Lodzer Tageblat № 235 | Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem | פרייז 30 גר. (פולע לאטעריע=טאַבעלע)

לאָדזער טאָגעבלאַט

הייט 12 זייטען

25-טער יאהרגאַנג | 7 października 1932 | פרייטאג ד׳ תשרי תרצ״ג

רעדאקציע און אַדמיניסטראַציע: פיעטריקאווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 100-57, פון אַדמיניסטראַציע 100-47

ZNAK OCHR
FABRYKA SUKNA
JÓZEF FRÄNKEL
BIELSKO
DEKATYZOWANY

JÓZEF FRÄNKEL, BIELSKO
FABRYKA SUKNA

עמפעהלט דער ג׳ קונדשאַפט צום הערבסט- און ווינטער-סעזאָן קאַטגאַרן אין די שענסטע מוסטערן מאָדע- ווי גלאַטע ווערען אין איהר אייגענער
דעם גרעסטען אויסוואָהל פון איהרע פיינסטע אויסאַרבייטונגען פון אין פאַרבען, צוי-גוט פאַבריקס-לאַגע

אין לאָדז, פיעטריקאווער 27 פראָנט, 1. שטאָק טעל. 192=28

ווי אויך ביי איהרע ג׳ אפנעמער. די ג׳ קונדשאַפט ווערט געבעטן אכטונג געבן אויף אונזער פאַטענטירטע שיצמאַרקע, וואָס גאַראַנטירט פאַר די פיינסטע ביליצער סחורות.
אריגינעלע פא ריקם-פרייזען.

פעריק=וואַרען

עמפעהלט אין אַ גרויסען אויסוואָהל די נייעסטע מאָדעלען, פון די ערשטע קוועלען אַמעריקא און קאַנאַדאַ צו די נידריגע פרייזען

TYGER & GLATTER

פיעטריקאווער 43 און 29
טעלעפאָן: 77=224 און 22=123

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס דעם הערצליכסטען דאַנק דעם ה׳ דאַכמאַר רוזשאַנער פאַר די גוטע בעהאַנדלונג און די גרויסע מיה וואָס ער האָט זיך געגעבען, גלייכצייטיג ווינשען מיר איהם אַ גמר חתימה טובה.
פאַמיליע קאַלינסקי זגערזשער 53.

Z intencji zaręczyn
Natalji Epsztajnówy
z p. **Mau ycym Blachmanem**
życzy młodej parze różowej przyszłości i wiele szczęścia
Salomon Flum.

צום יום=טוב

האָבען מיר פערגרעסערט אונזער פאַבריקס-לאַגער פון פערשידענע גאַרדינען, טיול-קאַפען, צטאַמין, פילצי, געהעקלטע,

L. ELBAUM, Łódź
Nowomiejska 26, front I piętro na prawo.

אויך אין צו בעקומען
גאַרדינען אויפ׳ן מעטער, געפאַסטע, קאָראַנ-קאָווע און זיידענע, דעם גרעסטען אויס-וואָהל פון פלושענע דעקען, גאַבעלין, ברא-קאַט, זיי, ענע פאַרטיערען און כאַדניקעס.
אַכטונג: די פירמע עקזיסטירט פון יאָהר 1903

לאָדזער אַדרעסבוך

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאָן
עמפעהלען מיר די נייעסטע
דאַמען און הערען-שטאָפען
אויף פאַלטענס און אַנציגער
פון די בעסטע ביליצער, טאַמאַשאָווער
און לעאָנאַרד׳ס סחורות
ביליגסטע פרייזען!
רעיעלע בעהאַנדלונג

BCIA A. i R. MILGROM HURT DETAL
ŁÓDŹ TEL. 225-95 36 PIOTRKOWSKA 36 FRONT I PIĘTRO

עס ווערט געזוכט
2 שטובען און קוך מיט בעקוועמליכקייטען. גלייכצייטיג איבערצונעבען אַ זוניגע און שעהנע וואוינונג פון 2 צימער און קוך. צו ערפאָהרען: פולנאַצנאַ № 18 וואוינונג № 15

G. Szczybuk
Łódź, Piotrkowska 61, telefon 24-000
קאָמיסיאָנס-לאַגער פון דער פעלץ-אויסאַרבייטונגס-פאַבריק
„FURS", Wilno
(S-ka B-cia Kirzner i D. Mickun)
אויף לאַגער: נוטריעטע, ביבעראַלען, בלויע פוקסן, פערשידענע אפאַזאַטן און אויסאַרבייטונגען פון פעלץ-וואַרען

S. TOBOLSKI
קאָמיסיאָנס-לאַגער פון וואָל און וולוטשקא פון דער פירמא
UNION TEXTILE
PAUL DESSURMONT, MOTTE i S-KA
לאָדז, פיעטריקאווער 16, טעל. 242-31
אויפ׳ן לאַגער אַ גרויסער אַסאָרטימענט פון וואָל און וולוטשקא (פלאַש-גאַרן) זעמטליכע נימערן ווי אויך אין אַלע קאָלירען.

WAGONS-LITS/COOC
Łódź, Piotrkowska 64, tel. 170.77
וויכטיג פאַר סוחרים,
פאַר שטודירענדער יוגענד
און פאַר אַלע וואָס פאָהרען קיין אויסלאַנד!
די אינטערנאַצ. רייזע און טוריסטען-אָרגאַניזאַציע „וואַגאָן-לי-קוק" טיילט מיט, אַז די פערקויפס באַהן-בילעטען מיט 20 פראָצ. ביליגער!
ספּעציעל אויף די צוגען, וואָס געהען אַפ פון לאָדז יעדן מיטוואָך און שבת פון קאַלישער וואַקזאַל

אַט זענען אונזערע הנחה-פרייזען:

	II קלאַס	III קלאַס
לאָדז-פאַריז	178. זל.	107. זל.
„ ליעזש	134. „	93. „
„ בריסעל	149. „	96. „
„ אַנטווערפען	157. „	102. „
„ לאָנדאָן	234. „	148. „
„ אַמסטערדאַם	172. „	108. „
„ שערבורג	217. „	136. „
„ האַוור	198. „	129. „
„ ליל	171. „	108. „

פאַר גרופּען ספּעציעלע הנחות!
פערקויף פון באַהן-בילעטן אין פולען און אויס-לאַנד צו אָפיציעלע פרייזען. אַהן שיף צושלאָג!
איידער איהר נעמט אונטער אַ רייזע, פער-מעהלט נישט צו אינפאָרמירן זיך ביי אונז.
אינפאָרמאַציעס — אומזיסט.

לרגלי התארשות חברנו הנעלה והחביב
מר יחיאל גרינבל עם העלמה דבורה ליפשיץ הצדינה מרת
אנו מברכים אותם בברכת מז״ט חמה ולבבית. תהי דרכם מצויר בטרחים נושבים מגינת ארצנו הנחמדת. וגם מברכים אותם בגמר חתימה טובה.
חיים פאקולא ורעיתו, יהודה אלשיצקי וארוסתו, שמעון
החברים: פרנקל ורעיתו, יעקב וישגרור, יהודה מינדז צקי,
אביגדור מינדז צקי, שמחד בזשוזק, טובי׳ פיגולא.

קויפט נאר ביי דער ערשטער האַנד!
ייד כשר וטוב!
פון דער אַלטער בעוואוסטער פירמע
„באַרוויץ"
אינה. : מענדיל באַרנשטיין, לאָדז
נאַוואַמיעסקא 30, טעל. 210.50
גרויסער אויסוואָהל פון ווייען, ליקיערען און בראַנפענס
בעמ.: צוליב קאָנקוראַנץ האָב איך רעדוצירט דעם פרייז:
פאַר אַ פירטעל ליטער יין כשר וטוב 75 גר.
ביליגע פרייזען. פאַלידע בעהאַנדלונג.

בעקאַנטמאַכונג
דערמיט מאַך איך בעקאַנט די ג׳ פאַבריקאַנטען, אַז מיין זיידען-לוין-וועבעריי געפינט זיך איצט אויף דער
נאַרוטאָוויטשא 34,
וואָר עס ווערען אָנגענומען צום אויסאַרבייטען פערשידענע אַרט זייד-שטאָפען פון נאַשור- און קונסט-זיידע. פינקטליכע, שנעלע רעיעלע אויספירונג.
Tkalnia Zarobkowa Wyrobów Jedwabnych מיט אַכטונג
C. Herszenberg, Łódź, Narutowicza 34.

אַמבעסטע און אַמביליגסטע
קויפט איהר אייך צום בעפאָרשטעהענדען הערבסט- און ווינטער-סעזאָן
די נייעסטע הערען- און דאַמען-שטאָפען
פון די בעסטע ביליצער, טאַמאַשאָווער און לעאָנאַרד׳ס סחורות
נאָר אין דעם בעוואוסטען טוך- און קאַרט-לאַגער פון
M. TAZBIR
לאַנג-יאָהריגער פיאַרבייטער פון דער געוועזענער פירמע ק. מילגראָם
לאָדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 39=226, פראָנט 2. שטאָק
23 | 23
וואו איהר בעקומט אַלעס צו סאַנקורענץ פרייזען.
הורט און דעטייל! רעיעלע בעהאַנדלונג!
ווידענקט די אַדרעס!

דאָס בעקאַנטע טוך און קאַרט-געשעפט
פון די ג. מיטאַרבייטער פון דער פירמע
ב. גוטטער — אינהאָבער — א. י. ווינקלער
לאָדז, נאַוואַמיעסקא 4, טעל. 159-12
פראָנט, 1-טער שטאָק, לינקס די טיר
עמפעהלט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער-סעזאָן דעם גרעסטען אויסוואָהל
פון די נייעסטע הערען- און דאַמען-שטאָפען
פון די בעסטע פאַרבען און מוסטערן פון די בעסטע
ביליצער, טאַמאַשאָווער און לעאָנאַרד׳ס סחורות
הורט און דעטייל! — קאָנקורענץ-פרייזען! — רעיעלע בעהאַנדלונג!
געדענקט דעם אַדרעס! קומט און איבערצייגט אייך!

אַתרוגים מובחרים
מאַרץ-ישראל וכרפו
הורט. צו בעקומען דעטייל.
נאַוואַמיעסקא 4
פראָנט-געוועלב בעכלער.

Zdrowie da Wam czysta bielizna, wyprana cennem MYDŁEM „TRÓJKA"

דאס לאנגיעהריגע דיפלאמירטע סירזשנער-אטעליר פון
איחרע אויס צום איצטיגען
ווינטער-סעזאן
זעמטליכע
פעליץ-ארבייטען
לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען פאר דאמען און הערען
צו מאנסורענץ-פרייזען.
ל. זוסמאנעק
19 פעטריקאווער 19
טעלעפאן 224-66.
רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן!
דאָס נייעסטע און פיינסטע אין דער מענער-מאָדע
נאָר אין ערשטקלאסיגען מענער-שניידער-אטעליר פון
HENRYK MILNER
פיעטריקאווער 38, טעלעפאן 219-95.
דאָס שניידער-אטעליר איז פערזעהען מיט די נייסטע און שענסטע מאדעלן.
אויך לאגער די בעסטע און עלעגאנטעסטע שטאָפען
סאָלידע און פינקטליכע אויספיהרונג.
רעיעלע און גוטע בעהאנדלונג.
בעשטעלונגען ווערען אָנגענומען פון אייגענע און אָנפערטרויטע ווארע
צו צוגענגליכע פרייזען, ענטשפרעכענד דעם איצטיגען פריזיס.

נייעס! נייעס!
צו וואס וואָס איהר שיך צו ביליגע פרייזען, זוכען ביליגע וועגן אין דער פירמע
א. אָגורעק, לאדז
ul. ZAWADZKA 11
בעקומט איהר טייערע שיך צו ביליגע פרייזען
געדענקט דעם אדרעס: A. OGOREK, ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11

PRZEDSZKOLE I. Kacenelsona
גן-הילדים העברי הראשון בלודז
43 זאוואדזקא — טעל. 151-79
דער ערשטער העברעאיש-פוילישער ערציהונגס-אנשטאלט פאר געזונטער פיזישער און גייסטיגער עגטוויקלונג.
כדי צו ערמעגליכען יודישע עלטערן אָנגעשען אָנהייב פאר ווייטערע קינדער אין לערנען און לעגען דעם יסוד פאר זייער אויסבילדונג, הוט די פערוואלטונג בעדייטענד פערקלענערט דעם שכר-למוד. קינדער פון 4 ביז 6 יאהר ווערען אָנגענומען פון 9 ביז 2 אין דער צייט 7-5 נאכמ.

מאשין-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע
מצה-מעהל, אייער-פערפל
און סוכארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם.
מיר עמפעהלען צו יעדער צייט אונזערע נוט בעקאנטע און
אלעלי פרישע געבעקסען
פון אונזער איבעראל-בעוואוסטער
צוסערניע
נ. ווייגבערג
38 פיעטריקאווער 38
טעל. 143-82

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין בליהענדען עלטער פון 32 יאָהר מיין ליבע פרוי, שייערע מוטער, ליבע טאָכטער שוועסטער, שוואגערין און טאנטע
נ"ע חי' ראבינאוויטש
(געבוירען שיינערמאַן)
די לויה קומט פאר היינט פרייטאג ד. 7/10 11 אַ זייגער פארם. פון קליניק פאָלודניאָוואַ 19 №
מיט טיפסטן ערנדע פאמיליע.

יין כשר!
פון דער בעוואוסטער פירמע
„פראגרעס"
וואָס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאָלג
אין פראנט-געזעלב, אלטער-מארק 1
פאר א פירטעל ליטער יין כשר
65 און 75 גר.
פירמע „פראגרעס"
אלטער-מארק 1, טעל. 184-82
בעמערקונג: פאר לערע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר 5 גר. באשטינקע און קווארט-פלעשער 10 גר.

Dr. med.
E. REICHER
ספעצ. פאר מענער-שוועכע קינדערלאויגקייט
בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
פאלודניאוא 28. טעלעפאן 210-93.
נעמטס אָהן טעגליך פון 5—8
אויענד. זונטאג פון 9—1 מיטאג.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינ. און קינדער-קראנקהייטן
Piotrkowska 6, telefon 144-95
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4 ביז 5 נאכמ.

בריף-איבערזעצונגען
פון פערשידענע שפראכען: ענגליש, פראנצויזיש, רוסיש, דייטש, און אנדערע אויף יידיש, פוליש און פערקעהרט
מ. קרזעפיצקי. פאמארסקא 4,
ביים צאהן-ארצט
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד
טעלעפאן 206-53.

אתרוגים מובחרים
לולבים והדסים
פון דער ערשטער קוועלע איז שוין צו בעקומען ביי
„AGRUMARIA" Sp. z ogr odp
Łódź, ul. Kościelna 1, tel. 133-33

Dr. med.
Józef Izykson
ספעצ. פאר אויגען, נאז און האלז-קראנק. שטים און שפראך-שטערונגען
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 5-7 נאכמ.
פאלודניאוא 9 טעל. 210-75

מאדערן
קוכען-מעבעל
קארידאר עז
און קינדער-צימערן
עמפעהלט די בעקאנטע פירמע
SZ. DZIĘCIARSKI
פיעטריקאווער 16 (אין הויף)
צו נידריגע פרייזען

שול-ביכער, ספרים, חלתים,
שרייב-מאטעריאל, מחזורים, סליחות, תפלין
בחצי חנם! בחצי חנם
וסכארניא 34 פראנט-געשעפט
ווי אויך איינגאנג דורכ'ן שויער
צו בעקומען אלע ארט ספרים אין לעהרע-ייכער אין אלע שפראכען, ספעציעלער אויס-וואהל פון מחזורים אויך די וועלט-בעריהמטע ווילנער רב פנינים מחזורים אויך מיט פוילישע איבערזעצונג, ש"ס, המשים, משניות, מדרשים סדורים, תלתים, גארטלן, קאפלען, ציצות מזיזות, צום נייעם שול-סעזאן פערקויף פון אלערליי שול-ביכער, אויך שרייב-מאטעריאל, אזוי אז דאס שול-יינגעל קאן זיך אלעס איינקויפען אויף איין ארט און צו רעיעלע פרייזען. פאר שול-קינדער גרויסע הנחות. וסכארניא 34 פראנט-געשעפט אדער דורכ'ן שויער.

דאס ניי-מאדערנע
הייר אטס-פערמיטלונגס-ביורא
אין פוילען. דאס שרכות-ביורא פיהרט אדורך די שזנסטע צוגעפאסטע שידוכים פאר יעדען איינעם, זי פיהרט דאס אויף די אויסלענדישע מעטאדע, קומט בעקענט אייך מיט דעם ביורא ס'קאן יעדען איינעם געפעלן ווערען, ווייל איינס לאזט אייך נישט איינרעדען אז די ביורא שפעלט די פרייליינס אין צייטונג. שפעלען אין צייטונג טוט נאר די ראדי, ביי אונז איז דיסקרעציע גע-זיכערט. לאדז פאלודניאוא 94 №
1-שער איינגאנג, 3-שער שפאק מאוינונג 9.
בעמ.: שבת און יום-טוב איז די ביורא שטיק.

Dr. HALTRECHT
ספעציאליסט
פאר הויט- גי' געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8-11 פריה, פון 1-2 נאכמ. און פון 5 ביז 9 אָוו. זונטאג פון 10 ביז 1 מיטאג.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטן
17 זגערזשער 17
טעלעפאן 16-33
נעמען אָן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען, ד"ר גאלדשטיין-פאלעק, ד"ר יוסטמאן ד"ר מ. סאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי, ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רוזשאנער, ד"ר ווייגבערג, ד"ר סטיזעל, צאהן-ארצט. גראדזיענטשיק-פארשיידענע ווי אויך ווייזיטען אין שטאט.

Dr. med.
Dr. E. GUTMAN
קינדער-קראנקייטען
גראנסקא 26 טעל. 173-00
נעמט אָן טעגליך פון 3-5 נאכמיטאג
זונטאג יום-טוב פון 11-9 פריה

Dr. med.
D. HELMAN
ספעצ. ארצט פאר האלז נאז און אויערן-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 68. tel. 112-20
נעמט אָן פון 10 — 12 און פון 5-7

פאטאגראפישע אטעליע
אויפנאהמעס צו מאטריקולען אין פעסער נור 1 זל. 6 שטיק רעטושירט ברויגע פארב ווי אויך פאס-קארטען אויפנאהמע צו בילגע פרייזען, איך נעמע אָן צו קאפירען און ענט-וויקלען פון ה' L. LAKS זשעראמסקיעגע 84 צופאהר טראמווייען מיט 8. 5. 6. 16 אין 9

צוהיי רוזנבירטע
בוכהאלטערס,
בעהאנדע אין אלע געשעפטס-בראנשען, פיהרען איין די בוכפיהרונג לויט דעם פערלאנג פון דעם שייער-אמט, געבען מעטיגע בעלוינונג אפצרטען „אין די רעד. „ל. ש". אונטער בוכ-פיהרונג" אדער טעלעפ. 150-53 פון 2-4 שעה.

Dr. med.
H. Weisshoff
צוריקגעקעהרט
וואוזדזקא 23, — טעל. 162-95
נעמט אָן פון 3-4 און פון 6 8 אָוו.

צו פערדינגען
א גרוים צימער מיט 2 פענסטער.
פראנט 1. שטאק. עס קען זיין אויף סוויטערס. אדער טריקאטאזש דען ס'איז איינגעארדענט א מאגאזין. אדער א צימער צו קלענערס. צו ער-פאהרען קילינסקעגא 23, ווו. 5.

נון אונוויסענדע
לעדען פיוש און מאראליש פון הינעראר-בען. איינגעוואקסענע נעגעל און שווי-צען די פיס, דעמאלס ווען די דערמאנטע שמערצען ווי אויך בראדאוועס, וואנגרעס ווערען בעזייטיגט שנעל און גענצליך אהנע שמערצען אין סאנא-מאסאזש גאבינעט
Pomorska 20
פראנט 1-טע עטאזש — טעל. 21-0.98
נעמט אָן פון 9-1 און 7-3

דרוסקאווצער „נאפטושיא"
היילוואסער-אוניסאט שיקט ארויס די קור-פערוואלטונג אין ברוסקאוויעץ אין פלאשען 0,7 ליטער אין קאסטענס צו 25 און 50 פלאשען. „נאפטושיא" איז אויך צו בעקומען אין אלע אפטייקען פון אפטייק-סקלאדעס אין פוילען.

א גענוצטע מאשין
צו מילצען ווערט געזוכט. בעכער קילינסקיי-גא 87.

א האלב געזעלב
אויעקצוגעבען אין א גוטען פונקט פון אנ-רזשעיא ביז זאמענהאפא צו ערפאהרען אין רעזאקציע אונטער ל.

גאלד. ביזשוטעריע
און לאמבארד-קרעדיטען
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

Dr. Wolkowyski
צעגעלניאנא 4- טעלעפאן 216.90
ספעציאל-ארצט פאר הויט ווענערישע קראנק-הייטען און מענער-שוועכע, אלע-ארט אנאליזע עלעקטראטעראפיע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראלן
נעמט אָן פון 9-2, און פון 5-9 אָוו.
בעזונדער יי'רטע-זאל פאר פרויען

Dr. med. J. LUBICZ
כירורג און ארטאפעד
פאלודניאוא 9 — טעל. 183-17,
ספעצ. פון צוזאמענשטעלען געבראכענע הענד און פיס קראנקהייטען פון ביינער אין גלידער; שווינדזוכט (גרוזליצע), אטרעטיזם, רעמאטיזם, פערקרימונגען פון פלייצעס, זשילאקעס, היילונג מיט איינשפריצונגען, איינגענע פראצאונגע פון ארטאפעדישע אפאראטען וקלאקדעס אויף פיס-שמערצען, קינסטליכע הענד און פיס (פראטעזען נארסעטען, ברוכבינדען (פאסקעס) א.ז.וו.
נעמט אָן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

איד נעם אן
האנדשוהע
צו מארמען און פאקען אויף דאמפף מאשען.
צו בילגע פרייזען קילינסקיעגא 94, האפמאן.

די לאנג-באוואוסטע רעליגיעז-נאציאנאלע ערציהונגס-אנשטאלטען
קאצענעלזאן-נאחומאב
7-קלאסיגע מענער-שולע
און רעליגיעזער חדר
8 נאד-לודקא 8 (צווישען נאדמיאסקא און הסכאדניא) טעלעפ. 177-01
ס'ווערען אנגענומען יונגלעך פון 3 ביז 15 יאהר
פון 3 יאהר אין גן-ילדים-פערבלשולע
פון 5½ יאר אין א פארבערייטונגס-קלאס
פון 7 ביז 15 יאהר — אין אלע 7 קלאסען.
איינשרייבונגען נאד-לודקא 8, טעלעפאן 177-10 אין די שעה'ן פון 11—2 נ. מ.
7-קלאסיגע
קאעדוקאציאנס-שולע
און בעקאנטע מוסטערהאפטע
תרשפל-שולע — גן-ילדים
20 פאמארסקא 20 (דורכגאנג דורכ'ן הויף סאלנא 4)
קינדער פון 3 ביז 15 יאהר ווערען אנגענומען פון גן-ילדים אן — ביז צו דער 7-טער קלאס
איינשרייבונגען פאמארסקא 20 (דורכגאנג סאל-נא 4) אין די נאכמיטאג-שעה'ן פון 3-6 אָוועגד

קלאנג קינא Zacheta זגערזער 26
הייגט און ווייטערע טעג! צו דער עפענונג פון פעזאן. א שראנדיע וואס ערוועקט צום לאכען, א דראמע פון וועלכער מען ווייגט נישט א. נ.
דיליכס פון דער גרויסער שטאט
א פילם אויף וועלכען ס'ווארטען מיליאנען מענשן
הויפט ראל Charli Chaplin
נאהענסטער פראגראם: שאכט „L. 23"
אנהויב פון די סעאנסען: 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און חג 12 מיטאג.

nstyt t Kosmetyki Lekarskiej i Gatbine Fizykalnej Terapji
MIMAR p. fach. kierown. lek. M. Markusówny
ul. Narutowicza 9, I p. fr. Tel 122-9
G. przyj. -2 i 4-8 w. niedz. i święta 12—2-·
Leczenie i usuwanie wad skóry, cery, włosów, brodawek i t. p. Masaże. Maski. lecze, nie elektrycznością, światłem i ciepłem (Gal. wanizacja, Farad. Elektroliza. Kaustyka d'arsonwal. Kwarc. Sol. i Vitalux. Diatermja IParów. i t. d. — Doktór spec. od. 1-2

Dr Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפליס, טריפער און מענער-שוועכע
בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
און עלעקטראטעראפיע אנאליזען.
וואר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל
אנדזשעיא 5, טעלעפ. 159-40
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה, און 5 ביז 9 אָוו.

מוראַ'דיגער הוראַגאַן אין אַרץ־ישראל

אנגעמאַכט גרויסע היזקות; תל־אביב אין פינסטערניש

מוראַ'דיגער הוראַגאַן אין אַרץ־ישראל אנגעמאַכט ריזיגע היזקות

ירושלים, 6 אָקטאָבער (יט"א טעלעגראַפיש). הענט בענאַכט האָט זיך איבער גאַנץ ארץ ישראל אַדורכגעטראָגען אַ מוראַ'דיגער שטורם מיט דונערן און בליצן, וואָס האָט אָנגעמאַכט ריזיגע היזקות.

אין ראשון לציון האָט דער שטורם אַוועקגעטראָגען 27 צריפים פון „השומר הצעיר". העלער 50 אַרבעטער זענען געבליבן אינגטערן פרייען הימעל. אַ טייל פון זיי זענען קראַנק געוואָרען.

נעוואַלדיגע שאָדענס האָט דער הוראַגאַן אָנגעמאַכט אין תל־אביב. ס'זענען אַרויסגעריסען געוואָרען פיל עלעקטרישע סלופּעס. אין דער שטאָט הערשט אַ שטאַרק פינסטערניש. אין פערשידענע שטאָט טיילען האָט דער שטורם אַרויסגערופען אַ מהומה און אַ פּאַניק. אין ברכות שלמה זענען פון אייניגע זייטן דבוזענדע בגינים אַראָפּגעריסען געוואָרען די רשמאָוואַנגעס. אין פערשידענע ערטער פון לאַנד זענען חרוב געוואָרען די תבואות. בעזונדערס שטאַרק האָבען געליטען די ווינגערטנער. פרטים פעהלען. די היזקות בעטרעפען צשזנדליגער טויזנדער פונטען.

אַראַבער בעשולדיגען יודען אין פערשפּרייטען באַלשעוויזם אין ארץ ישראל

ירושלים, 6. אָקטאָבער (יט"א טעלעגראַפיש). פאַר'ן אָפּפאָהרען קיין גענף האָט דער הויך־קאָמיסאַר אויפגענומען דעם מופתי און דעם פאָרזיצענדען פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע. דער פאָרזיצענדער פון דער עקזעקוטיווע האָט אויפגענומען דעם חויך־קאָמיסאַר אַ מעמאָריאַל, אין וועלכען די יודען ווערען בעשולדיגט אין פערשפּרייטען קאָמוניזם אין א"י. ס'ווערט אויך בעקלאָגט זיך, אַז די יודען ווערען פאַרוואָרפען אין ס'ווערט פערלאַנגט רעכט פאַר די אַראַבער. דער מופתי האָט בעריכט דאָס אַגאַר־פּראָבלעם.

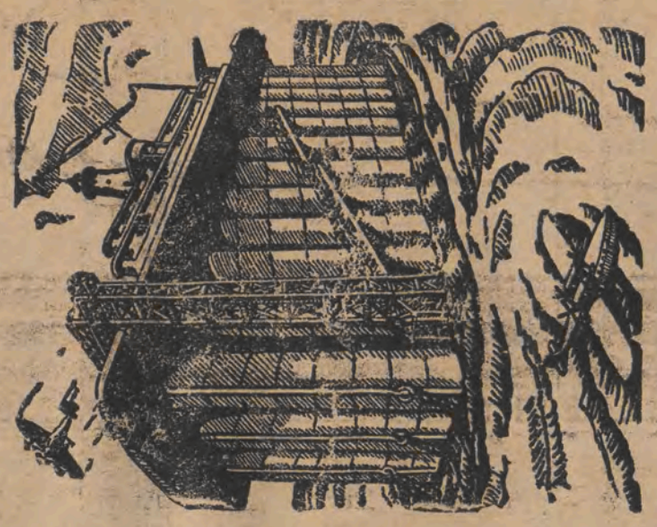

אַ שווימענדע אַעראָפּלאַן־סטאַציע אויפן ים

דער תליון מאַטושעווסקי אנגעקלאָגט אין געריכט זיין פערטרעטער ברויז

וואַרשע, (טעלעפאָניש)

אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט דער רעדזיירטער תליון מאַטשעוועווסקי האָט אַרייגעטראָגען אין געריכט אַ אַנקלאָגע געגען זיין פערטרעטער ברויז. מאַלשעוועווסקי קלאָגט אָן ברויען, אַז ער האָט אויסגעטראָכט אויף איהם אַ בלבול און אַנגעגרינדעט איהם פער'מסר'ט, אַז ער ערפיהלט נישט געוויסענהאַפט זיינע פּונקציעס.

ווייטערדיגע רייסעניש־שען איז ב. ב. קלוב וועגען די מאַרטעלעז

וואַרשע, (טעלעפאָניש)

הענט איז פאָרגעקומען אַ צווייטע קאָנפערענץ פון ב.ב. קלוב מיט פעלקערלעגערען די פּרעזעס פון די קאָרטעל־אַרטיקלען. אויך די הענטיגע קאָנפערענץ האָט נישט געבראַכט צו קיין ענטשיידונג צוליב די נרויסע חלוקי־דעות צווישען דער גרופּע פון די אינדוסטריעלער און די אַרבעטס און פּויערס גרופּע.

מין. זאַלעסקי'ס רעדע אין גענף וועגען די מינדערהייטען

גענף, 6. אָקטאָבער (יט"א טעלעגר. אויף דער הענטיגער זיצונג פון דער פּאָליטישער קאָמיסיע בנים פעלקערבונד האָט מיניסטער זאַלעסקי געהאַלטען אַ רעדע וועגען די מינדערהייטען. מין. זאַלעסקי האָט געזאָגט, אַז עס איז נישט פערשטענדליך, וואָס דער מינדערהייטען־שיץ איז אַן חל בלויז פון מזרח זייט פון אַ געוויסער גרענץ, בעת פון מערב זייט פון דער גרענץ האָבען ניט די מינדערהייטען קיין שום שיץ. מ'דאַרף רעדען אויך וועגען דער לאַגע פון די דאָזיגע מינדערהייטען. הגם מיניסטער זאַלעסקי האָט נישט דערמאָנט דייטשלאַנד, איז געווען פאַר יעדען קלאָר, אַז ער מיינט פּוילען'ס מערב שכן.

צי קומט אַ שפּאַרטונג אין ב.ב.־קלוב?

לוינען פון די מלוכה־באַאַמטע זאָל ווידער רעדוצירט ווערען

צי אַ שפּאַלטונג אין ב. ב. קלוב?

וואַרשע, (טעלעפאָניש)

די סאָנאַטאָרישע אָרגאַניזאַציעס פון די מליכה־באַאַמטע זענען וואָס אַמאָל ווייניגער צופרידען פון די אַרבעטס־רעפּראַזענטאַנטן פון ב.ב. קלוב, ווען אַלע האָבען צוגעלאָזט צו לוין־רעדוקציעס, צי אַ פער קלענערונג פון די אויטערשטיצונגען פון ז.א.פ.או. א. א. ז.

אין די סעם־קולוארען רעדט מען אַלץ אָפטער, אַז די אַרבעטס־גרופּע פון ב.ב. וויל אַרויסטרעטען פון ב.ב. קלוב, לרי צו האָבען פריע הענד אין קאַמף פאַר די אַרבעטס־אינטערעסען.

פענסיעס פון מלוכה־באַאַמטע זאָלען ווידעראַמאָל רעדוצירט ווערען

וואַרשע, (טעלעפאָניש)

מען, אַז אין צוזאַמענהאַנג מיט די רעדוקציעס פון די קאָרטעל און מאָנאָפּאָל־פּרעזעס, וועט די רעגירונג ווידעראַמאָל פערקלענערן די פענסיעס פון די מלוכה־באַאַמטע. ביז דער 8־טער קאַטעגאָריע זאָל די רעדוקציע אויסמאַכען 10 פּראָצענט. אין פון דער 8־טער קאַטעגאָריע 12 פּראָצענט.

ליטווינאָוו אָבגעפאָה־עט פון גענף

גענף, (סב.) ליטווינאָוו האָט הענט פערלאָזען גענף און אָפּגעפאָהרען צוריק קיין רוסלאַנד. ער וועט ערשט קומען, ווען ס'וועט פאָרקומען אַ סעסיע פון פרעזידיום פון דער ענטוואָפנונגס־קאָמיסיע.

וועניגער פּראָטעסטירט געוואָרען וועקסלען אין חודש סעפּטעמבער

(§) אין חודש סעפּטעמבער זענען אין לאָדז פּראָטעסטירט געוואָרען 23,622 וועכסלען אויף 3.968,246.60 זל. פון דעם 12 אויסלענדישע וועקסלען אויף 60,204,26 זל. אויסגעקויפט פון די דייטשען זענען געוואָרען 7,695 וועכסלען אויף 1.343.618.70 זל.

אין פערגלייך מיט'ן חודש אויגוסט האָט זי דרי צאָהל פּראָטעסטירטע וועכסלען בערייטעגד פערקלענערט.

אויסצאַהלונג

פון יעטוועדע געווינסען אין קרנ'ס

פערקויף

פון לאָסען 5. קל. אין 1. קל. קומט פאָר אין דער גרעסטער לאָדזער קאָלעקטור

ס. יאַטקאַ פּיעטריקאָווער 22 פּיעטריקאָווער 66

פאַביאַניץ, פּלאַץ דאַמבר. 3.

נייער שול־אינספּעקטאָר

(א) נעכטן איז געקומען קיין לאָדז און איבערגענומען זיין אַמט דער נייער לאָדזער שול־אינספּעקטאָר סטאַניסלאַוו דאַבראָוואַלסקי.

נאַכט־דיזשורען אין די אַפּטייקען

הענט דזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: ק. לינגוועבער (פּל. וואַלנעשטשי 2), י. האַרטמאַן (מלינאַרסקא 1), ח. דאַנציגלעצקי (פּעטריקאָווער 127), א. פערלמאַן (צענטראַלניאַ 32), י. צומער (יאַזילטשאַנסקא 37) און ס. וויטשיצקי (אַלעקסאַנדראָווסקי 27).

Dr. med. M. GLAZER

Choroby skórne i weneryczne

powrócił.

Zielona 6, telefon 185-49

przyjmuje od 12—2 i 7—8.30

Dr. M. Lerner

קינדער־קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

זאַכאַדניאַ 64 — טעל. 113-09

נעמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמ.

Dr. med.

G. Wegmajstrowa

ספּעציאַל־אַרצט פאַר קינדער און אינערליכע קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Zawadzka 20, telef. 246-58.

נעמט אָן פון 4 ביז 6.

Dr. A. MAZUR

צוריקגעקעהרט

דער באַפעמטליכער גוצציוס אין מעקסיקא איז בענאַכט אַרויסגעזומען געוואָרען פון בעט און מיט אַ אַראָפּלאַן האָט מען איהם דערוויטערט פון לאַנד.

געזוכט גנבישע זאַכען

און גע וגען אימיטירטע „דאָלאַרען"

(§) אַזוי ווי עס האָבען זיך לעצטענס פערמעהרט די וואַלינגנס־גנבות האָט די פּאָליצי צרוכגעפיהרט אייניגע רעוויזיעס אין די היגע „מלינעס" צוו. אנד. איז די פּאָליצי געלעגען בענאַכט אַרטן אין דער וואַלינגנ פון פּאַסער קאַזשימעזש וויעטשאָרעק (דשעראָמסקאַ 4) און דערט אויסגערן בעל־הבית נעטראַפון זיצען בי אַ גלעזעל משקה די גנבים יוזעף שאַראָדלינסקי, סטאַניסלאַוו נאַש משינסקי און מאַריאַנאַ צערמאָוויטש אַלע דרי וואַרשאָווער, וועלכע זענען געקומען קיין לאָדז אויף „נאַסטראָלען".

בעת דער רעוויזיע האָט מען אין דער וואַלינגנ געפונען אימיטירטע דאָלאַר בענקנאָטען, וועלכע די פירמע „קאַטאָ" זאָל בשעתו אַרייגעלעגט אַלס רעקלאַמע אין די פּראָשעקס געגען וועריס. די פּאָליצי האָט דער פירמע פערוואָהרט צו, בענוצען זיך מיט די אימיטירטע „דאָלאַרען".

די חברה־לעט האָבען אָפּגעקויפט אַ כך פּראָשעקס און די „דאָלאַרען" האָבען זיי אַוועקגעגעבען די פּויערס אַלס גמטע דאָלאַרען.

פולע טאַבעלע פון דער מלוכה־לאָטעריע

23־ער ציהונגס־טאָג פון דער 5־טער קלאַס

20.000 זל. 68522 120699

15.000 זל. 69473

5.000 זל. 12013 44330

3.000 זל. 40612 57123 60801 82282 108983 115462 142098 153514

2.000 זל. nr. 18124 22326 32560 58591 74917 84973 89615 100973 103116 112509 113127 115773

1.000 זל. nr. 2007 2059 3104 4559 5808 6498 8444 8644 14724 18040 19829 20660 20766 23591 23674 37325 37405 40331 40999 47095 47604 52245 54437 54690 55122 55542 56964 60517 64795 64967 66368 74180 74539 76226 80115 80990 89285 88866 94546 96507 100178 102082 102533 105139 109451 116541 124585 125433 130500 131258 131719 135470 137415 139685 143557 146118 147691 148333 148580 147661 149882 151443 152033

40 114 21 40 54 257 320 459 523 648 71 766 815 39 84 942 56 96 1013 17 21 32 121 25 277 305 440 44 511 36 50 54 60 63 78 607 72 804 94 964 85 2199 377 410 50 520 64 69 754 80 85 982 3014 40 123 87 283 85 98 353 58 487 515 54 60 655 63 739 74 823 32 919 92 4015 25 41 165 91 436 45 532 60 676 704 42 811 55 5074 144 217 43 336 37 439 78 647 55 68 69 758 851 98 6065 80 89 135 66 245 92 308 9 31 99 484 133 755 95 848 74 75 901 20 27 72 76 7021 56 114 69 668 711 27 86 851 72 957 8005 86 130 234 47 409 559 631 744 99 823 97 997 9051 181 295 302 18 73 516 71 72 737 807 10 95 950 55 10056 225 467 521 54 73 91 647 52 705 48 11002 73 142 234 55 83 303 4 529 44 623 77 12026 75 86 160 204 18 26 56 82 391 493 548 657 79 730 911 13226 66 454 55 63 509 620 776 84 98 991 14159 552 85 661 78 970 15065 99 111 251 92 326 28 60 81 456 577 687 16017 20 93 117 69 249 301 408 515 70 82 666 715 801 906 35 43 49 17039 107 12 241 337 442 640 18009 16 38 69 196 288 394 95 417 91 694 701 41 937 58 19184 211 37 91 313 57 72 77 414 719 803 20044 84 191 401 544 804 40 946 21054 67 209 18 30 325 62 456 70 595 766 810 49 973 22030 149 51 52 287 303 74 81 98 408 541 73 921 25 55 86 87 23114 20 37 95 285 366 470 517 32 627 71 72225 43 70 856 960 75 90 24069 110 50 204 28 36 37 41 48 64 426 41 44 568 74 75 605 24 30 51 53 99 739 25147 55 75 87 208 57 65 71 315 482 94 569 725 869 70 74 937 26093 105 29 206 90 361 491 525 602 7 8 980 27034 36 45 101 15 42 210 11 27 83 405 93 592 604 36 37 55 729 832 47 962 28002 24 30 49 52 53 75 194 323 955 59 84 705 42 90 961 29087 120 58 84 92 222 49 68 341 599 670 768 874 936 30033 88 150 87 340 423 60 75 556 664 809 27 943 31024 89 187 267 89 347 49 574 774 855 56 909 40 75 32058 127 48 340 64 426 37 546 75 750 823 63 932 38 40 33041 60 79 142 60 96 366 400 511 37 85 612 741 876 940 53 34019 31 143 56 64 226 342 464 715 883 933 35006 75 118 69 276 304 54 450 53 79 81 521 59 885 36011 114 26 34 208 364 408 37 76 81 87 522 609 851 932 98 37009 32 297 315 68 99 520 27 56 71 86 601 68 705 82 843 53 95 904 38034 61 103 42 43 265 427 561 631 700 11 53 969 39012 14 33 89 138 392 570 98 838 969 40077 97 274 94 409 21 54 625 86 734 74 884 937 80 41145 354 528 50 92 715 902 63 42057 146 48 303 22 400 88 555 67 603 34 737 52 65 70 809 954 43008 90 189 380 471 509 662 66 734 880 995 44007 44 46 51 104 46 265 86 99 415 545 57 73 657 64 71 78 80 719 84 806 978 45068 322 327 456 519 38 83 610 775 83 810 985 46018 108 292 303 88 516 622 721 867 915 34 47007 96 143 58 315 44 53 479 516 90 678 786 812 14 49 903 64 48004 124 40 81 262 75 322 691 703 8 12 44 61 77 807 44 48 49034 172 340 81 84 454 571 621 23 740 840 50005 10 25 40 109 13 314 405 28 501 16 611 736 842 63 51085 104 8 34 267 363 90 419 589 96 645 73 703 6 90 921 52031 57 229 47 571 73 636 831 53142 81 245 76 300 37 51 73 51 73 486 98 708 63 809 75 974 54066 78 99 144 212 95 361 411 17 76 537 52 58 665 789 932 55010 114 46 375 436 75 540 49 734 41 50 66 863 901 66 72 56031 51 131 65 260 302 400 43 91 670 872 97025 26 159 86 90 335 72 501 50 88 603 25 47 795 952 87 58002 10 52 230 48 51 89 301 3 36 543 57 611 813 19 909 48 59108 271 94 349 424 54 511 16 707 57 69 71 941 60118 39 696 866 905 42 61081 281 99 320 56 520 52 81 879 902 13 67 62296 315 407 53 75 662 706 8 34 832 53 906 40 64070 142 402 3 516 76 82 656 88 700 861 947 64033 58 150 218 82 99 302 33 442 65 509 648 65 723 68 76 893 984 65007 9 41 243 92 302 19 75 422 32 35 76 519 603 78 798 982 66012 231 505 61 82 635 716 22 27 78 803 49 912 54 67090 171 94 225 94 364 474 80 595 691 93 731 51 68022 25 507 97 611 700 24 826 900 15 57 69020 167 216 32 38 300 435 37 577 809 74 907 70027 90 158 75 211 433 544 606 716 61 803 911 35 43 73 71074 91 193 336 414 753 93 849 972 72015 54 55 70 111 49 272 364 458 550 664 82 83 87 798 877 83 94 906 73002 41 58 89 150 74 84 307 674 738 84 805 904 74068 158 294 511 669 98 748 66 75055 82 206 76 415 47 529 61 65 97 646 64 871 911 44 65 92 76034 122 26 50 240 312 26 35 450 632 84 853 77072 112 56 61 253 71 345 562 664 96 717 34 60 866 945 78055 85 89 205 23 55 492 755 89 901 95 79033 127 266 82 325 44 85 449 85 614 50 839 92 945 80003 116 45 276 86 357 570 78 724 65 81008 35 145 64 284 319 69 95 505 78 612 40 94 99 727 94 814 34 79 94 903 82128 45 69 87 366 80 581 686 88 788 926 78 83016 32 190 324 30 530 607 806 902 24 37 66 69 98 84004 18 41 74 153 62 256 488 546 52 75 680 711 23 808 52 944 85048 67 94 99 163 212 421 559 611 717 71 887 58 934 86083 140 99 229 83 459 503 45 656 805 55 954 87064 237 77 327 405 669 78 95 703 35 82 810 11 902 68076 78 92 106 75 86 256 463 512 14 40 54 734 809 940 89122 48 94 287 468 543 44 82 84 652 81 867 989 90031 109 448 57 73 524 46 88 603 709 90 91 883 95 957 91047 106 277 333 81 487 651 93 714 54 65 78 848 950 92016 34 38 68 251 306 29 39 427 586 685 712 47 65 890 959 93065 116 41 311 25 437 93 542 85 606 78 88 94012 74 143 409 69 614 757 954 95012 33 63 129 214 17 52 392 422 28 87 561 687 810 27 936 72 96005 38 91 255 304 31 433 79 92 590 636 44 95 807 31 84 951 97159 277 343 461 92 96 608 25 76 747 812 33 74 88 943 89 98003 25 63 107 65 257 84 325 68 92 404 82 605 9 710 48 67 83 905 36 49 99098 100 229 82 459 87 516 80 620 83 725 878 89 100072 161 83 335 552 78 676 87 704 78 89 951 101016 105 9 234 355 500 613 46 791 815 88 930 87 102005 100 94 211 94 211 29 331 411 13 92 531 91 600 87 724 815 24 25 961 69 103035 58 133 316 30 80 470 551 666 769 79 84 882 950 57 104104 30 231 48 372 588 642 50 60 95 99 724 814 45 63 970 105081 93 153 93 236 337 19 91 445 565 670 775 849 59 76 77 82 956 106072 239 328 62 570 74 78 659 7 4 68 80 871 974 107031 52 84 601 90 243 56 98 397 415 22 79 565 667 701 94 822 972 85 108085 126 90 98 207 67 94 312 66 588 679 741 60 856 927 109129 400 57 553 75 719 44 85 898 994 110082 133 478 90 571 654 774 111019 112 206 11 49 77 88 342 46 66 78 82 440 603 737 68 86 843 70 903 112125 49 54 208 44 65 329 477 549 65 609 17 37 739 60 113024 52 72 187 294 98 493 530 37 43 46 48 67 77 674 738 863 114004 86 134 56 60 265 66 314 51 60 71 401 528 600 47 55 74 853 69 74 914 115068 112 81 315 565 655 722 71902 116273 318 458 70 556 705 19 27 990 117144 233 43 438 62 77 706 804 32 34 79 929 55 63 118002 31 91 357 87 97 410 25 95 597 609 910 25 119185 261 378 511 43 58 616 731 57 918 69 120001 187 292 320 55 440 525 30 45 95 836 61 963 72 121170 71 222 44 441 706 949 122198 222 45 51 311 87 98 455 549 932 87 123058 108 49 211 17 40 341 465 584 648 713 36 62 811 924 70 124139 534 620 713 35 75 826 50 990 125015 29 92 141 464 82 87 504 603 50 32 69 741 98 831 33 82 949 126006 9 108 27 99 270 93 428 504 24 69 647 49 714 24 79 839 127044 90 265 82 342 71 80 91 96 464 628 30 36 706 12 877 89 940 128030 139 46 63 219 342 97 437 73 516 47 632 42 51 700 48 862 983 129065 72 336 445 58 70 91 540 675 738 814 32 61 130024 133 75 224 98 327 82 419 67 500 53 78 612 21 38 63 93 97 836 83 131057 92 105 68 251 336 61 424 79 530 27 90 97 629 758 67 954 132054 121 72 78 212 337 410 29 37 44 63 539 44 87 618 37 47 83 16 800 903 133025 52 147 202 33 48 366 401 507 11 39 57 76 679 90 727 811 46 916 68 134064 78 79 173 200 7 324 434 39 44 53 90 528 603 5 752 75 879 135000 23 51 377 38 83 501 5 76 607 13 83 813 65 906 136041 103 639 58 462 95 521 93 602 34 703 58 878 93 959 137010 12 145 90 204 9 17 36 309 26 80 407 35 89 538 72 627 68 881 448 57 138225 575 617 780 804 28 34 87 139021 86 173 78 91 235 52 80 364 404 11 54 502 3 653 762 880 140034 69 73 93 103 205 53 528 46 77 96 614 32 33 66 711 83 914 141187 240 300 4 40 623 60 69 876 83 966 79 142051 107 31 58 93 288 508 48 613 44 94 702 76 853 93 909 43 55 56 67 143020 126 205 96 309 424 109 626 785 144039 58 200 63 373 89 430 44 82 338 59 617 18 98 748 815 32 926 145006 88 210 94 481 563 94 705 51 63 830 33 146061 98 161 299 318 65 462 514 35 661 63 850 937 48 70 96 147262 93 145 260 432 54 511 66 644 701 7 829 31 32 74 961 148031 101 226 405 9 84 818 901 93 149017 31 189 230 81 355 495 515 48 86 91 619 95 724 150141 52 336 85 431 52 86 98 558 59 68 614 749 916 87 151018 74 75 139 296 326 59 415 18 87 513 49 616 36 66 718 88 843 71 90 152043 186 258 412 58 658 719 61 87 823 908 59 153034 85 154 60 61 331 73 518 89 96 617 90 807 23 908 154048 237 329 416 81 506 73 79 699 804 90 937 80 95 155004 8 201 17 387 857 81 85 718 20 866 88 967 156202 366 69 434 45 63 592 640 88 727 860 929 56 79 157041 174 408 24 77 645 749 96 833 98 158001 19 123 37 206 29 381 617 71 98 743 850 77 95 901 8 66 159027 57 156 58 216 39 46 52 65 481 631 766 76 889

לאנדאנער קאנפערענץ ווערט אפגעלעגט

נצחונות פון די כינעזער אין מאנדזשוריען

ענגלאנד רעזיגנירט פון דער גע־פלאנטער קאנפערענץ

לאָנדאָן, (סד.)

די אויסוילטען צונויפצורופען אין לאָנ־אָן די קאָנפערענץ פון די 5 מלו־כות, זענען בערייטענד שוואַכער געוואָ־רען. פראַנקרייך האָט געשטעלט אַ רשה פאָרערונגען, ווי דאָס אינגלאַנד צו דער קאָנפערענץ אויך פוילען און בעלגיען, אויף וואָס דייטשלאַנד וויל באין־אויפן נישט מסכים זיין. די דייטשען פאָרערן אַ חיז דעם, אַז נאָך פאַר'ן אָנהויב פון דער קאָנפערענץ זאָל מען אָנערקענען אין פרינציפ די גלייכבערעכטיגונג פון דייטשלאַנד. צו פעוואָ פענען זיך.

לאָנדאָן, (סד.) אין די היצע פאָ־ליטישע קרייזען האָט מען שוין פמעט ווי רעזיגנירט פון דער געפלאַנטער קאָנ־פערענץ. אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז צאַליפ די גרויסע שווערינקייטען ווערט דער טערמין פון דער קאָנפערענץ אָפט־נע לעגט.

ביינעזישער גענעראַל מאַ דערנעהנ־טערט זיך צו ציציקאַ

לאָנדאָן, (סד.)

פון מוקדען ווערט מיטגעטיילט, אַז די לינגזישע פארטיזאַנער האָבען אָפּגע־שנימען די קאָמוניקאַציע מיטן ציציקאַר. אויך פון אַלע אָנדערע זייטע איז איבערגעריסען געוואָרען די קאָמו־ניקאַציע מיט ציציקאַר. די באַהן־לינייע פון לאַרבען איז אָפּגעשאָסען. אַן אַרמע פון 10 טויזענד לינגזער "האָט פערנו־מען די שטאָט וואַנגטאָאַ, וואָס ליגט אויף צפון־מזרח פון לאַרבין. די יאַפּא־נער בעפעסטיגען זיך אין ציציקאַר און גרייטען זיך צו אַ העפטיגען קאַמף מיט די מאַרשירענדע לינגזער. אין דער גע־נענער פון אַנגטאַזי קומען פאָר פערבי־טערטע קאַמפען צווישען יאַפּאַנישען מי לימער און די לינגזישע פארטיזאַנער.

דייטשע לעבענס־פאָליסען

פון Victorja zu Berlin אין אַנדערע רעגיסטרירט אין טרלעדיגע אַלע פאַר־פאַליסעטען

F. Halbersztadtowa

Jerz go 11 m. 18

צו מעלדען זיך ביזן 1 נאָוועמבער פון 16 ביז 19. אינפאָרמאַציעס פון 9 ביז 10 און פון 14½ ביז 16½. טעל. 17-178

בינעזישער גענעראַל מאַ דערנעהנ־טערט זיך צו ציציקאַ

שנימען די קאָמוניקאַציע מיטן ציציקאַר. אויך פון אַלע אַנדערע זייטע איז איבערגעריסען געוואָרען די קאָמו־ניקאַציע מיט ציציקאַר. די באַהן־לינייע פון לאַרבען איז אָפּגעשאָסען. אַן אַרמע פון 10 טויזענד לינגזער "האָט פערנו־מען די שטאָט וואַנגטאָאַ, וואָס ליגט אויף צפון־מזרח פון לאַרבין. די יאַפּא־נער בעפעסטיגען זיך אין ציציקאַר און גרייטען זיך צו אַ העפטיגען קאַמף מיט די מאַרשירענדע לינגזער. אין דער גע־נענער פון אַנגטאַזי קומען פאָר פערבי־טערטע קאַמפען צווישען יאַפּאַנישען מי לימער און די לינגזישע פארטיזאַנער.

געשטאָרבען אין מיטען אַ רעדע

אין דער פוילישן־פאַלעסטינישער האַנדעלס־קאַמער

וואַרשאָ, (מעלעפאָניש) הייַנט 11 אָוועגד בעת אין לאָקאַל פון דער פוילישן פאַלעסטינישער האַנדעלס קאַמער אין פאָרגעקומען אַ בעראַטונג, אין פלוצלונג געשטאָרבען דער פעקאַנטער סוחר אין אינדוסטריעלער אהרן שפּילפאָגעל. שפּיל פאָגעל, איז געשטאָרבען אין מיטען דער רעדע, וואָס ער האָט געהאַלטען אויף דער בעראַטונג.

בודזשעט־פּרעליטינאַר וועט איבערגעגעבען וועדען דעם סוף אָקטאָבער

וואַרשאָ, (מעלעפאָניש)

הייַנט פרייטאָג וועט פאָרקומען אַ זי־צונג פון מיניסטאָרען־ראַט מיט אַ דעה לויפענדע ענינים. דער בודזשעט אויף יאָר 1933/34 וועט ערשט בעטראַכט ווערען די קומענדע וואָך. דער בודזשעט פּרעליטינאַר וועט אַרייַנגעטראָגען ווערען אין סיים סוף חודש. דאַן וועט אויך צונויפגערופען די בודזשעט־כאַסיע פון סיים און סענאַט.

אונגעוועניליכע רעדוקציע פון אַלע פרייזען!!!

אין דער איינציגער

קאָנקורענץ - פּערפומעריע

פון דער פירמע

י. דרוקער

זאוואדזקא 5, טעלעפאָן 175-92

וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואָהל פון די נייעסטע פאַריזער **פּערפומען** אויך די פיינסטע ערשטקל. פּורעו, טואַלעט־זייפן אַז"וו מיט אַכטונג

Perfumerja J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, telefon 175-92

בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען ספּעציעל ציילן ראַבאַט

וואַרשאַווער מאַגיסטראַט אָנגאַזשירט שטרייק־ברעכער אין דער גאַזאַווניע

וואַרשאָ, (מעלעפאָניש)

די לאַגע אין דער גאַזאַווניע אין דער־ווייל אָהן ענדערונגען. מיליטער האָט בעזעצט אַלע אַמטען. קיין נאָ פעהלט נישט אויס אין דער שטאָט. די שטרייק־קענדע האָבען געפרוּווט צו אָרגאַניזירט אַ מיטינג. די פּאָליצע האָט אָבער דערי־צו נישט דערלאָזען. דער מאַגיסטראַט האָט הייַנט אָנגעהויבען צו אָנגאַזשירט נייע אַרבייטער אין דער גאַזאַווניע.

אין פּיראַמעדעס איז ענטהילט געוואָ־רען דער דענקמאָל לכבוד דער קעניגין עליזאַבעט, פראַנץ יאָזעף דעם ערשטען פון, וועלכע איז געווען בעזונדערס גוט פאַר די אינגאַרן.

Komitet Synagogi przy Al. Kościuszki

podaje do wiadomości, że celem sprzedaży pozostałych jeszcze biletów wejścia na rok 1932/33, kancelarja czynna będzie:

a) dziś w piątek, dnia 7 b.m., od godz. 12 do 1½ popoł.

b) jutro w sobotę, dnia 8 b.m., od godz. 6½ do 8 wiecz.

c) w niedzielę, dnia 9 b.m., od godz. 9½ rano do 1 popoł.

Dla uniknięcia natłoku przy wejściu do Synagogi na nabożeństwo „Kol-Nidrej", któr= rozpocznie się punktualnie o godz. 4½. po poł. uprasza się o wczesne przybycie.

Zarazem Komitet ponownie uprasza, o bezwzględne okazywanie biletów przy wejściu, gdyż zarówno w Sądny Dzień, jak i **w nadchodzące święta „Sukos", oraz w dniu nabożeństwa za zmarłych (Mazkir), osoby bez biletów wpuszczane nie będą.**

אל. קושציושקי 21 **„הזמיר"** אל. קושציושקי 21

אויף יום־כפור ווערען די קליינע צאָהל איבערגעבליבענע בילעטען פערקויפט צו רעדוצירטע פרייזען. בעל־מויסף קאָנסער

זאָב זייטמבינס פיט כאַר בענלייטונג.

יידישע סאַצ. אַרבייטער־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" (פער. מיט צ. פ.)

אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 83.

פרייטאָג, 7-טען ד. ח. 8.30 אָוונט קומט פאָר אַ גרויסע מאַסובקע וועגען פּראָפעסיאָנעלע אַרבייט.

איינטריט נאָר פאַר חברים.

שבת 8-טען ד. ח. 8.30 אָוונט קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח. כאַצקל ראַבי־נאָוויטש א.ד.ט. גאָט, מצנע און שייוול (רעליגיע, סאָציאַליזם, קאַפּיטאַליזם).

גאָל־שטיינער, נירעו' שטיינער אויף דער בלאָז, אויך די וואָס ליידען פון אַנ איבערפלוס פון זויער־שטאָפען, זאָלען געברויכן דאָס נאַטירליכע "פּראָנץ יאָזעף" ביטער־וואַסער, וואָס רעגולירט פולשטענדיג דעם מאָגען.

התראה צו די ווינקעל־שוחטים אין לאָדז.

דער ראַבינאַט מיט דעם וועד הכשרות ביי דער יידישער קהלה אין לאָדז איז מודיע, אַז שחיטה פון אַזעלכע וואָס זענען נישט אונטער דער השגחה פון ראַבינאַט, וואָס איז **על פי דין נבלה וטריפה** ווערט אויך לויט'ן נעזעץ בעטראַכט אַלס טריפה און אַלס אַריינפיהרען די יידישע בעפעלקערונג אין אַ טעות. **אַלע ווינקעל־שוחטים** ווערען דעריבער געוואָרענט, אַז פאַר שחט'ן וועלען זיי אויף דעם שטרענגסטען אופן פערפאָלגט ווערען, און עס דראָהט זיי דערפאַר **אַ האַרבע תפיסה־שטראַף.**

די דאָזיגע עפענטליכע התראה ווערט געגעבען כדי אויסצומיידען אומאַנ־גענעהמע פאָלגען, פאַר וועלכע די ווינקעל־שוחטים זאָלען טראָגען די אחריות.

וועד הרבנים עם ועד הכשרות בהקהלה בלודז.

Dr. med. **Józef Imich**

ספּעציאַל־אַרצט פאַר האַלז נאָז און אויערן־קראַנקהייטען. אַרדינאַטאָר פון שפּיטאַל אַקרענגאָווי אויס'ן נאָמען פון פּרעזידענט מאָשטשיצקי.

צוריקגעקעהרט

מאַניושקי 1. טעלעפאָן 209-97

Dr. med. **BERMAN**

ספּעציאַליסט פאַר ווענערישע און הויט קראַנקהייטען,

מענער־שוועכע אין סעקסועלע בעראַשונג

צענעלניאַנאַ 15. טעל. 149-07.

נעמט אָן פון 8-11 פאַרם. און 4-8 זונטאָג פון 9-1 נאָכמיטאָג.

פאַר אַרבייטסלאָזע־לעטשניצע פרייזען

Dr. med. **G. Gersztajn**

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אויגען־קראַנקייטן.

צוריקגעקעהרט

Traugutta 12 tel. 175-10

Dr. J. Herszfinkiel

ul. Zielona 8a. tel. 111-87

צוריקגעקעהרט

Dr. med. **M. Taubenhaus**

ספּעצ. פאַר אַקושער און פרויען קראַנק.

זגערזשער 11 טעל. 246-09

נעמט אָן פון 1-3 און פון 5-8 נאָכמ.

lek. dent. **Rawiczowa**

צוריקגעקעהרט פון אויסלאַנד

נעמט אָן אַגאַנצען טאָג קילינסקיעגאָ 49

טעלעפאָן 154-36

Dr. med. **H. Różaner**

POWROCIŁ

Dr. med. **Alfred FISCHER**

כירורגישער און פרויען־קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 292

נעבען גייערס רינג) טעל. 164-37

נעהמט אָן פון 7-5 אָוונד.

Dr. med. **Ludwik RAPEPORT**

UROLOG

ספּעציעל נירן בלאָז און אורין־קאַנאַלען־קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף ציגעל־גאַס 8 טעל. 236-50

נעמט אָן פון 9 ביז 1 און פון 6-8.

Dr. A. Zebrowski

צוריקגעקעהרט

נאָז און אויערן - קראַנקהייטען

ראַדוואַנסקאַ 15. טעלעפ. 232-22

נעמט אָן פון 3-1 נאָכמיטאָג.

א גמר חתימה טובה

ווינשען מיר אינזער ליבער מוטער, שוויגער־מוטער, שוועסטער, שוועגערין, ברידער, שוואָ־גערס, פאַמיליע, נוטע פריינד, בעקאַנטע און פערוואַנדטע אויך אַלע פון רעדאַקציע און אַד־מיניסטראַציע און מיינע ג' קינדער.

הענעך מאַהן און פאַמיליע.

גמר חתימה טובה

מעומק הלב אני מברך לשנה החדשה לאבי וקני ר' דוד אלטמאן נ"י ולזקנתי תחי' וכל מ"ב

בגמר כתיבה וחתימה טובה

ובשנה מוצלחת.

המברך

יהודה פרידמאן.

א גמר חתימה טובה

און אַ גוט יאָהר

ווינש איך די רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאָגעבלאַט", ווי אויך מיין גאַנצע משפחה, פריינד, בעקאַנטע און אַלע מיינע קינדער.

צייטונגס־פערשרייבער

ל. דזשאַלאָווסקי זגערזשער 46.

כ'געם אַי **צו טרייבען**

פערשידענע עווערן רעציעלע בעהאַנדלונג צו ערפאָהרען ביי לאַטעצקי 6-גאַ שיערעניע 25, טעלעפאָן 172-54.

א גרויס געוועלך

ווי אויך אַ האַנדעלס־לאָקאַל באַלד צו פערדינ־גען בו זשעשזינער 23. צו ערפאָהרען ביי דעם וועכטער.

איך בעט מקים צו זיין השבת אבוה!

איך האָב פערלוירען אַ בינטעל שליסעלעך אין געגענד מרדכי גבאי'ס גאַס וויסאָקאַרניע, פאָלגדניאָווא ביז פּיעטריקאָווער, אָפּצוגעבען צום צייטונגס־סטרקיפער פּיעטריקאָווער 14.

א שפּול־מאַשיו

12 שפּינדעל'דיגע גראָסעס מיט פערפין־אָפּאַ־ראַטען, ווי אויך 50+8 און 60+9 שליטען־מאַשין אין גוטען צושטאַנד זאָפאָרט צו פער־קויפען ביי ח. ל. ראַקאַטש, פּיעטריקאָווער 26

צו פערמיטען

אַ קאָמפאָרט וואוינונג פון 3 צימערן מיט צענטראַל־בעהייצונג אין אַ גיי הויז אויף ראַדוואַנסקאַ 4 וואוינ. 16.

Zagubiony kwit Kaucyjny wyd. przez Łódzkie Towarzystwo Elektryczne na imię S. Edelmana ul. Piotrkowska 26.

א געוועלך

מיט אַ שעהנער וויסטאַווע בילינ דירה־געלד. הינטער־טיר זאָל אַרט אָפּצוגעבען. זאַיואַדזקאַ 5 № ביים זייגערמאַכער.

וויכטיג פאַר שטריקער

פלאַש - גאַרן אין פערשידענע פאַרבען

אין צו בעקומען ביי

S. TOPOLSKI

קאָמיסיאָנס־לאַגער כוי וואָל און וויכוטשקאַ פון דער פירמע

UNION TEXTILE

PAUL DESSURMONT, MOTTE i S-KA

לאָדז, פּיעטריקאָווער 16, טעל. 242-31.

Nowoczesne, koncesjonowane, **zawodowe**

KURSY KROJU MODELOWANIA i SZYCIA

damskiego i dziecinnego, dyplomowanej **mistrzyni** Izby Rzemieślniczej w Łodzi i profesorki mody dyplomowanej przez Akademję Paryską. **P. SZEJNFINKIEL**

Ceny przystępne — **Aleja I-go Maja № 20.**

Informacje i zapisy w kancelarji od 10—7.

יום כפור אין בית־תפילה

שענקעוויטשאַ 3 אין לאָקאַל פון דער ש ל תחכמוני

צו פערדינגען איינינע צעהנדליג פלעצער צו דאַוונען פאַר פרויען און מענער. עס ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז אָהנע בילעטען וועט נישט אַריינגעלאָזט ווערען. שענקעוויטשאַ 3 אין לאָקאַל פון דער שולע „תחכמוני" פראָנט פאַרשער.

אויף ראַטעס און פאַר געלד!

אַ גרויסער אויסוואָהל

פון הערען־ דאַמען און קינדער־גאַרדעראָבע

בעמערקונג: כ'פיהר אויך אויס בעשטעלונגען פון אייגענע און געבראַכטע שטאָפען. קאָנקורענץ־פּרייזען! גינסטיגע בעדינגונגען!

וואָלטשאַנסקאַ 43 ערשטער שטאָק פראָנט

אַן אָפּוואַרפער

קען זיך באַלד מעלדען אין דער זעצער יי פון „לאָדזער טאָגעבלאַט".

ס'ווערט געזוכט אַ שותף

מיט אַ פאַר טויזענד זלאָטיס צו אַ גוט פאַ־ריקאַט־אַרטיקעל. צו ערפאָהרען אין אַדמיי.

פון 4000 ביז 5000 זל.

בעזיצענדיג די איבענדערמאָנטע סומע זוך איך אַ געשעפט צו מאַכען. אַליין אַ אַרענט־ליכער און טיכטיגער מענש, אויך בעקאַנט אין מאַנופאַקטור־בראַנשע, אָפערטען אין די אַדמיניסטר. פון „לאָדז. טאָג." אונטער "A".

Motory elektryczne

używane okazyjnie **do sprzedania** od 1 do 100 KM.

Przedst. Inż.-Elektro-Mech.

MAURYCY RAK

Zawadzka 12. Tel. 214-11.

צו פערקויפען

געלעגענהייטליך אַ מאָדערן שלאָף־צימער ווי אויך אַ גרויסען קרעדענץ, ביש און קינ־דער גאַרדעראָבע קרעם וויסאָקאַרניע 49, וו. 28

Zaginął Kwit inkasowy № 126 A na zł. 50 wydany przez Tow. Kredytowe dla Handlu Spożyw. w Łodzi Sp. z. o. o. Kwit niniejszy unieważnia się A. Mazur.

Dr. med. **D. Rawicz**

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 3 ביז 4 נאָכמיטאָג

יליינסקיעגאָ 49 טעלעפאָן 154-36

וואוינונג

שלאַסעריי־ אַרבייט פאַר

געשעפט פאַבריק

J. REDER

קאָנסטאַנטינער 13.

(ריח שוכרים).

לאָדזער טאָגעבלאַט

Łódzer Tageblatt", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאָנען: רעדאַקציע 160-57, אַדמיניסטראַציע 100,47

דער רעדאַקטאָר נעמט־אָן 6 פון ביז 7 אין אָוונד

נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען ניט צוריקגעשיקט

ווערגען הילף פאַר מזרח־אייראָפּעאישע יודען אויפ'ן קומענדען ווינטער

אינטערוויאו מיט'ן גענעראַל־סעקרעטאַר פון „דזשאָינט" יוסף היימאַן

ניו יאָרק, (יט"א) אין אַן אינטערויאו מיט'ן פאָרשטעהער פון יט"א האָט דער גענעראַל סעקרעטאַר פון אַמעריקאַנער „דזשאָינט" ה' יוסף היימאַן ערקלערט צום אַנד., אַז דער קומענדיקער ווינטער וועט זיכער זיין אינער פון די שווערסטע און גרויסאַמסטע פאַר די גרויסע מאַסען פון די יודישע קיבוצים און רומענען, פּוילען און די שכנות'דיקע לענדער. עס איז שוין איצט קלאָר, אַז „דזשאָינט" וועט דאָס יאָהר זיך מוזען אַנגאַנשירען און אַ פערגרעסערטער ווי וועט מעגליך הילפס־אַקציע פאַר די יודען אין די מזרח־אייראָפּעאישע לענדער.

עס איז קיין ספק נישט, האָט ה' היימאַן ערקלערט, אַז פיל לאָקאַלע יודישע אָרגאַניזאַציעס אין מזרח־ און צענטראַל אייראָפּע וועלען נישט קענען דורכהאַלטן קומענדיקן ווינטער, אויב דער „דזשאָינט" וועט נישט האָבען די מעגלעכקייט צו קומען צו הילף.

ה' יוסף היימאַן האָט זיך אויצט אומגעקעהרט פון אייראָפּע און דאָרט נעאָהרט די מעגלעכקייטן פעסטצושטעלען, אַז אין קיין שום לאַנד האָבען זיך די ווירטשאַפטליכע בעדינגונגען פון דער יודישער בעפעלקערונג נישט פערבעסערט אין פערגלייך מיט'ן פאָריגען יאָהר. אדרבא, אין אייניגע לענדער האָבען זיך די בעדינגונגען בעדייטענד פערשלעכטערט, אַזוי, אַז עס וועלען זיין אונפערמיידליך פערשידענע בעשפּיזונגס־אַקציעס, בעזונדערס צווישען די שול־קינדער און אין די קינדער־שול־ארגאַניזאַציעס.

ה' היימאַן האָט נישט בעזוכט רוסלאַנד, אָבער אויפ'ן יחוד פון בעריכטען, שמעלט ער פעסט, אַז דאָס ערשטע מאָל זיט פיל יאָהרען נויטיגען זיך דייטשע יודען אין הילף פון „פינדייטשאַן" און „דזשאָינט". דער דאָזיגער פאַקט, זאָגט ה' היימאַן, איז די בעסטע אילוסטראַציע פאַר דער לאַגע פון דייטשען יודענטום.

וועלענדיג אין אייראָפּע האָט ה' היימאַן דיסקוטירט די לאַגע מיט'ן אייראָפּעאישען דירעקטאָר פון „דזשאָינט" ד"ר בערנאַרד קאַהן און בעזונדערס אויפמערקזאַמקייט וועט מוזען געשענקט ווערען דער אונערטרעגליך שווערער לאַגע פון די יודען אין רומענען.

זעלבסטמאָרדען פון 2 בעקאַנטע יודישע אינדוסטריעלער איז ווייען

ווין, (יט"א) די עסטרייכיש־יודישע געזעלשאַפט איז ווידער אויפגעציטערט געוואָרען פון צוויי זעלבסטמאָרדען פון בעקאַנטע יודישע פיהרער פון עקאָנאָמישען לעבען אין עסטרייך.

בעראָן פעליקס פּאָלאַק פון פאַרגעגנ, 64 יאָהר אַלט, האָט זיך דערשאָסען אויפ'ן בית־הקברות בײַם קרעמאַטאָריום בעראָן פּאָלאַק פאַרגעגנ איז געווען דער פּרעזידענט פון גרעסטען מימעל אינדאָ־בעראישען מעקסטיל־פאַבריקען־קאָנצערן, צו וועלכע עס געהערען ריזיגע אינטערעסענען אין עסטרייך, אונגאַרן, טשעכאָסלאָוואַקיע, דייטשלאַנד, אינדאָנעזיע און אַנדערע. די פירמע „הערמאַן פּאָלאַק זיהן" איז בין נישט לאַנג געווען אייגע פון די רייכסטע אויפ'ן אינדאָ־בעראישען קאָנטינענט. די סיבה פון זעלבסטמאָרד זענען געווען פינאַנציעלע שווערינקייטען.

ד"ר פעליקס וואָלף איז געווען אַ מיטאינהאַבער פון דער בעקאַנטער, מיט יאָהרען צוריק שטיין־ רייכער מעקסטיל פירמע „לעדערער און וואָלף". די פירמע האָט איין משך פון דער לעצטער צייט געליטען גרויסע מיליאָנען־היזקות, און דאָס איז אויך געווען די סיבה פון ד"ר וואָלף'ס זעלבסטמאָרד.

—

ענגלישע פאַשיסטען וואַרפען אָב דעם אַנטיסעמיטיזם

אַנ'ערקלערונג פון סער אָסוואַלד מאָזלי

לאָנדאָן, (יט"א) סער אָסוואַלד מאָזלי, דער פיהרער פון דער ערשטער געגרינדעטער ברימישער פאַשיסטען־אויגיע, האָט אָפּגעגעבען אַנ'עקלערונג וועגען דער שטעלונג פון זיין פּאַרטיי צום אַנטיסעמיטיזם.

דער אַנטיסעמיטיזם איז נישט קיין פּראָבלעם פון פאַשיזם און שפּילט דעריבער נישט קיין שום ראָל אין דער ברימישער פאַשיסטישער אויגיע. מיר גרייפען אָן יודען, אויף ווי פיל זיי זענען צ. ב. אַנגאַשירט אין רעוואָלוציאָנערער אַרבעט, אין קאָמוניזם אָדער אין אינטערנאַציאָנאַלע פינאַנציע־מעכטן, ווי עס איז דאָ ווי ענגלענדער.

לעצטענס געבראַכט שאָדען אויך ענגלאַנד. קינמאָל אָבער גרייפען מיר ניט אָן יודען נאָר דערפאַר, וואָס זיי זענען יודען. די יודען, וואָס זענען לאָיאַלע ענגלישע בירגער, וועלען דורך אונז בעהאַנדעלט ווערען אַזוי ווי ענגלענדער.

די גרויסע בעדייטונג פון שול־היגיענע

פון ד"ר מ. וואַלפּסאָן

אינגע פון די עלעמענטאַרסטע און הייליגסטע גלייכען פון עלטערן איז שיקען דאָס אויפוואַכסענדע קינד אין אַ שול. וואָס פאַרא אָרט דאָס דאָזיגע בעדערפענישע פערנעמט אין יודישען לעבען, וויסן יעדער פון אונז. מען קאָן אָהן שום גזמא זאָגען, אַז יעדער יודישער פאָטער און יעדע יודישע מוטער טראַכט געוויס פריהער וועגען אַ שולע פאַר'ן קינד, ווי פאַר דאָס שטיקעל ברויט. און דאָס איז דער גאַנץ פּעשטענדליך. נישט אומזיסט זענען מיר דאָס „עם הספר". נאָר נידריג דאַרף מען זיין אויף דעם זעלבשאַפטליכען לויטער דער יודישער פאָטער און די יודישע מוטער, וועלכע זאָרגען נישט וועגען שאַפען זאַפאַר זיינערע קינדער אַנ'עגטשפּרעכענדע שולע. נישט אומזיסט איז אויצט, אין אָנהויב פון שול־יאָהר, אַזוי בעלעבט אין דער יודישער שול־וועלט, וואו עס קאָכט, ווי אין אַ העסעל עס איז אָבער אַ גרויסע פרעגע, צי אַלע פון אונזערע עלטערן גיבען זיך אָפּ אַ דין וחשבון, וואָס פאַר אַ ווירקונג די שולע האָט אויף דאָס פיזישע לעבען פון קינד, אויף זיין געזונד, אויס צי אַ־ר שטעהן, וואָס פאַר אַ בעדייטונג די פרעגע האָט און ווי וויכטיג עס איז מיט דער פרעגע זיך צו פעראינטערעסירען, איז פראַי צו דערמאָנען זיך, אין וואָס פאַר אַ סטאַריום פון זיין פיזישער ענטוויקלונג און פון זיין וואַקס אַז די בינדעלעך זענען זענען גאָר צאַרט און נישט אינגאַנצען פערהאַרטשוועט, אַז די מוסקולען זענען נאָך שוואַך ענטוויקעלט, די לונגען זענען זעהר עמפינדליך אויף פערשידענע שעדליכע ווירקונגען. דאָס איז פון אונז זעט. פון דער צווייטער זעט, ווי קאָן זיין די ווירקונג פון דעם שול־לעבען אויף דעם שוואַך ענטוויקעלטען און זיך נאָך ענטוויקעלנדען אָרגאַניזם?

אום צו ענטפערן אויף דער דאָזיגער פראַגע, מוזען מיר נאָר אַ קוק טון, וואָס איז דאָס אַ שולע. דאָס זייצען אויבער אַ האַלבער שעה אין אַ צימער, וואו די לופט איז נישט גאַנץ ריין, האָט אינגעדרונגען אַ שעדליכע ווירקונג אויפ'ן קינד, ווען עס ווערען נישט אָנגענומען קיין נעהערונג מיטלען, ווי שעדליכטיג צו בעזיטען־גען. דאָס צוזאַמענקומען פון פיל קינדער פון פערשידענע הייזער, אין אַ צימער פון אַ עפידעמיע, קאָן לייכט פּרעגען צו דער פערשפּרייטונג פון אַנשטעקונגען. דאָס לערנען אַלליין איז אויך פאַר'ן יונגען קינדישען אָרגאַניזם אַפּמאָל זעהר אַ שווערע פיזישע אַרבעט. איך האַלט פאַר מיין געזעלשאַפטליכען חוב וועגן דעם אַלעמען אויפ'מערקזאַם צו מאַכען די יודישע עלטערן, נישט, חלילה, צוליב דעם, ווייל איך וואָלט וועלען אָפּשרעקען די עלטערן פון שיקען די קינדער אין שולע, נאָר פון דער פרעגע פון שול־היגיענע.

אַזוי ווי דאָס גאַנצע לעבען פון מענשען מוז זיך געפינען אונטער דער השגחה פון היגיענע, אַזוי איז עס נאָך פיל וויכטיגער פאַר דער שולע, ווייל דאָ האָבען מיר צו טון מיט אַ פיל שוואַכערן אָרגאַניזם פונם קינד. די קולטערעלע וועלט האָט שוין לאַנג גוט פערשטאַנען די גרויסע געזונדהייטליכע בעדייטונג פון שול־היגיענע, וועלכע זי האָט אין שול־לעבען, און שול־אָרגאַניזאַציעס און מ'קאָן זיך איצט קוים פאָרשטעלן אַ ראַציאָנעל־אינגעניעטיגע שולע אָהן שול־היגיענישע אינגעדיכטונגען.

נאָך די דאָזיגע אַלגעמיינע בעמערקונגען וועלען מיר זיך בעמיהען צו בעטראַכטען די פראַגע עטוואָס גענויער, און וואָס בעשטעהט אינגענטליך פּראַקטיש פון דער שול־היגענישער אָרגאַניזאַציע?

דער הויפּט־אָרגאַן פון דער שול־היגיענע איז דער שול־דאָקטאָר, וועלכער האָט די שיילער, ווי אויך די לעהרער און אויך דעם גאַנצען שול־בנין אונטער זיין שטענדיגער השגחה. דער שול־דאָקטאָר מוז אַ באַר מאָל אין יאָהר אַנ'מעלדען יעדעס קינד, כדי צו וויסען גענוי, ווי איז דער צושטאַנד פון יעדען קינד און ענטשפּרעכענד צו אינפאָרמירען דעם לעהרער. עס טרעפט זיך, צום בײַשפּיל, אָפט, אַז אַ קינד מאַכט שלעכטע פאָרשטרימען אין לימוד, דער לעהרער מיינט, אַז דאָס קינד איז פולל, עס וקומט אָבער דער שול־דאָקטאָר און ערהלערט, אַז דאָס קינד לערנט זיך שלעכט, ווייל עס קאָן זיין אויפמערקזאַמענגעמען, וואָס עס לייט אויף פערגרעסערטע מאַנגלען, אָדער עס איז איבערהויפּט שלעכט ענטוויקעלט.

דורך געהעריגע אָנווייזונגען און אינטערוועניע קאָן די זאַך אויסגעבעסערט ווערען. אַזעלכע בײַשפּילען קאָן מען ברענגען זעהר פיל. דער שול־דאָקטאָר מוז אין אָנהויב יאָהר אינטערזוכען אַלע קינדער און אַמטיילען יעגלעכן קינד, וועלכע לייטען אויף אַנשטעקענדיגע קראַנקהייטען, קראַנקע אויגען, קראַנקע לונגען א. אַז. וו. דער דאָקטאָר מוז אויך געבען אָנווייזונגען ווי אַזוי פינאַנצירסיזעצען די קינדער אין קלאַס, כדי די, וועלכע זענען נישט גוט, אָדער וואָס הערען נישט גוט, זאָלען זיצען נעהנטער צום לעהרער. ווען בײַ דעם אָדער יענעם קינד קומט פאָר אַ פאַל פון אַ אָנשטעקענדיגער קראַנקהייט, מוז דער דאָקטאָר דעצידירען ווען די אינטענזיווקייט פון דעם קינד מען זאָל אָפּשיקען צום הויפּט־שול־דאָקטאָר.

דער צווייטער זעלבסטמאָרדער ד"ר פעליקס וואָלף איז געווען אַ מיטאינהאַבער פון דער בעקאַנטער, מיט יאָהרען צוריק שטיין־ רייכער מעקסטיל פירמע „לעדערער און וואָלף". די פירמע האָט איין משך פון דער לעצטער צייט געליטען גרויסע מיליאָנען־היזקות, און דאָס איז אויך געווען די סיבה פון ד"ר וואָלף'ס זעלבסטמאָרד.

—

העברעאישע פרעסע אין א"י צום נייעם יאָהר

ירושלים, (יט"א) די גאַנצע העברעאישע פרעסע אין א"י האָט ערב ראש־השנה אַרויסגעלאָזען נומערן אין פערגרעסערטען פאָרמאַט מיט נישט וועניגער ווי צו 40 זייטען. אין די לייטאַרטיקלען אונטערשטרייכען אַלע צייטונגען דעם פאַקט, אַז די לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ארץ־ישראל איז דאָס פערגאַנגענע יאָהר געווען בעסער ווי אין יענער אַנדער לאַנד, וואָס עס גיט אויך גוטע אויסזיכטען און האָפענונגען אויף דאָס נייע יאָהר.

די דעלפינער זייד־פאַבריק אין תל־אביב אנגעהויבן אַרבייטן

תל־אביב, (יט"א) נאָך אַנ'איבערריס פון עטליכע יאָהר איז ווידער געלאָזען געוואָרען אין בעוועגונג די זייד־פאַבריק פון דעלפינער. די פאַבריק־לייטונג האָט זיך נעוועגדעט צו דער אימיגראַציע־מאַכט וועגען אַרייגלאָזען אַ געוויסע צאָהל קוואַליפיצירטע זייד־ספּעציאַליסטען פון שווייצאַריי.

די פּאָליטיק פון דער וואָך

יאַפּאַן פלענער אויפ'ן ווייטען מזרח. – צי וועט דער פעלקער־בונד בעמראַכטען דעם לייטאַן־בעריכט? – ענגלאַנד'ס פער־מיטלונג צו ראַטעווען די ענטוואַפנונג־האַנפערעניש.

די ענטוואַפנונגס־קאָנפערענץ אין דער פעלקער־בונד זענען מערער נישט געווען. די ענטוואַפנונגס־קאָנפערענץ האָט איבערגעריסען איהרע זיצונגען, ווייל דייטשלאַנד האָט זיך פון איהר צוריק־געצויגען; די פעלקער־בונד־פערזאַמלונג האָט איבערגעריסען איהרע בעראַטונגען, ווייל יאַפּאַן וויל „אַרויסשטויסען" דעם ליטאַן־בעריכט.

מ'וויל נאָך נישט מורה זיין, אַז דער פעלקער־בונד און די ענטוואַפנונגס־קאָנפערענץ זענען באַנקראָט, אַז דער פעלקער־בונד קאָן אָישט אָפּהיטען די וועלט פון אַ נייער מלחמה, און אַז די ענטוואַפנונגס־קאָנפערענץ וועט נישט ברענגען צו קיין פערקלערונג פון די בעוואַפנונגען. מ'פּרובט נאָר טיט די אַלטע דיפּלאָמאַטישע מיטלען צו פערלאַנגען די גרויסע בלויזען, צו פערשיטען דעם מיפּען תחום צווישען גענף און דער ווירקליכקייט.

מ'האָט בישט נישט די דייטשטקייט און מוט צו ערקלערען פאַר דער וועלט, אַז אַלע בין־אַהרינע מיטלען און רפּוות אויסצומיידען אַ נייע וועלט־מלחמה זענען מעהר נישט. פונקט ווי אויפ'ן זקאָנאָמישען געביט האָבען די בל־עדלי רעצעסטען פון די עקאָנאָמיסטען נישט בעזיזען צו לינדערן דעם ווירטשאַפטלי־כען קריזיס, אַזוי קענען די דיפּלאָמאַטישע שטיק מעהר נישט אָפּהאַלטען דעם וואוקס פון קריזיס אין דער וועלט־פּאָליטיק.

דער דאָזיגער קריזיס איז אַ פּועל־יוצא פון רעאַלע פאַקטאָרען, וועלכע שטויסען די וועלט־געשיכטע אויף אַנדערע וועגען, ווי דער פעלקער־בונד וויל.

לאָמיר, למשל, נעהמען די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח. די פראַגע וועגען אויבערהערשאַפט אויפ'ן שטילע אָקעאַן איז שוין רעף געוואָרען נאָך דער רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה. דאָרט קרייצען זיך די אינטערעסען פון יאַפּאַן, רוסלאַנד און די פאַראייניגטע שטאַטען. דער אָנגרייפענדער צד איז יאַפּאַן.

פונקט ווי אין אייראָפּע איז דייטשלאַנד דער וואָרט־פּיהרער פון רעוויזיאָניסטישען נערען, אין זי שטרעבט מיט אַלע כוחות צו ענדערן די איצטיגע כוחות־פערהעלטענישען אין אייראָפּע, אַזוי איז יאַפּאַן דער אָנגרייפענדער כח אויפ'ן ווייטען מזרח, וועלכער וויל נישט אָנגעהן אויף דעם „סטאַטוס קוואָ". דער אינטערעסירטער צווישען דייטשלאַנד און יאַפּאַן בעשטעהט דערין, וואָס בעת די דייטשען זענען לעת עתה ענטוואָפנט, און זיי מוזען אָפּלעגען זייער פערטעמאַגונג, בין מ'וועט זיי ערלויבען צו פערגרעסערען זייער אַרמעע און די בעוואָפנונגען, האָט יאַפּאַן שוין געשטעלט די וועלט פאַר אַ געשעהענעם פאַקט, פערעהענדיג מאַנדזשוריען.

יאַפּאַן וויל בײַ מאַנדזשוריען נישט שטעהן בלויבען. איהרע פלענער מיטלען און רפּוות אויסצומיידען אַ נייע וועלט־מלחמה זענען מעהר נישט. פונקט ווי אויפ'ן וקאָנאָמישען געביט האָבען די בל־עדלי רעצעסטען פון די עקאָנאָמיסטען נישט בעזיזען צו לינדערן דעם ווירטשאַפטלי־כען קריזיס, אַזוי קענען די דיפּלאָמאַטישע שטיק מעהר נישט אָפּהאַלטען דעם וואוקס פון קריזיס אין דער וועלט־פּאָליטיק.

דער דאָזיגער קריזיס איז אַ פּועל־יוצא פון רעאַלע פאַקטאָרען, וועלכע שטויסען די וועלט־געשיכטע אויף אַנדערע וועגען, ווי דער פעלקער־בונד וויל.

לאָמיר, למשל, נעהמען די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח. די פראַגע וועגען אויבערהערשאַפט אויפ'ן שטילע אָקעאַן איז שוין רעף געוואָרען נאָך דער רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה. דאָרט קרייצען זיך די אינטערעסען פון יאַפּאַן, רוסלאַנד און די פאַראייניגטע שטאַטען. דער אָנגרייפענדער צד איז יאַפּאַן.

פונקט ווי אין אייראָפּע איז דייטשלאַנד דער וואָרט־פּיהרער פון רעוויזיאָניסטישען נערען, אין זי שטרעבט מיט אַלע כוחות צו ענדערן די איצטיגע כוחות־פערהעלטענישען אין אייראָפּע, אַזוי איז יאַפּאַן דער אָנגרייפענדער כח אויפ'ן ווייטען מזרח, וועלכער וויל נישט אָנגעהן אויף דעם „סטאַטוס קוואָ". דער אינטערעסירטער צווישען דייטשלאַנד און יאַפּאַן בעשטעהט דערין, וואָס עס שטיקעל ברויט. און דאָס איז דער גאַנץ פּעשטענדליך. נישט אומזיסט זענען מיר דאָס „עם הספר". נאָר נידריג דאַרף מען זיין אויף דעם זעלבשאַפטליכען לויטער דער יודישער פאָטער און די יודישע מוטער, וועלכע זאָרגען נישט וועגען שאַפען זאַפאַר זייערע קינדער אַנ'ענטשפּרעכענדע שולע. נישט אומזיסט איז אויצט, אין אָנהויב פון שול־יאָהר, אַזוי בעלעבט אין דער יודישער שול־וועלט, וואו עס קאָכט, ווי אין אַ העסעל עס איז אָבער אַ גרויסע פראַגע, צי אַלע פון אונזערע עלטערן גיבען זיך אָפּ אַ דין וחשבון, וואָס פאַר אַ ווירקונג די שולע האָט אויף דאָס פיזישע לעבען פון קינד, אויף זיין געזונד, אויס צי אַ־ר שטעהן, וואָס פאַר אַ בעדייטונג די פראַגע האָט און ווי וויכטיג עס איז מיט דער פראַגע זיך צו פעראינטערעסירען, איז פראַי צו דערמאָנען זיך, אין וואָס פאַר אַ סטאַריום פון זיין פיזישער ענטוויקלונג עס געפינט זיך דאָס קינד, דאָ, ווען עס הויבט אָן צו געהן אין שולע און וואָס פאַר אַ בעדייטונגען עס רינגען איהם אַרום אין דער שולע. טיר ער וועט דאָרט לאַנג פערבלייבען.

וואָס קען בײַ אַזאַ גרויסאַרטיגען בלאַן שפּילען אַוועלכע עס איז ראָל דער פעלקער־בונד מיט זיינע קאָמיסיעס און בע־שלוסען? יאַפּאַן וועט אָהן אַ מלחמה נישט אַרויסלאָזען פון איהר האַנד מאַנ־דזשוריען. טאָ וואָסערע זין האָט דער לייטאַן־בעריכט, וועלכער אָנערקענט מאַנ־דזשוריען אַלס אַ טייל פון כינאַ און לייגט נאָר פאַר פאַר'ן דאָזיגען לאַנד אַנ'אויטאָנאָמיע?

די יאַפּאַנער לאַכען דאָך אין די פויס־טען פון דאָזיגען בעריכט, וועלכער איז אמת זעהר שעהן צוגעפּעשטעלט, זעהר גוט אַדרעסירט, אָבער דאָס איז פונקט ווי אייגער קומט טיט אַ נע־מער רפואה פאַר אַ פּאַציענט, וועלכער לעבט מעהר נישט.

דער פעלקער־בונד האָט אָפּגעלייגט דאָס בעהאַנדלען דעם לייטאַן־בעריכט בין יאַפּאַן וועט נעהמען צו איהם שטע־לונג. צי געפינט זיך אָבער כאָטש איין מענש, וואָס זאָל גלויבען, אַז די יאַפּאַ־נער וועלען אינגעזאַמט אויף וועלכע עס איז ריתורים אין דער פראַגע? וועט דער פעלקער־בונד דאָך נעהמען די פראַגע אויפ'ן טיש, וועט ער נאָר גורם זיין, אַז יאַפּאַן וועט געבען אַ קלאַפּ מיט דער טיר אין דער געגפער אינטסיציע. וועט זי לאָזען דעם בעריכט אַלס אַ פּיי־געם. דאָקומענט פאַר איהר רייכען אַר־כיוו, דאָ וועט זי שוין מעהר נישט קע־גע: פערשטעלען פאַר קיינעם איהר מאַכטמלאָזיגקייט.

נישט יאַפּאַן האָט צובראָכען דעם פעלקער־בונד. יאַפּאַן האָט נאָר דערוויי־זען זיין שוואַכקייט, האָט איהם דיסקרע־דיטירט.

דאָס אייגענע האָט געטון דייטשלאַנד מיט דער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ.

קיינער האָט נישט געגלויבט ערנסט, אַז די ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ וועט ברענגען אַ ראַדיקאַלע ענדערונג אויפ'ן בעוואָפנונגס־געביט. פונקט ווי דער פעל־קער־בונד איז ניכער געווען אַ מין דע־קלאַראַציע פאַר'ן שלום, און האָט אויף איהם נישט געהאַט קיין ממשות'דיגע ווירקונג, אַזוי איז די ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ געווען אַ דעקלאַראַציע פאַר דער בעוואָפנונג. מ'האָט געוואָכט, אַז אויפ'ן גרונד פון די בעשלוסען פון דער קאָנפערענץ וועט קיין אַנדער מאַכט נישט אַרויסלאָזען פון איהר האַנד מאַנ־דזשוריען אַלס אַ טייל פון כינאַ און לייגט נאָר פאַר פאַר'ן דאָזיגען לאַנד אַנ'אויטאָנאָמיע?

די יאַפּאַנער לאַכען דאָך אין די פויס־טען פון דאָזיגען בעריכט, וועלכער איז אמת זעהר שעהן צוגעפּעשטעלט, זעהר גוט אַדרעסירט, אָבער דאָס איז פונקט ווי אייגער קומט טיט אַ נע־מער רפואה פאַר אַ פּאַציענט, וועלכער לעבט מעהר נישט.

דער פעלקער־בונד האָט אָפּגעלייגט דאָס בעהאַנדלען דעם לייטאַן־בעריכט בין יאַפּאַן וועט נעהמען צו איהם שטע־לונג. צי געפינט זיך אָבער כאָטש איין מענש, וואָס זאָל גלויבען, אַז די יאַפּאַ־נער וועלען אינגעזאַמט אויף וועלכע עס איז ריתורים אין דער פראַגע? וועט דער פעלקער־בונד דאָך נעהמען די פראַגע אויפ'ן טיש, וועט ער נאָר גורם זיין, אַז יאַפּאַן וועט געבען אַ קלאַפּ מיט דער טיר אין דער געגפער אינטסיציע.

„טויזענד און איין נאכט"

פון
אב. גאלדבערג

עס האט שוין עטוצער לאנג געזאגט, אז די יידישע געשיכטע איז שפאנג־דער, ווי דער שפאנדסטער ראמאן, אז דאס זאחן מיר מאקע אויך איצט בעשטענדערער.

מען דארף נישט גאהן ווייט זוכען. עס איז נישט גייטיג צוריקצוגאהן צו דער ווייטער פערגאנגענהייט. אויך איצט קומען פאר אין אונזער לעבען געשעענישן, וואס זענען אזוי מארגן אויסטער־ליך, אזוי משוגה'דיג פאנטאסטיש, אזוי ווילד אויסערגעוועגליך, אז ווילענדיג, ארער נישט ווילענדיג מוזען מיר זיך זאגען, אז אונזער לעבען איז אזוי אנ־דערש פון דעם לעבען פון אנדערע פאלקער, אז בין אונז איז אלץ מעגליך. דאס אונטערגעלייכטע איז מעגליך אין א־נזער געשיכטע, אין קיין זאך, ווי אויס־סערגעוועגליך זי איז, ווי שלא בדרך הטבע'דיג. דארף אונז נישט איבערראשען אונזער לעבענס־בעשרייבונג אלס א פאלק הויבט זיך אן מיט א נס מיט א רוח נכרים, א דראמאטיש־שפאנענדע פאבעל, א מעשה, וואס ציהט זיך אזש פון יוסף'ס קריג מיט זיינע ברידער. עס איז געקניפט אין געבונדען. אונז פא־סירונג קומעלט זיך אין דער אנדערער. עס איז הלומות און ווירקליכקייט. די הלומות האבען דעם גרעסטען אינפלוס אויף דער ווירקליכקייט. אונגעגע חלו־מות אין פרעמדע, אויך די פון שר־המשקים און שר־האופים. אזוי פראזא־איש — מרינקען אין עסען ווערען פערוויקעלט ברינצען און קענינען, קעניגליכע הויפען און פרינצעסינס, און עס וועבט זיך די געשיכטע. פטער מיט וואסער, אלע אלע מעגטען קומען צו־הילף אין דער יודי־שער בעפרייונג. עס הארעוועט זיך דער יודישער משיח אין פרעמדען קעניגלי־כען הויף. דער פערשקלאפטער ערציהט דעם ערלייזער. אין ווייטער קומען פאר נסים, ביז לסוף דאס פאלק קומט אין זיין לאנד. אין שטענדיג אין זיין ווירק־ליכקייט שעהנער פון שענסטען חלום. עס איז טויזענד און אין נאכט. אזוי איז פון אנהויב אן, פון ערשטען טאג פון אינזער גאולה, אזעס ציהט זיך די גאלדענע קייט פון מדקוויזדיגקייטען ביז אויף הייליגען טאג, אזוי אז עס איז, חלילה, נישטא, וואס מורא צו האבען, אז ווען אינזער הייליגע ווערעג געל־טען, וועט ארבען אין דער געשיכטע, וועט ער אויסזעהן וועלדיג, אינאינטערע־סאנט לגבי דעם ווייטען אמאל. נו, אויך אינזער הייליגע דארף זיך נישט שעהמען פאר דעם געלטען, אויך וואס איז שייך אויסערגעוועגליכקייטען, מערק־ווירדיגקייטען, עס הערט ניט אויף.

איר שטעל זיך דא אפ אויף די נישט. וואס כיר האבען ערשט די טעג גע־לייענט. צוויי שטיקלעך נישט פון צוויי בעזונדערע לענדער. אינגס האט צו טון מיט דעם הייליגע און אינגס מיט דעם ניט ווייטען נעלטען. בוודאי נישט דערמאנען אין אונזער אויסערגעוועגליכקייט. אין אונזער אזוי אנדערשקייט. „לא ככל הגוים בית־ישראל".

אט האט איהר זיי, די נעטען, איך פארב זיי נישט צו, חלילה, איך גיב נאר נישט צו, א ר'ער ניט, עס וואלט זיין א חלול הקודש. דער אמת איז שעהנער פון דער גרעסטער ריכטיגע. אינזער לע־בען איז ריכטיגע. איז א דראמאטישע פאעמא, א „שיר־עלוה".

אונז שטיקעל נישט דערצעהלט א

דער בעאמטער אין רעד־אויסגעפיצ־טען ביורא פון דער קאסינא און מאנטע־קארלא טראגט טיר אונטער א קלאנג גע־רדיסק קארטעל:

— שרייבט אונטער! — פערלאנגט ער פון מיר.

— אינטערעסירט וואס? — פער־שטעה איך איהם נישט.

— שרייבט אונטער, אז מיר, די קא־סינא, דארפען נישט געהאלטען וועגען פערגאנגטוואר־טליך, אויב איהר וועט בע־געהן זעלבסטמארד.

דער בעאמטער טעכט מיך אפ מיט א קוק פון א ענינטעזומעג שען. ער זעהט, אז איך שפיל מיט גיהם נישט קיין קא־טעריע, שטעלט אר:

— טאלע — זאגט ער — צוליב וואס מעגישען לענגע בעגעהן זעלבסטמארד, ווען מען שפילט אין רולעטקע! מען פערלירט דאס געלד, לאזט מען זיך ארען א קויל אין קאפ אז פארטיג!

— גיט אין די ציטערן פון קאסינא?

— ווער איך פארא־אינטערעסירט צו ווי־סען.

— פארוואס נישט אין די ציטערן פון קאסינא? דוקא אין די ציטערן פון קאסינא! אז מען האלט שוין בעם בע־געהן זעלבסטמארד, טוט מען עס דא, נאר פאר אלעמען גיין די אויגען, מאנ־לע מאל זאגאר בעם סאמע שפיל־טייש.

דער בעאמטער איז ניט בלוין אינפאר מאטיוו, נאר אויך ציניש. אויסגעפיצט אין סמאקינג, שטעהט ער אין דער צעהלטע טיר אנגפאר און קאלטבלוטיג:

— מענשען קומען אהער צו זאגען זוויר גליק. געפינען זיי עס ניט, ארער פערלירען זיי נאר דאס ביסעל, וואס זיי האבען פערמאגט, דאן ווערט זיי דאס לעבען איבריג אין נמאס. זיי ווערען דערשלאגען און קוקען אויף זיך, ווי אויף אדערלפאל. האבען מיר דערפאר גאנץ אפט זעלבסטמארדען אין די פראכטפ־לע ציטערן פון אינזער קאסינא. איצט פערשטעהט איהר שוין, פארוואס מען מוז בעי אינטערשרייבען בעם ארטנגאנג דאס קארטעל, אז די ארטי־נטסראציע פון קאסינא איז נישט פער־אנטוואורטליך פאר קונעמס טויט?...

ער גיט מיר ארויס א ספעציעלע דזשרנגאליסטען־קארטע, גיט אינז א פאר פראקטישע עצות, וואס צו זעהן און וואס צו בעאבאכטען, אז בעעט זיך בעי מען פיינער טעהר ווי בעי מיר:

— איהר וועט ארויסקומען צוריק, איז מיר אינטערעסאנט צו ווייסען אינע־רע פערענגליכע אינגרדיענטען. זאלט מיר אויף אין ביוראא, וועלען מיר האבען א לאפע און א שטיקעל שמעס. אינטערע סאנט צו ווייסען ווי אזוי אינזער פלאץ פיקט אויס אין די אויגען פון אויסלענ־דישע דזשרנגאליסטען.

* * *

דער ארטנגאנג אין קאסינא איז ווי דער ארטנגאנג אין א גרויסען אפטראנ־

מענשען קומען אהין זוכען גליק און בע־צאהלען מיט'ן לעבען

פון
ב. סמאליאר

א בעזוך איז גרעסטען שפיל־פלאץ פון דער וועלט. — ווי אזוי זעהט אויס די בעריהמטע מאנטע קארלא. — די גריגע טישטו, ארום וועלכע מען שפילט, און וואו מען פערשפילט געלד און לעבענס

אין סמאקינג, שטעהט ער אין דער צעהלטע טיר אנגפאר און מאנטע־קארלא טראגט טיר אונטער א קלאנג גע־רדיסק קארטעל:

— מענשען קומען אהער צו זוכען זוויר גליק. געפינען זיי עס ניט, ארער פערלירען זיי נאר דאס ביסעל, וואס זיי האבען פערמאגט, דאן ווערט זיי דאס לעבען איבריג אין נמאס. זיי ווערען דערשלאגען און קוקען אויף זיך, ווי אויף אדערלפאל. האבען מיר דערפאר גאנץ אפט זעלבסטמארדען אין די פראכטפ־לע ציטערן פון אינזער קאסינא. איצט פערשטעהט איהר שוין, פארוואס מען מוז בעי אינטערשרייבען בעם ארטנגאנג דאס קארטעל, אז די ארטי־נטסראציע פון קאסינא איז נישט פער־אנטוואורטליך פאר קונעמס טויט?...

ער גיט מיר ארויס א ספעציעלע דזשרנגאליסטען־קארטע, גיט אינז א פאר פראקטישע עצות, וואס צו זעהן און וואס צו בעאבאכטען, אז בעעט זיך בעי מען פיינער טעהר ווי בעי מיר:

— איהר וועט ארויסקומען צוריק, איז מיר אינטערעסאנט צו ווייסען אינע־רע פערענגליכע אינגרדיענטען. זאלט מיר אויף אין ביוראא, וועלען מיר האבען א לאפע און א שטיקעל שמעס. אינטערע סאנט צו ווייסען ווי אזוי אינזער פלאץ פיקט אויס אין די אויגען פון אויסלענ־דישע דזשרנגאליסטען.

* * *

דער בעאמטער איז ניט בלוין אינפאר מאטיוו, נאר אויך ציניש. אויסגעפיצט

פון שבת צו שבת

בעטראכטונגען און אויס־טייטשונגען פון דער סדרה

פון
מרן

האזינו

פון די פריהערדיגע סדרות ווייסען מיר, צו נאלדעם, ווי משרה רבנו האט צוגיב זיין הויבען עלטער רעזיגנירט פון זיין ביי־אהעריגער הויכער שליחות, און די ווייטערדיגע אנפיהרונג מיט'ן פאלק ישראל זיין טרעסטער אפיציעל אנדענגער יהושע, — בעקומט מ'ר דעם בעפעהל: „ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל", ד. ה. אויפצו־שרייבען א פאעטישע געדיכט, יענען אויסלערנען דעם פאלק, עס זאל זיין גע־לויבט בעי זיי, פרי דאס „אויגע גע־דיכט זאל דינען אלס בעווייז פאר דעם געשלאכטענעם פאגר.

די מאמעווען, צוליב וועלכע די דאזיגע פעיאר־רעדיגע איז ארויסגעגעבען געווא־רען, געפינען מיר מיט עטליכע פסוקים פריהער:

„וקם העם הזה, וזנה אחרי אלהי נכר" עס איז לעבט מעגליך, אז נאכדעם ווי דאס פאלק, די בני ישראל, וועלען קו־מיט דעם רעליגיעזען קולט פון די פרעמ־מיט דעם רעליגיעזען קולט פון די פרעמ־דע געמער, „ועזבני והפר את בריתי, אשר כרתי אתו", דעמאלט יאן דאס פאלק באלד אפטרייניג ווערען אין ברע־כען דעם פגר, וואס איז געשלאכטען גע־ווארען מיט איהם. דערייבער איז גוטיג אויפצושרייבען די דאזיגע שירה, וואס דארף פאקי בלעבען אלס אויפגער בע־ווען, אלס ערות „כי לא תשכח מפי ורעו" אז עס וועט אז זאל אויך נישט פערגעסען ווערען פון די קומענדיגע דורות.

נאך א ווייטערדיגער, פסיכאלאגישער מאטיוו ווערט אנגעגעבען:

„כי ידעתי את יצרו אשר הוא עושה היום, בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי", ד. ה. די געווינגונג און די גוטע ריכטונג פון פאלק איז געווען גע־

ניגג בעקאנט, נאך זעגנדיג און טרבר, אזוי־ער עס איז נאך אריבער אין איגעזע־טען לאנד און אזוי־ער עס איז נאך גע־קומען אין בעריהרונג מיט דער דארמי־גער בעפעלקערונג און זיך בעקאנט גע־מאכט מיט דער דארט הערשענדער גע־ענדיגערי. מיר קענען דערפון דרינגען, אז מראיז דער פערציג־יעהריגער וואנ־דערונג און מרבר, מראיז דעם ווינדער־פולען פערלויף פון דער וואנדרעדיגע מראיז דעם אינגפ־ישען פון דזיגעם, ער־ראגעמאטארליך, אויב איהר וועט בע־געהן זעלבסטמארד.

דער בעאמטער טעכט מיך אפ מיט א קוק פון א ענינטעזומעג שען. ער זעהט, אז איך שפיל מיט גיהם נישט קיין קא־טעריע, שטעלט אר:

— טאלע — זאגט ער — צוליב וואס מעגישען לענגע בעגעהן זעלבסטמארד, ווען מען שפילט אין רולעטקע! מען פערלירט דאס געלד, לאזט מען זיך ארען א קויל אין קאפ אז פארטיג!

— גיט אין די ציטערן פון קאסינא?

— ווער איך פארא־אינטערעסירט צו ווי־סען.

— פארוואס נישט אין די ציטערן פון קאסינא? דוקא אין די ציטערן פון קאסינא! אז מען האלט שוין בעם בע־געהן זעלבסטמארד, טוט מען עס דא, נאר פאר אלעמען גיין די אויגען, מאנ־לע מאל זאגאר בעם סאמע שפיל־טייש.

דער בעאמטער איז ניט בלוין אינפאר מאטיוו, נאר אויך ציניש. אויסגעפיצט

מיטן שבת

בי סמאליאר

אין אלע ווערען מיטאמאל לוין פון זייער אנגעשטענגט. אלע געמע מיטאמאל אויפרישען אמעם.

זינרעך און צופרידען שארען די גע־ווינער זייערע געוויגסען פון מיש מיט דיא קלייגע געמאקטע לאבעטקעלער. נישט אזוי זינרעך און נישט אזוי צופרידען גרייטען זיך די פערליכער אנצוהויבען א נייעם קאמ. און ענטוישט און פערבי־טערט פעלאזען דעם טיש יענע, וועלכע האבען שוין ניט, מיט וואס צו שפילען...

אבער דער ראזיגער איבערהרעס איז א קורצער און דויערט בלוין געצעהלטע מינוטען. אין א פאר מינוטען ארום הארעט זיך ווידער דאס ראדעל, שפילט מען ווידער איהר מזל, און מען ווידער געשפאנט, זעגען די געמיטער ווידער צערדערט, און דער ליסט נאך געווינס ווידער גרוס.

— א נייער קאמ אין דעם אויבינ־אנ־געהענדיגען שפיל!...

* * *

די סאמע ליטרעגשאפטליכע שפילער, און מאקע אויך פערשפילער, זעגען די פרוען...

אלע שפילער זעגען אבערגלייבעריש, אבער פרוען — נאר מעהר. א פרוי, ווען זי זעצט זיך אויעק אין קאסינא שפילן אין רולעט, זעצט זי זיך לכתחילה אויעק מיט א צאהל אבערגלייבעריש געפיהלען, וועלכע קאסטען איהר שפע־מער נאט געלד.

— צוועלף!...

די דאמע, וואס שטעלט א היפשע סו־מע אין שפילט אויף נומער צוועלף, איז שטארק פערגלייבט, אז דער ראנ־גער נומער איז דער סאמע מול'דיגע־מער. שוין צוויי מאל, ווי זי האט חיינט אויף איהם געשפילט, אין בוודע מאל געוואונען.

— צוועלף! — לאזט זי ווייסען א חיימען מאל, און שטעלט דערבי א סומע, פינקט צוויי מאל אזוי פיל, ווי לעצטען מאל.

דער עולם ארום איהר בעטראכטט זי מיט גנגנרייגקייט. אמאל קאן אפשר צוועלף פארט זיין א מול'דיגער נומער, איז לויגט דאך מאקע צו געמען א שאנס אין אויך שטעלען אויף צוועלף.

— צוועלף! — שטעהען צו נאר אינ־ניג בעם טיש צו דער דאמע'ס מול, אין וואר־פען אין קאן ארען נאנץ הייב־שע „טשיפס".

דער בעאמטער, וואס דרעהט דאס ראדעל פון דער רולעטקע — איהם צוועלף איז צוועלף.

ער גיט א לאן דאס ראדעל, די ציפערן שווינדלען אין א פליציגער שנעלקייט און ווערען נאכגעפאלגט פון אינ־ען אין מיש ביז צום צווייטען מיט אויסגעצוי־נענע העלזער, מיט געפנע מיטלער, אין מיט אנגעשטרענגטע אויגען.

— זיבען! — לאזט דער בעאמטער ווייסען, אין שארט קאלטבלוטיג אז־אמ מיט זיין לאפאמטע די גרויסע הויפטע „טשיפס" פון אלערלי קאלירען, פרי צו קאנען זיך זעצען בעי די גרינע שפיל־טישען אין נעמען אנ'אנטייל אין שפיל. געווינס שמיצער, דאן קאן ער דערנאך נעמען די געוואונענע „טשיפס" אין זיי אויסטו־שען בעי דעמזעלבען קאסיר אויף וואס פאר א גלער ער וויל נאר. פערשפילט ער אבער, וועט ער שוין זיין געלד צו־ריק קונעמאל נישט אנקויפען.

די נאנצע וועלט איז דא נארנישט מיט נארנישט. דאס דערדל פון דער רולעטקע איז דער עיקר. די מוזיק צו־פער, אויף וועלכער דאס דערדל פון דער רולעטקע איז דער עיקר, וואס דרעהט זיך אין דאס דערדל פון דער אויסדרעהען א נאט אויעק שלעכט מיז.

די נרויסע בערג מיט „טשיפס", וואס ליגען אין פראנט פון יענען שפילער אויף די גרינע טישען, וואסכען בעי אינגיג אין ווערען קלענער בעי ארטיג. דא, בעי דעם דערדל פון דער רולעטקע,

מיטן שבת

בי סמאליאר

אויסגעפיצט אין פראקען שטעהען בעי בוידע זייטען פון ארטנגאנג צוויי שווע־רע, גראב־בייליגע לאקייען און קאנ־טראליארען די בילעטען. זיי קאנטראלי־רען די בילעטען, אין וואר־פען בעת מעשה א שארדפען אין דורכדרינגער־גען בלוק אויף די ארטנגעדער, צו ווי־סען ווער איז ווער.

— רעכטס! — ווייזען זיי אינז אן. גאנדעם זיי זיי האבען געלאפט א קוק אויף אונזערע קארטעלער.

רעכטס איז דער לאביריגע פון די גרויסע זאלען, איז וועלכע מענשען ווייזען קעלערדיגע טעג און נעכט אין שפילען.

דאמען, מעהרסטענטייל וואגרערבאר־שארהנע, עלעגאנט געקליידעטע, אריסטא־קראטיש אויסקוקענדיגע, זיין בעי זיין מיט מענער, אויסגעפיצטע אין זיין יום־טוב'דיגע סמאקינגס, זיצען בעי די לאנגע גרינע טישע אין זעען אלע ארט געזיגען אין אינן אינטערעס, אלע פאלע־גען זיי נאך מיט פיבערהאפטער גער־וויזטעט דאס רעכטע פון דער רולעטע־קע, וואס דרעהט זיך אין דאס דערדל פאר זיי אויסדרעהען א נאט אויעק שלעכט מיז.

דער בעאמטער פון הויז, וואס דרעהט דאס דערדל פון דער פולעטקע, לאזט ווייסען, אז נאטער זעקס האט געוואונען, זענען קיין סודות נישטא. דא איז אנ־אפאן שפיל. דאס ווייסט מען גאנץ גע־גוי, ווער עס האט געוואונען און ווער עס האט פערשפילט. דא דארף מען זיך מיט די „טשיפס" ניט בעשאפטען.

אין א ווינקעל, בעי א זייטיג קליין טישעל, זיצט דער פאסיר. ער איז דאס דער יענינער, צו וועמען מען ברענגט מיטא אמעריקאנער דאלארען, מעערע פראנצויזישע פראנקען, שווערע ענגלי־שע פונטען, ווערשפלע איטאליענישע ליערעס, און בעי וועמען בעי מיט די דא־זיגע אלע געלדער אויס אויף „טשיפס" פון אלערלי קאלירען, פרי צו קאנען זיך זעצען בעי די גרינע שפיל־טישען און נעמען אנ'אנטייל אין שפיל. געווינס שמיצער, דאן קאן ער דערנאך נעמען די געוואונענע „טשיפס" אין זיי אויסטו־שען בעי דעמזעלבען קאסיר אויף וואס פאר א גלער ער וויל נאר. פערשפילט ער אבער, וועט ער שוין זיין געלד צו־ריק קונעמאל נישט אנקויפען.

די נאנצע וועלט איז דא נארנישט מיט נארנישט. דאס דערדל פון דער רולעטקע איז דער עיקר. די מוזיק צו־פער, אויף וועלכער דאס דערדל פון דער רולעטקע איז דער עיקר, וואס דרעהט זיך אין דאס דערדל פון דער אויסדרעהען א נאט אויעק שלעכט מיז.

— אויסגעפיצט! — אויסגעפיצט! — אויסגעפיצט! — אויסגעפיצט!

אויסגעפיצט אין פראקען שטעהען בעי בוידע זייטען פון ארטנגאנג צוויי שווע־רע, גראב־בייליגע לאקייען און קאנ־טראליארען די בילעטען. זיי קאנטראלי־רען די בילעטען, אין וואר־פען בעת מעשה א שארדפען אין דורכדרינגער־גען בלוק אויף די ארטנגעדער, צו ווי־סען ווער איז ווער.

— רעכטס! — ווייזען זיי אינז אן. גאנדעם זיי זיי האבען געלאפט א קוק אויף אונזערע קארטעלער.

רעכטס איז דער לאביריגע פון די גרויסע זאלען, איז וועלכע מענשען ווייזען קעלערדיגע טעג און נעכט אין שפילען.

דאמען, מעהרסטענטייל וואגרערבאר־שארהנע, עלעגאנט געקליידעטע, אריסטא־קראטיש אויסקוקענדיגע, זיין בעי זיין מיט מענער, אויסגעפיצטע אין זיין יום־טוב'דיגע סמאקינגס, זיצען בעי די לאנגע גרינע טישע אין זעען אלע ארט געזיגען אין אינן אינטערעס, אלע פאלע־גען זיי נאך מיט פיבערהאפטער גער־וויזטעט דאס רעכטע פון דער רולעטע־קע, וואס דרעהט זיך אין דאס דערדל פאר זיי אויסדרעהען א נאט אויעק שלעכט מיז.

דער בעאמטער פון הויז, וואס דרעהט דאס דערדל פון דער פולעטקע, לאזט ווייסען, אז נאטער זעקס האט געוואונען, זענען קיין סודות נישטא. דא איז אנ־אפאן שפיל. דאס ווייסט מען גאנץ גע־גוי, ווער עס האט געוואונען און ווער עס האט פערשפילט. דא דארף מען זיך מיט די „טשיפס" ניט בעשאפטען.

אין א ווינקעל, בעי א זייטיג קליין טישעל, זיצט דער פאסיר. ער איז דאס דער יענינער, צו וועמען מען ברענגט מיטא אמעריקאנער דאלארען, מעערע פראנצויזישע פראנקען, שווערע ענגלי־שע פונטען, ווערשפלע איטאליענישע ליערעס, און בעי וועמען בעי מיט די דא־זיגע אלע געלדער אויס אויף „טשיפס" פון אלערלי קאלירען, פרי צו קאנען זיך זעצען בעי די גרינע שפיל־טישען און נעמען אנ'אנטייל אין שפיל. געווינס שמיצער, דאן קאן ער דערנאך נעמען די געוואונענע „טשיפס" אין זיי אויסטו־שען בעי דעמזעלבען קאסיר אויף וואס פאר א גלער ער וויל נאר. פערשפילט ער אבער, וועט ער שוין זיין געלד צו־ריק קונעמאל נישט אנקויפען.

— פון —
מרן

בעטראכטונגען און אויס־טייטשונגען פון דער סדרה

דער ריסמאל־קלארער אידעע פון מא־נאמאיז, איבערגעגאנגען צום שמיציגען וומפ פון געצענדגעגערישער פילנשטערעד און פערזוגען געווארען און תהום פון זימענלאזינקייט אז אויסגעלאסנקייט! אין ווייטערן פערלויף פון זיין שירה וויזט מישה אן אויף די שרעקליכע פאל־גען, וואס מוזען אינגעדרינגען קומען אלס שטראף פאר די אפטרייניגקייט אז אנגעטרייסלעט פון פאלק. אין לעבענס־טע בילדער, פול פון קרינס־לייד, סאציא־לער פטן אין שרעקליכער גויט וואר־פט משה איף א ערשיטערנד בילד פון דעם קאטאסטראפאלען צושטאנד, וואס קען אנטרעטען, ווען דאס פאלק ישראל וועט נישט אנגעהאלטען דעם בונד, וועל־פער איז געשלאסען געווארען מיט איהם פאר אייביגע צייטען.

אבער נישט אויף אייביג וועט דאס הארץ פון פאלק ישראל פערשטארקט זיין אין נישט אויף שטענדיג וועלען זיי־גע אויגען פערבלענדעט ווערען; עס קומט דער מאמענט, ווען דאס פאלק וועט זיך אויסניכטען, ווען אינגע־זין בעגאנגענעם פעהלער אין דעם קרי־מען ווג, אויף וועלכען ער איז אריינ־גע־גאנגען, און וועט זיך דעמאלט ווייטער צוריקקערען צום אויביגען לעבענס־קוואל, דעמאלט וועלען אויך די גע־שילדערטע קאטאסטראפאלע שטראף ערשיינונגען אויפהערען. און „ספר ארמתו עמו" דעמאלט וועט אויך פער־געבען ווערען די זינד פון לאנד און פון פאלק!

איצט קומט דער מראגישסטער, דער ערשיטערנדסטער מאמענט און משה'ס לעבען, נאכדעם ווי ער האט געגעבען זיין ערהאבענע שירה, בעטראכט ער דעם בע־פעהל:

„עלה על הר העברים הזה, הר־נבו וראה את ארץ כנען, אשר אני נותן לבני ישראל לאחזה וומת בהר, אשר אתה עולה שמה, והאסף אל עמיך". שטייג אויף אויף דו בערג־גרופע עברים, אויפ'ן בערג נבו, און בעטראכט דאס לאנד, וועלכעס איך גיב די בני ישראל אלס אייגענטום, און שטארב אויפ'ן דאזיגען בערג, ווי אהרן דיין ברודער, וועלכער איז זאיך געשטארבען אויף דעם בערג, ווי מיר זיך פאר־שטעלען. וואס עס האט זיך איז דעם מאמענט אפגעשפילט אין הארצען פון דעם „איש אלהים" פון אט דעם נעגיג־לען פיהרער און ערציהער פון פאלק ישראל, פאר וועמען ער האט אזוי פיל געלייסטעט, אזוי פיל זיך בעמיהט און געזארגט און וועגען וועמענס שולד עס איז איהם פערוועהרט געווארען ארטנ־דערען דאס פאלק אין לאנד, ווי מיר שפאנען אין אויף דעם בע־פעהל:

„על־ על הר העברים הזה, הר־נבו וראה את ארץ כנען, אשר אני נותן לבני ישראל לאחזה ומת בהר, אשר אתה עולה שמה, והאסף אל עמיך". שטייג אויף אויף דו בערג־גרופע עברים, אויפ'ן בערג נבו, און בעטראכט דאס לאנד, וועלכעס איך גיב די בני ישראל אלס אייגענטום, און שטארב אויפ'ן דאזיגען בערג, ווי אהרן דיין ברודער

צום פאטער פון דער אריפקלערונג

צום דריי הונדערט יאריגן יובילײ פון דזשאן לאק

פון ד"ר א. קאראלניק

דזשאן לאק

פון אלע ווערטער, וואס זענען פאר־האן אין דער מענשליכער שפראך — אין יעדער שפראך — איז דא קיין א וואָרט, וואס זאל זיין אזוי פילדייטיג, אזוי פערוויקעלט, אזוי אומקלאר, ווי „פערשטאנד". זענען ווערטער אין בעגריפן בכלל בלויז סימבולען, אט אזוי אומגעפילט מיט געפיהל, בערד, רוים אנגעפילט מיט מעגליכקייטן — איז דאס וואָרט „פערשטאנד", „ערד", „שכל", „ערד", ווי מען זאל איהם נישט אריינזאגען, אין וואס פאר א פארם, כען זאל איהם נישט פערקלערען, דאס אומקלארסטע און אומפערשטענדליכסטע.

וואס הייסט דאס „פערשטאן"? זעהן קלאר פערבינדונגען, וויסען דעם אנהייב, דערקענען די ענטוויקלונג, מיט אויגן וואָרט זעהן.

פערשטעהן איז אין לעצטען סך־הכל — זעהן קלאר, אבער, ווי קאן מען זעהן דאס, וואס איז נישט געשטאלטיג? דאס, וואס האט נישט קיין פארמען, וואס איז בלויז אינהאלט, ווי קאן עס ווערען אנ'אביעקט פאר אגנו? האט דען שמיעד, ווען עס איז געזעהן קלאר און גאניץ, וואס עס זאל נישט זיין? איז נים די גרעסטע קונסט פון מענשען זעהן דעטליך?

דאס איז אויך עס איז אינמעגליך פאר אונז צו זעהן דאס, וואס איז פאר אונז־דערע אויגן, כרוים און פערמיג — וואר־טעגריג בלויז אויפ'ן אויג און אויף די חושים — ווי איז דאס מעגליך צו „בע־גרייפען", פערשטעהן בעגריפען און ארעשן, וואס זענען נישט מעהר ווי אנסטרומענטען פון אנזער דענקען? און אויב ס'איז אומפערשטענדליך, אום צוגענגליך, פון וואנען די גאראנטיע, אז אנזער גאניץ אינערער לעבן איז ממשות דא? פון וואנען זענען מיר זיכער, אז אלע די בעגריפען, וואס זענען אזוי צו זאגען דער פונדאמענט פון אונזער גאנ־צער גוסטיגער וועלט, זענען נים מעהר ווי ווערטער אהן ווערט, אהן זין, קאנ־וועניאנעלע צייכענס — און אפשר קאן וועניאנעלע ליגענס? פון וואנען די גאראנטיע פאר וויסענשאפט, מאראל?

זאס זענען אלע אלטע גרונד־פראגען. אזוי אלט, אז די דענקער פון הייגט האבען שוין כמעט אויפגעהערט זיך צו שטעלען — און גאר ווייניגער זיך צו פערענטפערן.

זיך זענען כמעט אראפ פון דער טאג־אָרדנונג, מאקע וויל אלערלי ענטפערס זענען געגעבען געוואָרען און קוגער איז נישט בעפריידיגט.

אבער דאס מוגט נישט, אז זיך זע־גען בכלל פערשוואונדען. זיך לעבען און אומהיגען בעוואוסטזיין פון יעדען דענ קערען מענשען, זיך שוימען ארויף פלוצלינג און אומערליכ אין די קרי־טישסטע מאמענטען פון לעבען — און רוקא איצט, אין דער אומרוהיגסטער צייט פון דער מענשליכער געשיכטע, האבען זיך בעקומען א גנץ שארפקעט און א פרישער רוים.

און הנגט ווי אמאל, הנגט ווי שמענ־ריג. זענען פארהאן צוויי גרונט־ריכ־טונגען: די בעאומרוהיגענדיגע און די בעראהיגענדיגע. די שיטה פון אומפע־טיגען בויען און די פון רוהיגען, זיכערן צופרידען־זיין מיט דעם, וואס איז דער געראנק און דער מאל־געדאנק.

אין אויב עס איז אינמעגליך פאר אונז צו זעהן דאס, וואס איז פאר אונ־זערע אויגן, כרוים און פערמיג — וואר־טעגריג בלויז אויפ'ן אויג און אויף די חושים — ווי איז דאס מעגליך צו „בע־גרייפען", פערשטעהן בעגריפען און ארעשן, וואס זענען נישט מעהר ווי אנסטרומענטען פון אונזער דענקען? פון וואנען די גאראנטיע פאר וויסענשאפט, מאראל?

זאס זענען אלע אלטע גרונד־פראגען. אזוי אלט, אז די דענקער פון הייגט האב־בען שוין כמעט אויפגעהערט זיך צו שטעלען — און גאר ווייניגער זיך צו פערענטפערן.

זיך זענען כמעט אראפ פון דער טאג־אָרדנונג, מאקע וויל אלערלי ענטפערס זענען געגעבען געוואָרען און קוגער איז נישט בעפריידיגט.

אבער דאס מוגט נישט, אז זיך זע־גען בכלל פערשוואונדען. זיך לעבען און אומהיגען בעוואוסטזיין פון יעדען דענ קערען מענשען, זיך שוימען ארויף פלוצלינג און אומערליכ אין די קרי־טישסטע מאמענטען פון לעבען — און רוקא איצט, אין דער אומרוהיגסטער צייט פון דער מענשליכער געשיכטע, האבען זיך בעקומען א גנץ שארפקעט און א פרישער רוים.

עס איז פארהאן א געוויסער ציקל — א קרייז, כמעט א געוויסער ציקל פון ווידערהאלונג. די פערכישע לענגערע דערד פון א טוי־זענד־יאהריגען ציקל. אלע טויזענד יאהר הויבט דאס לעבען אן דעם אונגעגעם וועג אויפ'ס נייע. אבער אפילו אהן לע־גערדעם און אהן משלים — זענען גע־וויסע צייטען אזוי ענליך אונג צו דער צייטער, אז עס וויזט זיך אויס כמעט ווי א קאפיע.

און אויב מיר זוכען פערגלייכען און אנאלאגיעס, איז נראה די צייט פון דזשאן לאק, ד. ה. מיט דדי הונדערט יאהר צוריק (לאק איז געבויהרן גע־וואָרען אין יאהר 1632 און געשטאָרבען אין 1704), ווי א מין פארשפיל פון דער אונזערזיגער. די אונגעגע מאטיוון, כמעט די אונגעגע ארקעסטראציע. דע־מאלט ווי הייגט, א צייט פון אומרוהיגע, פון שווערס און דרענג, פון סכיקות, פון אומזיכערקייט, א צייט פון רעוואָלוציא־נערער שטימונג.

עס מאכט נישט אויס, וואס די פראב־לעמען זענען אנדערש אויסגעשטעלט געוואָרען, וואס די פארמולעס האבען געטראגען אנ'אנדער מלבוש, דער גרונט מען איז געווען דער אונגעגער. סא־ציאל — דער קאמף פאר דער פרייהייט. פאליטיש — דאס דאנקען זיך פון א גנצע געזעלשאפטליכען קלאס, וואס דאס פערלאנגט די מאכט — דער קלאס פון הערגערטס. גוסטינ־קולטורעל — דער קאמף ארום די פארמענטא־לע בעטריפען, די יסורות פון וויסען און גלייבען.

די רעליגיע האט אפגעלעבט איהר צייט, האט אויסגעשפיט איהר גוסטי־גען אינהאלט, זי איז געוואָרען אנ'אינ־סטיטוציע און דערפאר אויפגעהערט צו זיין א בעוועגונג. אבער מאקע דער־פאר זענען זי פראגען, וואס די חשיגע האט פריהער געוואלט און איף איהר אויפן געקאנט פערענטפערן, געוואָרען ווידער אמאל פרי. זיי זענען ארויס פון דער רעליגיעזער געבוירענקייט און ארי־בער צו דער פילאָזאָפיע. און די פילאָזאָ־פען האבען איבערגענומען די פיהרער־שאפט.

דעקארט, ספינאזא, האבס — דער־קער פון אומגעהויערען פערעם — האב־בען געפרוכט געבען א גנצעם אינהאלט דער צייט, זיי האבען געוואלט אינשפא־גען הימעל און ערד אין די גנצע פאר־מען פון דענקען — אין דער מאטע־מאטיק, אין דעם שאפען, אלמעל־טיגען פערשטאנד.

אבער וויל די שפאנונג איז געווען אזוי גרויס, איז אויך דער געגען־דרוק געווען מעלטיג. די רעוואלוציע, וואס האט זיך אנגעהויבען אויף דעם גוס־מיגען געביט האט זיך נישט געוואלט און נישט געקענט אפשטעלען. זי האט געמוזט גיהן ווייטער — אויף דעם וועג פון בעפרייאונג.

און אט קומט אנ'ענגלענדער — א זעהר מיטעלמעסיגער, א האר־בי־דער־דרייגער — דזשאן לאק, און חריקט אויס אין פשוט'ע ווערטער דעם רע־וואלט פון דער צייט. ער נעהט ווייטער, ווי דסער קארט, ווי ספינאזא, ער נעהט בין צוים לעמען גרונד און פרעגט: וואס איז דער דאזיגער מענשליכער פערשטאנד, וואס איהר ריהמט זיך אזוי שטארק, איהר פילאָזאָפען? ווי אזוי ארבייט ער? לאמיר פרובען צעלעגען די כאשען אויף איהרע חלקים, צעשרויפען זי אין זעהן, וואס קומט דארט פאר! און לאק שרייבט אן א טראקטאט: „אי־בער דעם מענשליכען פערשטאנד" — א טראקטאט, וואס איז געוואָרען אנ'אנ־הייב אין אנ'אויסגאנגס־פונקט.

ער האט „צעלעגט" דעם פערשטאנד און האט געזעהן, אז עס איז נים מעהר ווי א טאשעניי, וואס צעגליעדערט און בינדט צוגליך, — צעגליעדערט די אינ־דרויען, וואס מיר בעקומען דורך די חושים און שפעלט דערנאך צוזאמען א גנ בילד, א גנץ פארשטענדליכ. נישט מעהר. נישט קיין מיסטיק, קיין רעטע־נישען, קיין אינגעבוירענע אידעען, וואס מיר ברענגען מיט פון אנ'אנדער וועלט.

דער מענש ווערט געבוירען נאקעט און פריש, רוי און אומבעשווערט מיט „נוסטינקטען". ער ברענגט מיט זיך גאר נישט מיט. ער איז א „טאבולא ראזא", אנ'אומבעשריבען שטיקעל פא־פיר. ווייס אהן צייכענס, מען קאן דארט אלצדינג שרייבען, וואס מען ווייל איז פון דער ערשטער סעקונדע פון לע־בען הויבט זיך אן דער פראצעס פון דעם שרייבען אויפ'ן ווייסען פאפיר. עס שרייבט די סביכה — די מראציע, צייכען אויף צייכען — בין עס ווערט א בעשריבען בלאט, אנגעפילט מיט מיש מישע צייכענס.

און ווען מיר פערשטעהן אט דעם גרונד־געדאנק, פערשטעהן, אז עס איז „נאטישט נישט א פערשטאנד, וואס איז פריהער נישט געווען אין די חושים" — דעמאלט ווערט עס קלאר, אז די אלע ווערטער און אידעען, וואס מיר טראגען מיט זיך אלס, זענען נים מעהר ווי א מין אפקירצונג און פער־דיכטונג פון די אומגעהויער־רייכע און פון די אומגעהויערלעכע אינהאלטן, וואס מיר בעקומען דורך אונזערע חושים. און מיר פערשטעהען אויך, אז אונזער גוסטיגע ארבייט קאן זיין בלויז אנ'אויסטטשענ־דיגע, נישט קיין שעפערישע. מיר קאנען בלויז אויפטאן דאס אויסערע, נישט א־יינדרינגען אין דעם סוד פון דער וועלט און „טעטאפיזיק איז נישט פאר־דאן".

נישט קיין צו־הויכע, נים קיין צו־טיף פילאָזאָפיע, אבער א בעפרייענדע און א בערוהיגענדע. אויב נים מעגליך צו דער־גרונטעווען — צו וואס זוכען? אויב די מויערען פון די אויבינקייטען פערשלאָ־סען — צו וואס קלאפען מיט'ן קאפ אין זון? צו וואס כסדיר זוכען דאר אנ'אידעע, וואן די אידעע אלמין איז אין גרונד נים מעהר ווי א וואָרט — וואס נים־איבער אומנעפעהר דעם אינהאלט פון די פערשטענדליכען?

און דזשאן לאק איז געוואָרען א ראי־וואליציאנער פון דעם גוסט, דער פא־טער פון דער גוטער, קרימישער פילא־זאפיע, פון דער „ערקענטניש־טעאָריע", דער פאטער פון דער אויפקלערונג!

מחמת וואס איז דאס געווען די אויפ־קלערונג — אויב נים די מרידה אקעגען דער אלטער גוסטיגער ירושה, די צופ־רעגקייט מיט דעם, וואס איז די בע־שרענקונג פון דעם מענשען?

אויפקלערונג איז האציאנאליזם, ד. ה. דער גלויבען אין דעם שכל. נים אין שפפערישען שכל, וואס איז א מין שותף צו דעם וועלט־סוד, נאר אין דעם מענש ליכען, בעגרענעצטען שכל, וואס וויסט, אז אז ער וועט נאר נישט דערקלערען, אז אז ער דארף נישט פרעגען „וואס איז אויבען, וואס איז אונטען"?

אבער אין יעדער אידעע איז פארהאן א מעגליכקייט פון איהר געגענזאץ, און דאס איז געגענזאץ דער פאראדאקס פון רג־ר געשיכטע, אז גראד די רהיהנסטע, בעשווערנסטע אידעען דערפיהרען צו שטורמדיגע רעזולטאטען.

וואס קאן זיין רוהיגער, בערגעליכער, ווי לאק'ס אויפקלערונג־פרינציפ? אבער דער הייט גראד ער דערפיהרט צו דער פראנצויזישער רעוואָלוציע. ווייל — איך אלע אידעען זענען נישט מעהר, וואס בא־ריכטען פון אנזער פערשטאנד, איך דענקען איז קלארטעט, אויב עס הענגט אפ פון אנזער פערשטאנד. דעם „אומבעשריבענעם בלאט" פון שע־שען — איז דאס נים גאר מעגליך. עס איז אנזער חוב אפצומעסען אלע אויפ־ריגע פערשלעמערטע צייכענס ווען בע־

(ענדע זעה זייט 11)

א פערשטערטער שבת

א מעשה פלא געהערט און איבערדערצעהלט

פון ב. תפוח

הערמה

ס'איז געווען אין מען פריהער יאהר, ווען פריהער טו' איז נאך געלעגען אויף מענגע גרויע, בשרע אויגען און דאס הארץ איז געווען ווייך, ווי א שווער. און דאן האב איך אומגעמאל גזן א שפת־ריגען פארנאכט זיך געשלייפט צו מיין פאטער, וואס איז געווען צווי־שען הסידים און מתנגדים אויפרעכן האבען פערנעמען א וואנדערליכע מעשה, וואס עס האט דערצעהלט ר' בערעל־לייב. און וואס איך האב דעמאלט גע־הערט, וועל איך איצט איבערהייר־צעהלען.

ראפיטעל א

רביצ'ז ווערט געשפרויכעלט

די מעשה הויבט זיך אן אזוי:

„איז עס דאך שוין אנ'אלטער כלל: „הקב"ה מרקרק עם הצדיקים ער חזק השערה" — ס'הייסט: אויף ווייסען אמלעס איז א קליין שפרינקעלע אויך א פלעק. אזוינעם אלמען זצ"ל דארף זיך מ'רעקען אזא מעשה:

„געווען בני איהם ז"ל — ס'איז גע־ווען נאך אין די יוגע יאהרען — א משרתת, א דינסטם, הייסט עס. איז זי געווען א מודעל א יתומה. דעם מאמען איהרען האט זי נישט געקאנט אין די מאמען — האט זי נישט גערענקט; ווען די מאמע האט זי געטראגען, איז דער מאמע געשטארבען, אין ווען זי האט איהר געוואיגען, איז זי אלזין פון דער וועלט געגאנגען. איז דאס קינד גע־בליבען אנ'אלענערע יתומה... אלטע פרו־מע נבאיאמס האבען זי איינגעהאדע־ווען. געשבייזט האט זי זיך פון שטע־מעל, געבעלטיגט אין חדרים, אין דער וויבערישער שוהל. און זי האט זיך שוין ארויסגעדרעהט שליגג און שלאגג און האט פון קיין מאמעס לאפ־קעס קיינמאל נישט געוואוסט. קיין קרובים האט זי אויך נישט געהאט, און זי געווען עלענד און הפקר ווי א פער־ווארפענער שטיין אין פעלד. האט מען זי נים געלערנט און זי האט אפילו דאהנען נים געקענט. איז זי הונגעריג געוואָרען נאך א שטיקעל ברויט, איז זי ארויסגעגאנגען אין דער ערשטער בעס־טער שטוב, האט מען איהר דערלאנגט די אלט־געבאקענע דארף שטיקלעך ברויט, וואס די קינדער האבען איבער־געלאָזט, געלמיגע קארטאָפעל, א קאלט פיסעל גרויז".

„אזוי איז די יתומה געוואקסען אהן א הייס, אהן א גולאל, דער שחין־רע האט געבליהט און געוואסען אויף אויהר. דאס זי נאר קיין צרה פון מענש נים געהאט. איז געווען קוימיג, אפגעדיסען און קוקער האט זיך אויף איהר נישט אומגעקוקט... וואָרים וואס? — א יתומה!"

„איז דאך אבער בעם רבונו של עולם יעדער מענש א מענש. וואָרים באמת: וואס איז דען דער גאנצער מענש? א בלי מלא בושה וקלימה איז דער מענש! דער עיקר איז דאך נאר דאס אויסזעהן פון מענש. און א נשמה דאס די יתומה עהאמ א רוגע, א הארץ — א יהדישעס. און איהר נשמה האט געמאנט א יתקון. האבען דארט טאט־מאמע מעגות פאר'ן נסא הבכור פארגעבראכט: ס'מיטמש? חיתכן? און אז א יתומה איז וואס?

דאך זי שוין קיין תקומה נישט האב־בען?"

„דערווייל האט דער אלטער זי דער־זעהן. זי איז אויפ'ן רויה געקומען עסען צו בעטען און בין זי האט זי אנגעטראפען. האט ער געגעבען קוקען אויף איהר און האט דערפיהלט, וואס עס טוט זיך. און בדי דער שטן זאל נישט האבען קיין פתחון פה מלמד חוב צו זיין אויפ'ן כלל ישראל, וואס פערלאנט א יתומה, האט ער בעפעהלען מען זאל זי אריינ־נעמען אין שטוב ווערען. און א חיון דעם איז דאך דער אלטער ז"ל געווען א גרויסער בעל־רחמים. ווער וויסט עס דען נישט?!"

„און די רביצין איז דאך עפעס א רביצין: אנ'אשת חכר, א בת' גדולים, איז זי זיך מקיים כמפל מיט דער יתומה: וואשט זי איהר, צוואנט זי איהר איז איהר מאכל ומשקה און לערנט איהר אויס פייטהר „מודה אני" צו זאָ־גען און דערנאך — דאוועען. מיט'ן צוזאָ־גען איהר קומט דער רביצין אפילו אָ־ן שוועער און זעהר שווער: די יתומה לאזט זיך נים... מחמת, זי איז נישט גע־וואינט און זי האט דערפון יסורים. אבער די רביצין ווערט נישט מיר צו איהר און זי טראכט זיך אזוי: „ווען דאס וואלט געווען מיין אייגען קינד, וואלט איך דען מיר געוואָרען צו איהר? איז זי איהר מקיים כגדל ווי זי וואלט געווען איהר'ס אנ'אייגענע טאכטער".

„קען עס אבער דער בעל־דבר, דער שמן נים פערטראָגען. הלמאי זאל מען מען א גנטע זאך? מישט ער זיך ארויס און מאכט אזוי, עס זאל זיין עניות נפש און עס זאל קומען צו כעס. משעפעס ער זיך צו דער יתומה, ווי א קלעק און אז עס קומט צום צוואגען, איז לאמש צוהאק זי — בשום אופן לאזט זי זיך נישט".

„און די רביצין, לאמש זי איז א בת צדיקים, איז דאך פארט נישט מעהר ווי א מעגש און נאך א אשה דשרצ, נעהמ זי ארויס פון די כלים, קומט זי לידי בעס, און אז זי אמפערט זיך אפ מיט דער יתומה א שטיקעל צייט, און די יתומה לאזט זיך פארט נים צוואגען, ווערט זי צומישט פון בעס רח"ל, נים צו א הויב־אויף די האנט, לאזט זי אראפ אויף דער יתומה'ס בארק מיט א קלונג. נים די יתומה א געשריי: „אוי מאמע!" און צעוווגט זיך מיט ביטערע טרעה־רען"...

דער אלטער ז"ל איז דערבי געווען. איז ער אפער געווען פערגנומען מיט נאר הויכע ענינים. ס'איז פרטיטאג... ערב שבת... גרמט ער זיך צו קבלת שבת... האמנד זיך נישט אומקוקען און נאך נישט געוואגט, האט אפשר נאר נישט געוואהנ און געהערט. סע ווי סע: „באז מצא בעל חוב מקום" — דער בעל דבר האט געלאפט די עבירה פון „ויתום אל תעני" און איז אוועק מיט א כסידה פאר'ן בכא דהבור. און דע־מאלט איז נגזר געוואָרען א גזרה".

ראפיטעל ב

ער זל אַ זכו מופלג און — עס רופט

„יאהרען לויפען, יאהרען ציהען. „בצל עובי" — ווי א שאטען לויפען פערבי דעם מענשעג'ס מעג און געפט. איז דערווייל אויסק א לאנגע צייט. די יתומה איז אויסגעוואקסען. האט שוין

(ענדע זעה זייט 11)

אשמנו...

(סליינער פעליעטאן)

פון בו זאב

אין אלע ווערטער, וואס זענען פאר־האן אין דער מענשליכער שפראך — אין יעדער שפראך — איז דא קיין א וואָרט, וואס זאל זיין אזוי פילדייטיג, אזוי פערוויקעלט, אזוי אומקלאר, ווי „פערשטאנד". זענען ווערטער אין בעגי־פען בכלל בלויז סימבולען, אט אזוי אומ־געפילט מיט געפיהל, בערד, רוים אנגעפילט מיט מעגליכקייטען — איז דאס וואָרט „פער־שטאנד", „ערד", „שכל", „ערד", ווי מען זאל איהם נישט אריינזאגען, מען זאל איהם נישט פערקלערען, דאס אומקלארסטע און אומפערשטענדליכסטע.

וואס הייסט דאס „פערשטעהן"? זעהן קלאר פערבינדונגען, וויסען דעם אנהייב, דערקענען די ענטוויקלונג, מיט אויגן וואָרט זעהן.

פערשטעהן איז אין לעצטען סך־הכל — זעהן קלאר, אבער, ווי קאן מען זעהן דאס, וואס איז נישט געשטאלטיג? דאס, וואס האט נישט קיין פארמען, וואס איז בלויז אינהאלט, ווי קאן עס ווערען אנ'אביעקט פאר אגנו? האט דען שמיעד, ווען עס איז געזעהן קלאר און גאניץ, וואס עס זאל נישט זיין? איז נים די קונסט פון מענשען זעהן דעטליך?

דאס איז אויך עס איז אונמעגליך פאר אונז צו זעהן דאס, וואס איז פאר אונ־זערע אויגן, כרוים און פערמיג — וואר־טעגריג בלויז אויפ'ן אויג און אויף די חושים — ווי איז דאס מעגליך צו „בע־גרייפען", פערשטעהן בעגריפען און ארעשן, וואס זענען נישט מעהר ווי אינסטרומענטען פון אונזער דענקען? פון וואנען די גאראנטיע פאר וויסענשאפט, מאראל?

זאס זענען אלע אלטע גרונד־פראגען. אזוי אלט, אז די דענקער פון הייגט האב־בען שוין כמעט אויפגעהערט זיך צו שטעלען — און גאר ווייניגער זיך צו פערענטפערן.

זיך זענען כמעט אראפ פון דער טאג־אָרדנונג, מאקע וויל אלערלי ענטפערס זענען געגעבען געוואָרען און קוגער איז נישט בעפריידיגט.

אבער דאס מוגט נישט, אז זיך זע־גען בכלל פערשוואונדען. זיך לעבען און אומהיגען בעוואוסטזיין פון יעדען דענ קערען מענשען, זיך שוימען ארויף פלוצלינג און אומערליכ אין די קרי־טישסטע מאמענטען פון לעבען — און רוקא איצט, אין דער אומרוהיגסטער צייט פון דער מענשליכער געשיכטע, האבען זיך בעקומען א גנץ שארפקעט און א פרישער רוים.

עס איז פארהאן א געוויסער ציקל — א קרייז, כמעטא א געוויסער ציקל. די פערכישע לענגערע דערד פון א טוי־זענד־יאהריגען ציקל. אלע טויזענד יאהר הויבט דאס לעבען אן דעם אונגעגעם וועג אויפ'ס נייע. אבער אפילו אהן לע־גערדעם און אהן משלים — זענען גע־וויסע צייטען אזוי ענליך אונג צו דער צייטער, אז עס ווייזט זיך אויס כמעט ווי א קאפיע.

און אויב מיר זוכען פערגלייכען און אנאלאגיעס, איז נראה די צייט פון דזשאן לאק, ד. ה. מיט דדי הונדערט יאהר צוריק (לאק איז געבויהרן גע־וואָרען אין יאהר 1632 און געשטאָרבען אין 1704), ווי א מין פארשפיל פון דער אונזערזיגער. די אונגעגע מאטיוון, כמעט די אונגעגע ארקעסטראציע. דע־מאלט ווי הייגט, א צייט פון אומרוהיגע, פון שווערס און דרענג, פון סכיקות, פון אומזיכערקייט, א צייט פון רעוואָלוציא־נערער שטימונג.

עס מאכט נישט אויס, וואס די פראב־לעמען זענען אנדערש אויסגעשטעלט געוואָרען, וואס די פארמולעס האבען געטראגען אנ'אנדער מלבוש, דער גרונט מען איז געווען דער אונגעגער. סא־ציאל — דער קאמף פאר דער פרייהייט. פאליטיש — דאס דאנקען זיך פון א גנצעם געזעלשאפטליכען קלאס, וואס דאס פערלאנגט די מאכט — דער קלאס פון הערגערטס. גוסטינ־קולטורעל — דער קאמף ארום די געדאנקען־אלע בעטריפען, די יסורות פון וויסען און גלייבען.

די רעליגיע האט אפגעלעבט איהר צייט, האט אויסגעשפיט איהר גוסטי־גען אינהאלט, זי איז געוואָרען אנ'אינ־סטיטוציע און דערפאר אויפגעהערט צו זיין א בעוועגונג. אבער מאקע דער־פאר זענען זי פראגען, וואס די חשיגע האט פריהער געוואלט און איף איהר אויפן געקאנט פערענטפערן, געוואָרען ווידער אמאל פרי. זיי זענען ארויס פון דער רעליגיעזער געבוירענקייט און ארי־בער צו דער פילאָזאָפיע. און די פילאָזאָ־פען האבען איבערגענומען די פיהרער־שאפט.

דעקארט, ספינאזא, האבס — דער־קער פון אומגעהויערען פערעם — האב־בען געפרוכט געבען א גנצעם אינהאלט דער צייט, זיי האבען געוואלט אינשפא־גען הימעל און ערד אין די גנצע פאר־מען פון דענקען — אין דער מאטע־מאטיק, אין דעם שאפען, אלמעל־טיגען פערשטאנד.

אבער וויל די שפאנונג איז געווען אזוי גרויס, איז אויך דער געגען־דרוק געווען מעלטיג. די רעוואלוציע, וואס האט זיך אנגעהויבען אויף דעם גוס־מיגען געביט האט זיך נישט געוואלט און נישט געקענט אפשטעלען. זי האט געמוזט גיהן ווייטער — אויף דעם וועג פון בעפרייאונג.

און אט קומט אנ'ענגלענדער — א זעהר מיטעלמעסיגער, א האר־בי־דער־דרייגער — דזשאן לאק, און חריקט אויס אין פשוט'ע ווערטער דעם רע־וואלט פון דער צייט. ער נעהט ווייטער, ווי דסער קארט, ווי ספינאזא, ער נעהט בין צוים לעמען גראנד און פרעגט: וואס איז דער דאזיגער מענשליכער פערשטאנד, וואס איהר ריהמט זיך אזוי שטארק, איהר פילאָזאָפען? ווי אזוי ארבייט ער? לאמיר פרובען צעלעגען די כאשען אויף איהרע חלקים, צעשרויפען זי אין זעהן, וואס קומט דארט פאר! און לאק שרייבט אן א טראקטאט: „אי־בער דעם מענשליכען פערשטאנד" — א טראקטאט, וואס איז געוואָרען אנ'אנ־הייב אין אנ'אויסגאנגס־פונקט.

ער האט „צעלעגט" דעם פערשטאנד און האט געזעהן, אז עס איז נים מעהר ווי א טאשעניי, וואס צעגליעדערט און בינדט צוגליך, — צעגליעדערט די אינ־דרויען, וואס מיר בעקומען דורך די חושים און שפעלט דערנאך צוזאמען א גנ בילד, א גנץ פארשטענדליכ. נישט מעהר. נישט קיין מיסטיק, קיין רעטע־נישען, קיין אינגעבוירענע אידעען, וואס מיר ברענגען מיט פון אנ'אנדער וועלט.

דער מענש ווערט געבוירען נאקעט און פריש, רוי און אומבעשווערט מיט „נוסטינקטען". ער ברענגט מיט זיך גארנישט נישט מיט. ער איז א „טאבולא ראזא", אנ'אומבעשריבען שטיקעל פא־פיר. ווייס אהן צייכענס, מען קאן דארט אלצדינג שרייבען, וואס מען וויל איז פון דער ערשטער סעקונדע פון לע־בען הויבט זיך אן דער פראצעס פון דעם שרייבען אויפ'ן ווייסען פאפיר. עס שרייבט די סביכה — די מראציע, צייכען אויף צייכען — בין עס ווערט א בעשריבען בלאט, אנגעפילט מיט מיש מישע צייכענס.

און ווען מיר פערשטעהן אט דעם גרונד־געדאנק, פערשטעהן, אז עס איז „נאטישט נישט א פערשטאנד, וואס איז פריהער נישט געווען אין די חושים" — דערמיט ווערט עס קלאר, אז די אלע ווערטער און אידעען, וואס מיר טראגען מיט זיך אלס, זענען נים מעהר ווי א מין אפקירצונג און פער־דיכטונג פון די הייגט־רייכע און פון די הייגט־רייכעלעכע אידעען, וואס מיר בעקומען דורך די חושים, אין דער אומגעהויער־ליכער אומרעגעלמעסיגער ווערטשאפט־גונג פון אל

קינדער- און עלטערן-ערציהונג

פערהאַן טאַטע-מאַמעס, וואס נויטיגען זיך אין ערציהונג נאך מעהר פון זייערע קינדער

דער אינטערשיד צווישען אַמאָל און הייַנט איז אָט דער: אַמאָל פלעגט מען לערנען די קינדער, הייַנט לערנט מען נאָר די מאַמעס. עס איז דאָך נישט נויטיג דאָ איבערהערצעהלען, וואָס יעדער וויסט. ווי אַזוי מען פלעגט אַמאָל נאָכאַמאָל דערמאָנען די קינדער אויף יעדע פּלילסען צו די עלטערן. שוין אין די צעהן געבאָטען, וואָס זענען דער פונדאַמענט פון אַלע גלויבענס, ווערען די קינדער פערזאָרגט צו עהרען די טאַטע-מאַמעס, און אַ לאַנגע קייט מיט דינים, מיט געזעצען שלעפען זיך נאָך יענעם ערשטען געבאָט, וואָס די קינדער האָבען געמיזט געדענקען.

און טאַמער איז דעמאָלט אַנאַמליק געפאַלען דאָס לאַנד, צי מענשען זענען געווארען צוליעב, און די געזעלשאַפט דשמאָראַליזירט, האָט מען עס ווידער אָנגעהאַנגען אויף די קינדער:

„ווייל דער זון פערבאַסקעריעט דעם מאַטען, די מאַכט בונטעוועט געגען דער שויגער“...

אָט אַזוי שילדערט דער נביא זון אומגליקליכע צייט, וואו נאָר אַ צרה, הייסט עס, איז דאָס די שולד פון די קינדער, וואָס האָבען פערגעסען זייער חוב צו מאַטע-מאַמע.

האָט מען דערפאַר אַכטונג געגעבען, אַז די קינדער זאָלען דעם דאָזיגען חוב שטענדיג האָבען אין זינען, געלערנט זיי וועגען זייערע בעציהונגען צו די עלטערן.

הייַנט זענען אויפגעשטאַנען פעדאַגאָגען, מאָראַל-לעהרער, קינדער-פסיכאָלאָגען און, ווי מען רופט זיי דאָרטען אַלע, די מאָדערנע געלעהרטע, וואָס האָבען אויסגעלאָזען די קינדער און זיך אַ גאַנץ נעטען צו די מאַטע-מאַמעס צו לערנען זיי, ווי אַזוי זיי מוזען זיך בעציהען צו זייער יונגוואַרט, ווי אַזוי אַלע מערן דאַרפען צו זייער קינד, וואָס פאַר אַ מינע צו ווייזען איהם, און איבער הויפט, ווי אַזוי זיך צו בענעמען מיט איהם.

קורץ, הייַנט איז אַ צייט פון עלטערן-ערציהונג. אָנשטאָט צו ערציהען די קינדער, וויל מען ערציהען די טאַטע-מאַמעס.

און אַנ'אמת מעג מען זאָגען טאַקע אויף אַנ'אינטערעסאַנטע טאַטען. פאַר-אַן טאַטע, וואָס נויטיגען זיך זעהר אין אַ ריכטיגער ערציהונג; מאַמעס, וואָס האָבען אַ טאַקע בעזאָרגנט די וועלט מיט קינדער, נאָר זיי וויסען נישט, ווי אַזוי מיט קינדער אומצוגעהן.

אָט געפינען זיך ערגיץ אַזאַ מין טאַטע. ער פערמאָגט אַ זעהן דוקא זעהר אַ גוטען: עהרליך, שטיל, אָנשטענדיג, און אַ פערדינער איז ער אויך, העלפט פיל אין הויז, נאָר צרות האָט ער פון זיין מאַמע'ן אָהן אַ שיעור.

פאַרוואָס? אַ פאַר גאָרנישט. סתם אַזוי. דער זעהן, צום בייספּיל, נעמט דעם מאַמע'ס צייטונגען צום לייענען, צעקלאַט ער זיך, דער אַלטער, אַז שרייט „ווילסט מיך שוין ירש'ענען? וואָס האָסט קיין צייט נישט? וואַרט, דער ווייל לעב איך נאָך!“

דער טאַטע איז איבערהויפט אַ בין-שונא פון אַלע מאָדערנע מיטלען, וואָס מען נוצט אין הייַנטיגן טאָג אין הויז, אין שטוב, אין גאַס, אין שול, אין בית-מדרש, אין אַלע אָרטען, וואו מען לעבט. אַלע מיטלען, וואָס מען נוצט, זענען אַ חידושים, אַ גזירה, אַ שמד, אַ חרפה, אַ בזיון, אַ ביטול-תורה, אַ אָפּקעהר פון אַלע גוטע מנהגים, אַ אָפּקעהר פון אַלע אַלטע מנהגים, אַ אָפּקעהר פון אַלע אַלטע מנהגים, אַ אָפּקעהר פון אַלע אַל

חוזק

הומאָר און סאַטירע
פון דער וואָך

לאַכט און בייסט.
מאַסקעס רייסט
מיט שפּאָט און וויץ
און פעדער-שפּריץ

ווידער די „זקני ציון"

פון גראַף קאַלי.

קלאָגט נעבעך די ענדעסעס,
גיסענדיג מיט הייסע טרעהרען,
אוז די אַלטע „יקני ציון"
לאָזען ווידער פון זיך הערען...

אַלעס ווילען זיי בעהערשען,
אָט די יודישע כאַלאָטע,
ווילען מאַכען גאָלד-געשעפטען
מיט אַפילו פינסטער פלאָטע...

אָט דאָס לאַנד פון „פאָמעראַנצען"
און וואו די „ציטראָנען בליהען"
ווילען יודעלער פערוואַנדלען
איז „תל-אביב" און אַ „ציון"...

נעבעך, נעבעך, די ענדעסעס
זענען גאָר אַראָפּ פון זינען,
אויך די פלאָטעס פון פאָלעסטינע
סענען זיי אונז נישט פערגינען...

איך געדענק די פינסטער פלאָטע
פון די ליבע קינדהייטס-יאָהרען
ס'איז מיין וויגעל דאָרט געשטאַנען,
דאָרטען פון איך דאָך געבוירען.

וואו געוואוסט איך האָב פון פעלדער
נאָר פון חומש... און פון צלומען
האָב איך זיך דערוואוסט גאָר ווינטער,
ווען דער פראָסט איז אָנגעקומען...

בריוועלעך צום „חוזק"

אַזוי „החוזק", ענני עגני!
הוות, ווי איהר קוקט מיך אָן, בין איך אַ פּרומער יידישער-זירט, וועלכער היט אַלע מצוות מיט אַלע פּרטים ודקדוקים, האָב איך טאַקע גרויס עגמת נפש וואָס איך האָב נישט געקאָנט מקיים זיין די מצוה פון „תשליך", ווייל אין לאַנד איז נישטאָ קיין טיך. גיט אַן'עצה מיט וואָס איך האָב למעשה זיין די עבירה?

אַ הויז-זירט אַ צדיק

תשובה: האָט נישט קיין עגמת נפש. קוים זיינט איהר אַ פרומער הויז-זירט, האָט איהר געוויס אין משך פון יאָהר מקיים געווען די מצוה פון „תשליך", ד. ה. אַרויסגעוואָרפען אַן'אַרימאַן מיט 7 ע'ס'לער אויפ'ן בריוו, און אי"ה אויפ'ן נעם יאָהר וועט איהר דאָך געווים אויך מקיים זיין מצוה. וואָס שייך אַ טייך דאַרפט זיך נישט זאָרגען; די אַרויסגעוואָרפענע וועלען געוויס פערגיסען טעלען טרעהרען..

סאָקראַטעס

ליבער „חוזק"!

וואָס טוט מען? מיין זוהן איז אַ שעהנער, אַ גראַטענער, כ'איז אָבער שווער מיט איהם אַ שידוך צו טון, ווייל ער האָט קורצע הענט, געפעלט ער ניט די הענטיגע פאַגעס?

ענטפער: מאַכט איהם געשווינד פאַר אַ קהלה-גראַבלער, וועט ער שוין בעקומען לאַנגע ריים?

סאָקראַטעס

פעדער-שפּריצען

אַ בעוואוסטע הוט-פירמע אין רעטש-לאַנד ערקלערט זיך באַנקראָט.

די ספה דערפון מיט מסתמא זיין, וואָס דער עולם געהט ארום אָהן אַ קאָפּ.

* * *

דאָקטאָר אַרעסטערט פאַר אַ שנעל יאָגען מיט זיין אויטאָמאָביל צו אַ חולה. ווענט אויס, אַז דעם קראַנקען איז נאָך בעשערט געווען צו לעבען.

* * *

משמעות, אַז היטלער'ס חוצפה נעמט זיך דערפון, וואָס ער איז געווען אַמאָל אַ פריזיער און איז געקראָגען אַלעמען אויפ'ן קאָפּ.

* * *

אַ דאָקטאָר אין וויען, האָט לעצטענס לעבעדיג געמאַלט אַ פרוי אַ פאַר שעה נאָכ'ן טויט.

דער פאַסינאַטער פלאַץ פאַר דעם דאָקטאָר וואָלט געווען געגען, וואו כ'נע-פינט זיך די פעלקער-ליגע.

איהם פעהלט עפּעס אַנדערש

דאָקטאָר: איך האָב אַזעלכע אינטער-זאַכן אין אַזעלכע פעהלט גאָרנישט. פאַר וואָס זענט איהר אַזוי פערזאָרגט?

פאַציענט: איהר קענט נישט וויסען, וואָס מיר פעהלט.

דאָקטאָר: פאַרוואָס?

פאַציענט: ווייל איהר האָט נישט אינטערעסט טענץ קעשענעם.

לוטער ביכלואַלר

ווענען נייעם שטראָף-קאָדעקס

פאַר'ן איבערשרעבען דאָס געשעפט צוליב פעל-חובות אויף דעם ווענ'ס נאָמען שטעהט פאַר 5 יאָהר תפיסה.

דולט זיך, אַז אַזעלכען קומט בכלל נישט קיין שטראָף, ווייל די גמרא זאָגט:

„מי שאשתו מושלת עליו", אַז דאָס ווענ נעוועלטיגט איבער'ן מאַן, איז ער שוין במילא אַ געשטאָרבענער"...

לעב שטאַבינסקי

ער וויס פאַרוואָס

פרוי: פאַרוואָס עפּעס ווילסטו, אַז אויף דיין לעמציע זאָל איך ווצען בייַ דיין זייט?

מאַן: ווייל איך וויל רעדען ווענען דער „קוסטערד" זיט פון לעבען".

א. חזן.

ווי אַ פּיץ-פעדער

ערפינדער איז דער אַרשאָסען געוואָרען פון אַ שטאָלענעם „גולם", וואָס ער האָט אויף דער וועלט געבוירען.

זעהט אויס, אַז אַ שטאָלענער גולם איז געפערלעכער פון אַ „לומעגעא גולם".

* * *

אין ניו-יאָרק איז אַ קינד געקומען אויף דער וועלט מיט צוויי פאַרטיגע צענען.

קאָן זיין, אַז דאָס איז אַ קינד מיט אַ געבוירענעם טאַלאַנט פאַר טאַטירע.

פאַרשער פון אַרטישע געגענדען זאָגט, אַז האָט געפונען שפּורען פון פיש, וואָס פלעגען אויף פיר פיס. מיר קאָנען אַ רעסטאָראַן-פאַרשער, וואָס האָט אַמאָל געפונען אַ שטיקעל גלאָז אין געפילטע פיש אין דורך דעם געקומען צום בעשלוס, אַז דעם פיש, וואָס ער האָט געגעסען, האָט געטראָגען ברילען.

דער פעלקער-בונד

אין אויסלענדישע קאָריקאַטור

אוי האָט מען געדאַוועט!..

אוי האָט מען געדאַוועט דאָרטען,
מיט התלהבות. מיט אַ ברען,
וואו אַ טאַנץ-זאַל, וואו אַ דאַנסיג —
איז אַ מנין דאָרט געווען...

וואו מען פלעגט אַ גאַנץ יאָהר שעפען
פרייד און לוסטיגקייט צו זעט.
האָבען דאָרטען וואוילע יונגען
זיך געשלאָגען דעם „על חטא!..."

ביי דער גרויסער סינאַגאָגע
האָבען היינטיגען סעזאָן
וואָר געהאַלטען „סטראַזש אָגניאָוו"
מיט אַ קישקע גאָר אַלס סאָהן...

אָט די „שפּריצער", וועלכע בלאָזען
ווען עס פרענט אַ בינטעל שטרוי
האָבען קיינעם דורכגעלאָזען
סיידען... אפשר נאָר אַ גוי...

גראַף קאַלי.

אַמאָל און היינט

אַמאָל האָט מען געזאָגט: „אויפ'ן גנב פרעגט דאָס לוסטיגל". היינט זאָגט מען: הויט-לער גנב פרעגט אַ וועלט.

אַמאָל: אַז מ'קען נישט אַריבער געהט מען אַרום. היינט: אַז מ'קאָן נישט אַריבער, וואַרפט מען זיך אַרום-טער.

אַמאָל: זאָג מיר, וואָר איז דיין פריינד, וועל איך דיר זאָגען, ווער דו ביזט.

היינט זאָגט מען: זאָג מיר, ווער איז דיין גוטער פריינד, וועל איך דיר זאָגען, ווער איז דיין פיינט...

סאָקראַטעס

פאַר דער חתונה, נאָך דער חתונה

פאַר דער חתונה צעהלט מען די יאָהרען, ווי טעג; נאָך דער חתונה צעהלט מען די טעג, ווי יאָהרען.

* * *

פאַר דער חתונה איז אַ קוש ווערט אַ רובל; נאָך דער חתונה איז אַ קוש אפילו נישט ווערט קיין גראָשען.

* * *

פאַר דער חתונה רעדט מען צום פנים, נאָך דער חתונה רעדט מען צו דער וואַנט.

* * *

פאַר דער חתונה לעבט מען, ווי פּוי; נאָך דער חתונה לעבט מען, ווי אָרלעו'ס.

* * *

פאַר דער חתונה עסט מען אין דער מאָראַנען; נאָך דער חתונה עסט מען אונטם דאָס אַנדערע.

* * *

פאַר דער חתונה איז מען אויפגע-לעגט; נאָך דער חתונה איז מען צוגע-לעגט.

* * *

פאַר דער חתונה פיצט מען זיך; נאָך דער חתונה קלאַפּט מען זיך.

* * *

פאַר דער חתונה גליהט די ליבע; נאָך דער חתונה שטיקט די ליבע.

* * *

פאַר דער חתונה פראָגט מען גע-פרעסטע הויזן; נאָך דער חתונה פראָגט מען געפרעסטע הערצער.

ש. ברוטשיין

דאָס ערנסטע שפּיל

— דען מען שפּילט שוין נישט זינט ער האָט מיט דיר חתונה געהאַט?

— נו, איך שפּעל זיך פאַר, אַז דאָס וואָס ער האָט מיר חתונה געהאַט, האָט איהם שוין נאָך אָנגעלערנט מעהר נישט צו שפּילען.

א. האָלמאַן

אַמאָל

— טאַטעשי, די שוואַרצע הינער זע-נען קליגער פון די ווייסע?

— פאַרוואָס זוהנעלע?

— די שוואַרצע קענען לייגען ווייס-סע אייער, די ווייסע קענען אָבער קיין שוואַרצע אייער נישט לעגען.

קינדערשע חכמות

Mydło Kollontay z PRALKĄ jest lepsze.. pierze, chroni, oszczędza

ליבע אין קייטען

נרויסער סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דער נאָהנטער פערגאַנגענהייט

(102-טע פאָרטזעצונג)

— וואָס הער איך, — האָט זי אויסגערופען אַן'אויס-גערעגטע, — דאָס האָט דיך געברענגט צו אומגליק און שאַנדע. אָ דער לומע! נישט די ערשטע ביזטו זיין קרבן!

און מאָרגען דאַרף פאַרקומען די חתונה פון זיין שאָכטער!

עליזאַבעט האָט פערוואונדערט אָנגעקוקט איהר גרויס-מוטער, נישט פערשטעהענדיג אַזאַ פלוצלינג'דיגע ענ-דערונג.

— איך זעה, אַז די גרויס-מוטער קען טולקאָווסקי'ן בעסער ווי אַנדערע — האָט זי זיך אָפּגערופען אין אַ ווי-לע אַרום.

— יאָ, איך קען איהם שוין צו גוט — האָט פרוי בריגידאַ געענטפערט — עס וועט איהם זיכער נישט זיין אָנגענעהם, ווען איך וועל איהם דערזאָגען אונזער קאָנ-שאַפט. איך גאַראַנטיר דיר, אַז טולקאָווסקי וועט בעצאָהלען פאַר דער צוליה, וואָס ער איז געגאַנגען. ער וויל פערנעמען מיט דיר און מיט דיין קינד, אָבער נישט ווי מיט אַ בעשלעריין.

עליזאַבעט האָט זיך דערשראָקען פון איהר שאַרפען טון און האָט געזאָגט:

— ווי גאָט איז ליב, וואָס ווילסטו פון?

— קיין שום שלעכטס, מיין קינד — האָט די בעגע-פערט — פאַר זיך פאָדער איך גאָרנישט פון איהם, אַזוי ווי איך האָב לאַנגע יאָהרען נישט פערלאַנגט.

דאָס, וואָס איך דאַרף אויף צו לעבען, פערדין איך, און כ'האָב ליב צו לעבען אייגנזאַם. די אייגנזאַמקייט איז מיר זעהר טייער און איך וואָלט זיך נישט געשוישט מיט איהר פאַר קיין שום זאַך אין דער וועלט.

איך האָב אויף מיין אייגענער הויט געפיהלט די גי-דעריגקייט פון דער וועלט און פון מענשען, איבערהויפט פון טולקאָווסקי'ן, וועלכער איז דער גידעריגסטער פון אַלע מענשען.

נאָך דעם דאָזיגען אויסדריק איז די אַלטע עגשוי-גען געוואָרען.

— איך בין שוין צו אַלט — האָט די געזאָגט אין אַ מינוט ארום — איך האָב שוין נישט קיין סך צו ערוואַרטן אויף דער וועלט. אָבער דו, מיין קינד, ביזט נאָך יונג און דו האָסט אַ רעכט צו געניסען פון לעבען. זיין געמעגקייט מיט דיר פאַר נישט דורכגעהן אָהן אַ שפּורען. פאַל נישט אַרום ביי זיך, מיין אייניקעל.

אינגיכען וועסטו האָבען אַ געטרייע אויסזיכט איבער דיר און דיין קינד. וועסט לעבען בעקומען אין זעלבען וועג דיר עפּעס אַ זאַך אָפּגעזאָגט ווערען.

אַ דערפרעהטע האָט עליזאַבעט געהאַלט געוואָהר וועגען וועגען אַלץ, אָבער פרוי בריגידאַ האָט אַ שעקעל גע-טון מיט קאָפּ און צוגעגעבען, אַז דאָס אַלץ איז אַ סוד.

פאַר איהר מוז דער דאָזיגער סוד זיין אַ גליק און זאָל זי גאָט דאַנקען, וואָס ער האָט זי הענטיגע נאַכט גע-ברענגט אין איהר אַרים שייבעל.

קאַפּיטעל 35

ראָס געהייטניש

עס איז אָנגעקומען דער טאָג פון דער חתונה פון ליובאַר'ן אין רעגינאַ'ן.

דער טולקאָווסקי האָט זיך אויסגעהויבען פריהער, ווי שטענדיג, עפּעס אַ מאָרגנ אונרוהיגקייט האָט איהם צוגע-רויבט דעם שלאָף.

זיינע נעדאַנקען האָבען אונאויפהערליך געאַרבעט. ער האָט געפּראַכט, וואָס פאַר אַ נוצען ער קען האָבען פון דער חתונה.

ער האָט קוים געענדיג זיך אָנצוזען, ווי עס איז אַרטיג-געפאַלען דער דינער מיט אַ טעלעגראַם אויפ'ן טיש.

— צום שטעל, זאָג שנעלער, וואָס איז געשען — האָט טולקאָווסקי מיט געפרעגט, אַ שטעל שווענדיג מיט די פיס פון אונגעדולדיגקייט. ווען דער דינער האָט פון שרעק

נישט געקענט קיין וואָרט אַרויסרעדען.

— גנעדיגער הער, זיט מוחל! די גאַנצע שטאָט קאָכט! שטאָהל איז די הענטיגע נאַכט געווען ביי ליובאַ! אין דער וואוינונג!

נו, רעד, טייוועל אייגער, דאַרף איך יעדעס וואָרט אַרויסקוועטשען פון האַלז.

— מ'רעדט עפּעס וועגען אַ משוגע'נע, וואָס האָט זיך פלוצלינג געוויזען אין זיין הויז און פערשוואונדען גע-וואָרען. דערנאָך זאָל דאָרט האָבען געקומען צו אַ קאַמף און פלוט זאָל זיך האָבען געגאָסען.

מ'האָט איהם שיער נישט געקאָנט, אָבער טוף כל סוף האָט ער זיך אַרויסגעדרעהט.

— און מיין אייניקעל, — דאָס איז דאָך דייכטיג-סטע, — וואָס איז געשעהען מיט איהם? האָט מען איהם נישט ערמאָרדעט?

— אין אָנהויב, ווען מ'האָט איהם אין ערגיץ נישט געקענט געפינען, האָט מען טאַקע געמיינט, אַז מען האָט איהם דער'הרג'עט. שפּעטער האָט מען בעמערקט, אַז די שיר, וואָס פיהרט אַרויף אין דער הויך, איז אָפען און מען איז אַריינגעקומען אינעווענינ האָט מען געפונען דער ליובאַר'ן אַ האַלב-דערשייקטען. ער האָט געהאַט אין פיל אַרטיגנגעשטופּט אַ שטאַטע. ער איז געהאַנגען בעבונדען און האָט זיך נישט געקענט ריהרען. ער האָט אַזוי געשאָלטען שטאָהל'ן, אַז עס איז פשוט געווען אַ שרעק צו הערען.

די משוגע'נע האָט ער געהייסען אומעטום זוכען, אָבער מ'האָט זי אין ערגיץ נישט געקענט געפינען.

(פאָרזעצונג קומט)

צערעס כשר

אויף יום-טוב נישט פערטרעטבאר אין כשר'ער קיך!

צערעס 100%-געד קאַקאָס-פעטס ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל-פון סקאַווינא און קען עמפפעהלט ווערען אפילו למהדרין-מן המהדרין

לאדזן

7. אקט. 1932

פרייטאג ז' תשרי תרצ"ג פ' האזינו ב'

טאג-בראניק

נישטא קיין געלד אויף שטיצע פאר ארבייטסלאזע

פון די בעמיהונגען פון די ארבייטער-פארשטעהער איז ווארשא זיך אויס-געלאזט א טייד.-היינט א כאנפערענץ פון די וואיעוואדעס

(§) מיטוואך איז ווי בעוואוסט, ארויסגעפאָרען קען ווארשא א דעלעגאציע פון דער צווישען-פאַראינס-קאָמיסיע, כדי צו אינטערווענירען וועגען שטיצע פאר ארבעטסלאָזע. די דעלעגאציע איז אויפגעגאנגען געוואָרען דורכ'ן ווייע ארבעטס-מיניסטער ראָזשאַנאָווסקי, וואָס האָט איהם פאָרגעשטעלט א מעמאָריאל, אין וועלכען עס ווערט אָנגעוויזען, אויף דער טרויעריגער לאגע פון די ארבעטסלאָזע, וואָס קענען לויט'ן אוסטאוו נישט געניסען פון שטיצע אויב זיי האָבען נישט אויסגעאַרבעט 26 גאנצע וואָכען.

דער וויצע מיניסטער האָט דער דעלעגאציע געענטפערט, אז איצט קען קיין רעד נישט זיין וועגען עגדערן דעם אופטאיז, מחמת אין בודזשעט פון ארבעטס לאָזען פאָגד זיינען די אויסגאבען גרעסער ווי די אינקאָמען. אין מאָמענט ווען דער בודזשעט וועט זיך אויסגלייכען קען זיין, אז די פאָראָרדנונג וועט געענדערט ווערען.

ווי מיר ווערען אינפאָרמירט, וועט הייגט אין ווארשא פאָרקומען א קאָנפערענץ פון וואיעוואדעס פון די אינדוסטריע שטעט.

ווינדע פאלט אראב פון 3-טען שטאק

און בעגראבט אונטער זיך צוויי ארבייטער

שרעקליכער פארפאל אויף אלעיא מאשטשושקי 10

(§) נעכטען מיטאג צוט זיינען די אר־בייטער פון אלעיא קאשטשושקי 10 אויפגעצייטערט געוואָרען פון די מורא'דיגע הילפס-רופען, וועלכע זיינען גע־וועזען פון אנגעגאנג ווי עס געפינט זיך די ווינדע.

אין דערמאָנטען הויז געפינען זיך אינ־ניגע פאַבריקס-לאָקאַלען צווישען אנד. געפינט זיך אויפ'ן 3-טען שטאָק דאָס געשעפט פון דער פירמע גוטמאן.

נעכטען זיינען די ארבייטער דער 19־יעהריגער ערעק איזרקא אז 20-יעהריגע יאן ארלאָווסקי אַרויף אויף דער ווינדע אז צוזאמען מיט דער סחורה אראָפּ־געלאָזט זיך אין פארטער. אין מיטען נאָגג האָבען זיך די שנורען פון דער ווינדע אויבערגעריסען און די ווינדע האָט זיך אויבערער־עהט אז צוזאמען מיט די ארבייטער אראָפּ אין פארטער צו־קוועטשענדיג די ארבייטער.

אויפ'ן געשריי פון די פעלוואנדעעט, זיינען אַרויס אויפ'ן הויף האָבען זיי די פערוואנ־דעטע ארבייטער אפגעקומען מיט לעכ־טע וואגנען און אָפּגעהיערט געוואָרען אהיים.

די בוי-קאָמיסיע וועלכע איז אָנגעקו־מען אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע האָט פעסטגעשטעלט, אז די שולד פון פאַרפאל טראָגט די פירמע גוטמאן אז צוגעפעשטעלט געגען איהר א פּראָ־קאָל.

(§) נעכטען מיטאג צוט זיינען די אר־בייטער פון אלעיא קאשטשושקי 10 אויפגעצייטערט געוואָרען פון די מורא'־דיגע הילפס-רופען, וועלכע זיינען גע־וועזען פון אנגעגאנג ווי עס געפינט זיך די ווינדע.

אין דערמאָנטען הויז געפינען זיך אינ־ניגע פאַבריקס-לאָקאַלען צווישען אנד. געפינט זיך אויפ'ן 3-טען שטאָק דאָס געשעפט פון דער פירמע גוטמאן.

נעכטען זיינען די ארבייטער דער 19־יעהריגער ערעק איזרקא אז 20-יעהריגע יאן ארלאָווסקי אַרויף אויף דער ווינדע אז צוזאמען מיט דער סחורה אראָפּ־געלאָזט זיך אין פארטער. אין מיטען נאָגג האָבען זיך די שנורען פון דער ווינדע אויבערגעריסען און די ווינדע האָט זיך אויבערער־עהט אז צוזאמען מיט די ארבייטער אראָפּ אין פארטער צו־קוועטשענדיג די ארבייטער.

אויפ'ן געשריי פון די פעלוואנדעעט, זיינען אַרויס אויפ'ן הויף האָבען זיי די פערוואנ־דעטע ארבייטער אפגעקומען מיט לעכ־טע וואגנען און אָפּגעהיערט געוואָרען אהיים.

די בוי-קאָמיסיע וועלכע איז אָנגעקו־מען אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע האָט פעסטגעשטעלט, אז די שולד פון פאַרפאל טראָגט די פירמע גוטמאן אז צוגעפעשטעלט געגען איהר א פּראָ־קאָל.

וואספאראסומעקומט פאר אורלויב

אויב מען ארבייט נישט אנאנצע וואך?

(§) אין צוזאמענהאנג מיט דער לעצ־טער פאָראָרדנונג פון ארבעטס-מינים־טער וועגען בערעכנען די אורלויבען פאר די ארבעטער, וועלכע האָבען אין לעצ־טען יאָהר געארבעט וועניגער ווי 6 טעג אין וואָך, האָט דער ארבעטס-אינספעק־טאָר ערטיילט א אינסטרוקציע צו בע־רעכנען דעם אורלויב אויף פאָלגענדען אופן: מען דאַרף בערעכנען די פער־דינסטען פון די לעצטע 3 חדשים און אינטערשיד צי דאָס איז אנ'אַקאָר אדער א טעגליכער ארבעטער; די סומ ווערט צוטיילט אויף דער צאָהל טעג (אָן די זונטאָג'ען, וואָס האָבען געקענט דורכגעארבעט ווערען אין דאָזיגען קוואר טאל. די לעצטע ציפער ווערט גע'פּפל'ט אויף די טעג, וועלכען עס קומט דעם ארבעטער אורלויב. אזוי ארום קומט אויס די סומע וויפיל דעם ארבעטער קומט פאר'ן אורלויב.

—ס—

רעגיסטראציע פון 1912

היינט פרייטאג זאָרגען זיך מעל־דען די יונגעלייט וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1-טען קאָמיסאריאט, און וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות.

S. ביז U.

און פון 7 קאָמיסאַרירט ביז די אותיות O. ביז R.

מאָרגען שבת פון 2 קאָמיסאריאט פון A. ביז G.

און פון 7 קאָמיסאריאט פון S. ביז T.

טעאטער און קונסט

אידא קאמינסקא און זיגמונט טורק אוז אין „פילהארמאניע"

פון די ביינאס

ספּעלענדיר „א מעגש, וועמען איך האָב דער'הערט'עט", וואָס געהט זיינט אינ־ניגע טעג אין „ספּלענדיר" איז א סעג־כאציע אין דער פילם-קומט. עס איז דעריבער נישט קען וואונדער, וואָס דער פילם האָט אנ'אויסערגעוועהנליכען ערפאָלג אין דעריבער האָט די דירעקציע איבערגעלאָזט דעם פילם אויף נאָך אינ־ניגע טעג.

אין „קאסינאָ" געהט פסדר מיט ערפאָלג דער בערוהמטער פילם „די בע זיגער פון דער לופט".

אין „גראנד-קינאָ" געהט תיינט א פרעמיערע דער שעהנער פראנצויזיש־שער פילם „זאָל לעבען די פרייהייט".

אין „לונא" ווערט דעמאָנסטרירט דער בעוואוסטער בעציפיסטישער פילם „פעלקער פערברידערונג".

אין „פּאלאס" ווערט דעמאָנס־טרירט „מאָסקווע אָהן א מאסקע" מיט באָרימאָרן אין דער הויפּט-ראָל.

„קאָרסאָ" גיט צוויי סעריעס צוזאַ־מען פון פילם „בופאלא ביל".

„זאָלענטא" גיט דעם בעקאַנטען טשאפלין-פילם „דאָס ליכט פון דער גרויסער שטאָט".

קאנצערט פון פילהארמאנישן ארקעסטער איז ראדיא

היינט קומט פאָר אין פילהארמאָניע א קאָנצערט פון לאָדזער פילהארמאָני־שען ארקעסטער, וואָס ווערט טראַנסמי־טירט ווערען דורך דער לאָדזער אדיאָ־כטאציע אין גאַנץ-פּוילען.

פון די פוילישע טעאטערן

[שטאָט טעאטער] היינט ווערט נישט געשפּילט. מאָרגען פרעמיערע פון מ. פאנאלס „מאריוש" א שטיק אין 4 אקטען.

[קאמעראל-טעאטער] עס ווערט געשפּילט בערנארד שו'ס קאָמע־דיע „וואוינגנס נויט".

[באָפּולארני] עס ווערט ווייטער געשפּילט מיט ערפאָלג די קאָמעדיע „פירשטין ציראָבקא".

[„יאר"] עס געהט א פרעמיערע פון מ גנער רעוויע מיט'ן אָנטייל פון בערי־טעגדע קרעפטען.

[מעלאָדראַם] עס ווערט געגעבען רושקאָווסקי'ס קאָמעדיע „א מאן צוליב הסד".

טאבאק מאנאפאל

וויל נישט צוריקצאהלען דעם שאדען

(ב) ווי בעקאַנט איז ביליגער געוואָרע טאבאק. די דירעקציע פון מאָנאָפּאָל האָט דערויבער געפאָדערט פון די דעפּאָ־ליטען צו פערקויפען פון מאָג, וואָס די פערארדנונג איז ערשינען אויף די ביל־גע ב ווען, אָבער בעת דער שפּריס-מאָ־נאָפּאָל האָט צוריקגעצאהלט די דיפע־רענץ פון פרייז פון די אָנגעזאַמעלטע זאַפּאַסען סחורות בײַ די דעפּאָליטען האָט די דירעקציע פון מאָנאָפּאָל ליסטען צו פערקויפען פון מאָג, וואָס די פערארדנונג איז ערשינען אויף די ביל־גע ב ווען, אָבער בעת דער שפּריס-מאָ־נאָפּאָל האָט צוריקגעצאהלט די דיפע־

מאגיסטראט „גאניעץ" פערטרונקט שטאטיש געלד איז שענק

הברח-מאן פערמשפט אויף 6 חדשים תפיסה

(§) דעם 28 אויגוסט האָבען די לעה־רער פון די פאָווטשעלנע שולע אויף סאָס־נאָווא 7 געשיקט דעם שול-וואָזשני סמאָ־ניסלאוו יאקובאָווסקי, אז ער זאָל אין דער מאגיסטראט קאַסע אָפּנעמען פאר זיי דעם עטאט אויף דירה-געלד. חיות ס'איז געווען א גרויסער געדראנג בײַ דער קאַסע, און יאקובאָווסקי האָט גע־דאַרפט זיין תיכף צוריק אין שולע האָט ער געבעטען דעם מאגיסטראט גאניעץ העליאָדאָרא אדאמסקי, ער זאָל פּאָ־איהם אָפּנעמען דאָס געלד און ברענגען אין שולע. אדאמסקי האָט דאָס געל מאקי אָפּגענומען, אָבער אנשטאָט צו נעהן דערטיט אין שולע איז ער אויף אין שענק און זיך מעהר נישט געוויזען.

נעכטען איז אדאמסקי געשטאנען פאר'ן געריכט, ער איז פערמשפט געווא־רען אויף 6 חדשים תפיסה און דאָס אויספיהרען די שטראָף איז אָפּגעלעגט געוואָרען אויף 2 יאָהר.

די יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-הענטשאפט

אין פוילען, אָפּט. איז לאָדז

ארדענט אינ אין די 2-טע טעג סיבות ה. י. (דעם 21, 22 און 23 אָקטאָבער 1932) א 3 טאָגיגען אויספלוג נאָך אוי־בער-שלעזיען, זאָלעמבּיע (דאָמבראָווער קויהלען-ראיאָן) און משענסטאָכאָוו מיט א זעהר אינהאלטס-ריכען פּראָגראם. עס וועלען צו. אנד. בעזוכט ווערען א ריזיג אינזען-הוטעס און קויהלען-גרובענס, ווי אויך די אָרטיגע אינטערעסאנטע אלטער־טימליכקייטען און מערקווירדיגקייטען אונטער דער לייטונג פון געניטע און בע־האוענטע אָנפיהרער.

דער אָפּצאָהל איז: פאר מיטגלידער— 34 זל. פאר נעסט — 37 זל. (נעמט ארום: רייזע-הוצאות, בעזוכען און מי־טאָגער). אינפאָרמאַציעס און אנזש־ר־בינגען נעמט אָן דער סעקרעטאריאט פון דער יודישער נעזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט אין פּוילען אָפּט. אין לאָדז. וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53 יעדען טאָג פון 20—22 א חצי שפּת און זונטאָג

איינשרייבונגען אויף די פראָפאַך-קורסען פון דער געז. „ארט"

וואולטשאנסקא 27. טעל. 111-23

עס ווערען אָנגענומען אינשרייבונגען אויף פאָלגענדע קורסען און וואַ־שטאָ־טען: 1) מעכאַנישע רינג-טריקאָטאַזש־ארבעט, 2) מעכאַנישע וועבערע, ענגליש און קאָרט, 3) מעכאַניש מעטאַלען פון שטרימף און שקאַרפּעטען, 4) מעכאַניש שפּוליען און טרייבען, 5) סווטער, שטי־קערע און פאַר-צוזאַמענגע, 6) הענדשקע־ארבעט אויף שלומען-מאשינען, 7) ראָ־ריא-טעכניק (בוי פון ראָריא-אַפּאַראַט), 8) גאַרטנערען-ארבעט מיט מאָדעלורען אין גוטנערען, 9) פרוען-שניידערע מיט צישנערען, 10) מאשין-האַפּט מיט פּערצענטען, 11) האנד-שטיקערע אַלע מעכ.ען, 12) וועש-נוחערע מיט צו־שנערען, 13) רוט-פּוצערע, 14) צושנע־שנערער, 15) אָנדולאַציע און האָר-פאַר־דער-קורסען פאַר הערען און דאַמען בײַ 16. יאָהריגע.

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

מיטגלידער פון דער ליקווידירטער פוילישער כאאפּעראַטיווער האַנדווער-קער-באנק מוזען בעצאהלען די חובות

(5) דעם 5 אפריל האָט דאָס האַנ־דלס-געריכט פערעפענטליכט א אויפאר־לאָשטע דער קאָאָפּעראַטיווער באנק מיט בענדעניצטען אחריות פון נאָוודאָס 92.

די באנק האָט ערטיילט קלענע קרע־דיטען צו האַנדווערקער און צוליב'ן קרי־זיס האָבען די האַנדווערקער געלאָזט נעהן צום פּראָטעסט די וועקסלען און די באנק האָט אָפּגעשטעלט די צאָהלונ־גען.

די פערוואלטונג פון דער באנק האָט שפּעטער געפונען דורכפיהרען א סאַנא־ציע, אָבער דאָס האָט זיך נישט אנגע־נעבען און מען איז צוגעטרעטען צו דער ליקווידאציע. אין צוזאַמענהאנג דערמיט, וואָס דאָס פערמעגען פון באנק איז נישט גענוג געווען צו דעקען די חובות, האָבען די קרעדיטאָרען זיך געווענדעט צום געריכט מיט דער ביטע ערלויבען אנגצויהען פון 127 מיטגלידער די עצהגפאַך פערגרעסערטע דעקלאַרירטע סומען, וואָס זיי זיינען פערפליכטעט צו צאָהלען לויט'ן סטאַטוס פון דער באנק.

דאָס געריכט האָט די תביעה צוגע־משפט, אבער אהן א באַלדיגער רינגער.

די מיטגלידער פון דער באנק וועלען בכו קענען אָפּגעבען א אפּעלאציע.

* * *

דאָס געריכט האָט בעשטימט אלס סינדיק אין דער אויפאַרלאָשטע פון האליץ סוחר ערוואַרד זיפערמאַן אדוו. גאיעווסקי.

אין דער אויפאַרלאָשטע פון מאַרטשין נאגאנאשוויל, ווען האַנדעל אויף 11-טן ליסטאָפּאַד נאָס 12 האָט דאָס געריכט בעפרעט פון זיינע פליכטען דעם פרי־הערדיגען כינדיק און אויף זיין ארט בעשטימט סטאַניסלאַוו קוביאק.

* * *

אין דער אויפאַרלאָשטע פון יעקב אהרן גרינשטיין און שותפים רעסערע אין שפּיגערע אויף מאַטעיקי נאָס 4 האָט דאָס געריכט בעשטימט א צוגאָב מערמין אויף 3 חדשים פעסטצושטעלען די חובות.

א מעשה מיט געשמוגעלטע פיאנינאס

פורמע „ווילבאַאַ" בעשטראָפט מיט 300 זל.

(§) בשעהה האָט די פירמע עמיל ווילבאַאַ (פיעטריקאָווער 154) פער־קויפט 3 פיאנאס. די קונים זיינען גע־ווען ד"ר אויגוסט פּאָלאַק, ברונאָ ארנדט און לעאָקאַדיא דרוביין. עטוואָס שפּעטער האָט דער צאָל-אַמט פעסטגעשטעלט, אז די פיאנאס זיינען ארינגעשמוגעלט געוואָרען פון דרעמשלאנד. צוליב דעם איז די פירמע ווילבאַאַ בעשטראָפט גע־ווארען צו בעצאָהלען 7.500 זל. ד"ר פּאָלאַק — 2.250 זל. ארנדט — 2,750 זל. און דרוביין — 2,500 זל. געגען דעם האָבען אלע אָפּעלירט און געלאָזען איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען אין קרעז־געריכט. דאָס געריכט האָט די דעציזיע פון צאָל-אַמט אנגעלערט, בעשטראָפט ווילבאַאַ'ן אויף 300 זל. די איבריגע בע־שולדיגטע זיינען בעפרייט געוואָרען פון יעדע שטראָפ.

—ס—

יודיש טעאטער „פילהארמאניע"

פערבאנד-טרופּע פון א.א.ת. אין פוילן. אויפירונג א. בעזמאן

גרויסע סענסאציע! גרויסע סענסאציע!

לעצטע 4 פארשטעלונגען פון זומער-סעזאן

היינט פרייטאג, דעם 7-טען, מארגען שבת, דעם 8-טען און מאנטאג, דעם 10-טען, 9 אוועגד

נאָר 4 גאַסטשפּילען פון די אויגיגע בעריהמטע יודישע קינסטלער

אידאַ קאַמינסקאַ און זיגמונט טורקאוו

צום ערשטען מאָל אין לאָדז — אין דעם גרויסען מייסטער-ווערק — צום ערשטען מאָל אין לאָדז

דער גלאַקענקלינגער פון נאטר-דאם

אין 6 בילדער מיט א פּראָלאָג פון וויקטאר הוגא בעאַרבייט פון י. וואַסערמאַן

ציגיינערין אסמעראלדא — אידא קאַמינסקאַ, קלאָקענקלינגער קוואַזימאדא — זיגמונט טורקאוו

מארגען שבת, 4 א זייגער נאָכמיטאג צו ביליגע פרייזען „די שחיטה" אין 4 אקטען — פון — י. גארדין

אכתר'קע — אידא קאַמינסקאַ, ר' צלאל ראָפּאָפּאָרט — זיגמונט טורקאוו.

ס'נעמט אנטייל פרויען: אַמזעל, בעזמאַן, האַניגבוים, שופּמאַן, מענער: אַמזעל אריעל, באַלבירסקי, גוטמאַן, האַמבורגער, האַניגבוים, נייהויז, שערמאַן, דיריגענט: ל. זעלמאַן, סופלאָר: וו. נייהויז, טעכני. לייטער: ד. אריעל

בילעטען צו בעקומען אין דער קאַסע פון „פילהארמאניע".

CASINO

אוגטער א נייער דירעקציע.

די לעצטע טעג! אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 שבת און זונטאָג 12 מיטאָג.

א פילם, וואָס קאָסט מיליאָנען פאר מיליאָנען א. נ.

„די בעהערשער פון דער לופט"

קונסט-ווערק פון רעזשיסיר-מייסטער געאָרג הייל, מחבר פון „גראָהען הויז".

אין הויפּט-ראָלען:

Wallace Beery, Clark Gable, Conrad Nagel, Dorota Jordan.

א פילם וואָס ריהרט, ווילט, דערוועקט שרעק, ענטציקט, שפּאַנענט.

אויסער'ן פּראָגראַם: פאַראַמאַנט-קלאַנג-וואָכענבלאַט.

פרייזען ערמעסיגט 1 זל. און 1.50. דער פילם ערלויבט פאר יוגענד. שילער-יוגענד ווערפענווייז געניסען 50 פּרץ. הויחה.

ברוך אין רעדאקציע

חשוב'ער הער רעדאקטאָר!

אין צוזאַמענדאנג מיט דער נאָטיץ אין נומער 234 פון אייער חשוב'ער צייטונג פון 6-טען ד. ח. א.נ. „יודישער אדוואָקאַט אירגאַניזירט איבערו תלמוד" ערקלעהר איך פאָלגענדעס:

דער פערלויף פון דער דערמאָהנטער געריכטס-פערהאַנדלונג איז אין דער נאָטיץ איבערגעגעבען געוואָרען נישט ווי זי איז פאָרגעקומען אין דער ווירק־ליכקייט. וואָרום מיין רעדע אויפ'ן דער־מאָנטען פּראָצעס איז געשטאַנען אין א שרייבענדיגער סתירה דעם גייסט פון דער דאָזיגער נאָטיץ. מיינע אנשויאונגען בנוגע דער יידען-פראַגע און מיין אָפּשאַ־ציג פון'ם ווערט פון „תלמוד" זיינען ברייט בעקאַנט דער סביבה, און וועלכער־מיר געפינען זיך, כדי נישט צו זעהן, אז ד' דערמאָנטע נאָטיץ איז אינספּירירט געוואָרען דורכ'ן אָנגעקלאָגטען, וואָס איז פּעראינטערעסירט געווען און פּראָצעס, וואָס איז געוואָרען דורך מיר געפיהרט.

דאַנקענדיג האַרציג פאַר'ן פערעפענט־ליכען מיין דאָזיגע אויפקלערונג אויף די שפּאַלטען פון אייער פיל-געלייענטער צייטונג, פערבלייב איך מיט'ן אויסדרוק פון טיפסטער אַכטונג און פערעהרונג

ד"ר אדאָלף מארקאָוויטש.

—ס—

דרייסטער איינבריך

איז א מאנופאקטור געשעפט

(א) אין מאַנופאַקטור סקלאַר פון דאַניעל קאַמעל (פיעטריקאָווער 48) האָ־בען גנבים אויסגעהאקט די וואַנט און ארויסגע'גנב'עט א גרויסע צאָהל סחור און ווערט פון עטלעכע טויזענד זל.

גנבות

(§) פון הערש דזשאַלאָווסקי'ס שנע־דער ווערקשטעל אויף זשעלאָנע 9 האָט מען געכטען ארויסגע'גנב'עט א פּאַלטען און א אנציג וואָס האָבען געהערט צו קונדען.

ספּארט

„מכבי" — קרושע ענדער

מאָרגען קומט פאָר אויפ'ן ל. ק. ס. פּלאַץ א רעוואַנזש מעטש וועגען אריי־בערגעהן אין דער „א" קלאַס צווישען לאָדזער „מכבי" און „קרושע-ענדער" פון פּאַביאַניץ.

דער מעטש זאָגט צו צו זיין זעהר אינטערעסאנט.

„טויזענד און איין נאכט"

(ענדע פון זייט 6)

ראש הקהל'ס אנ'אינניקעל. און אברהם זעליג'ס אוניקעל, דער נייסטיגער פערבינדעטער פון דער חיטלער-חברה, ווערט פון זיי ארויסגעשטעלט נעבעך אלס יור. דער ח' דיסטערבערט אין א מלוה-קמן. אזוי שטעלען זיי איהם פאר. עס איז דאך זעהר טראגיש די געשיכטע. א קינד פון יודישען פאלק פיהרט מחנות פון אנטיסעמיטען געגען זיין אייגען בלוט און פלייש. עס איז טראגיש ווייל דיערשיינונג הו'ם זיך אזוי טראגיש איבער אין אונזער געשיכטע. איז דאך דער גרויס-אינקווי-זיטאר טארקוואמאדא, אויך געווען מזרע יהודים.

און קאמיש איז די געשיכטע, ווען די ריטשען רערען פון דיזן בלוט אין זיין גייסיג עס איז זיך צו היטען פון פערדאר בעגדען יודישען אינגלאוס, פון יודישער פונהויס, רחמנא לצלן, פון יודישער עהרענלאזיגקייט, ווייל די יודען פערשטעהען נישט, וואס עהרע הייסט. ווי הייסען נאר וועגען רחמנות און שטעלען זיך שטארק געגען בלוט-פערגיסונג נישט נאר קיין פערבראכען, נאר פערעהרט, דער בעפעהל פון דער נאטור: הערנים בלוט, וויפיל דיזן טריף הארץ לוסט. דערעיקר איז די אינהיטונג פון ערע-ארץ. אזוי דרשנען די יונקערס און די היטלעריסטען און מיט אמאל געפינט מען אויס, אז אונזער פון די היפט גיירער און בעל'הישה'ס איז נאר אלזו א יודיש קינד, מיט דעם זונגריגען יודישען בלוט אין זיינע אדערן. עס איז שוין שמים! — וואלט עס געטראפען אומנמאל, וואלט נאך געווען א האלבע צרה. אבער עס איז מעשים בכל יום. אז מעהרים טרעפט מען יודיש בלוט. יודען צווישען די גרולי-הקירלע, צווישען די פאבסטען און בישאפ'ס. יודען די קענינען, איז די ארדען פון דער עגלישער דינאסטיע איז דא יודיש בלוט. דאס זעלבע און ער האבסבורגער. ווי סען מען זיך מאכע אויסבעהאלטען פון יודען? עס איז טראגיק, געפלאכטען מיט פיל עלעמענטען פון קאמיזם, און אזו זאר איז זיכער. אט דער קלוגער פאקט בעווייזט, אז אנדרעש איז אזוזער געשיכטע פון אנגרעף פעלקער. אנזע-רע איז שפאנגרער פון שפאנגרסטען ראסאן. עס איז ווילדע, משוגה'דיגע אינ-דערוואדסטע ממש אונמעגליכע פא-סיזמען. די ווילדסטע פאנטאזיע וואלט זיי קוים געקענט אויסדראכטען. טוי-זענד און אזוי נאכט — מחצה אין אונזער געשיכטע אין אזוי אונצייגער נאכט.

(דאס ווייטערע — זונטאג)

צום פאטער פון דער אויפקלערונג

(ענדע פון זייט 7)

שרייבען דאס בלאט מיט פרישע סימפא-ען. אז אויב, ווי לאק זאגט אין זיין טראקטאט „וועגען ערציהונג", „דאס בלוט און אומגליק פון מענשען מעגט-אפ פון זיי אלזו" — אויב דער בעזוש איז א האר איבער זיין אייגענעם גוף — איז דער ערשטער חוב פון מענשען מעגשען ליב. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע. קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

לאק אלזו האט זיכער נים דערלעבט פראכט זיין סיסטעם פון די לעצטע קאטעגעווענען. ער האט עס נאר געשטאנט עס האט איהם געפעהלט די שאפע אנגלישע פעהינקייט. עס האט אים נאר מעהר געפעהלט אין דער קינסטלערישער, פאעטישער מיסטישע פונק — וואס מאכט ערשט אדענקער אדא פילאזאף. לאק איז געווען דער מענש פון דעם שכל הישר", דעם גע-ליך. ווען לאק וואלט נים בעשריבען זיין מיאקטאט פון שכל. וויל דער ים'ל פון ראבעספיער, פון דער פראנסויזישער רעוואלוציע, איז געווען די סיבערניטיק פון דעם שכל, איז געווען די איבערצייגונג, אז מענשען מאכען געשיכטע. די שיטה פון שכל איז געווען דער כיסו-טעם פון שכל איז געוואראן דער כיסו-טעם פון ווילען.

מענטשן רומען זיכערליך און בעצארען מיטן רעבען

(ענדע פון זייט 6)

אפגעטראגען זיך, איז די דאכע א פערגעסענער בוך פאר די שפילער פון גרינעם טיש. קיינער שענקט איהר נים די קלענסטע אויפמערקזאמקייט. דא, אין קאסינא, בי דעם טומעל ארום גרי-נעם טיש, איז א פרוי נים אזא מיחס. דא איז מען ווייניגער פון אלע פער-אינטערעסירט אין דעם מין פרוי. דא איז פארהאן נאר אזן-אזן-אונצייגער פערלאנגט, אזן-אזן-אונצייגע לאסט — די ליסט צו געווינען, אזן דאס אלעס!...

בעם גרינעם טיש איז מען טאקע אין דעם מין פרוי נים פעראינטערעסירט; דערפאר איז מען שוין אין איהר זעהר פעראינטערעסירט אין די ווייטערדיגע צימער, — אין די צימערס פון רעסטא-ראן אין פון באר.

בי די קלענע טישלעך פון רעסטא-ראן זיצען זיי, די דאזיגע עלעגאנטע פראכטפול-געקליידעטע דאמען, אזן קו-קען ארויס, עטיצער זאל זיך צו זיי זיצער טישעל צוזעצען.

מעהר ווי די לוקסים-רעכע קלייד

דאס וואלט דאך געווען ווירקליך נישט אריסטאקראטיש; אין אלעמען אויף צו להכעיס נעמט זיך דעמאסטראטיו אויעק אויף גומער צוזעלף.

— צוזעלף! — אנאנסירט זי, אז אלע זאלען הערען אזן וויסען.

אבער די „אלע" זעגען שוין איצט נישט אזוי שטארק נתפעל פון איהר כזל'דיגען גומער צוזעלף — שטעלען זיך יעדער אויף זיין גומער, אזן אנגע-רירען דאס מאל דעם גומער צוזעלף.

דאס רעדעל לויפט גאנאמאל, די אוי-גען שווינדלען ווידער, דאס הארץ טיאל קעט אויפראנט.

— פייער!..

אונבעמערקט אזן פעררויטשעלט, טראגט זיך די פערגלויבטע אין גומער צוזעלף אפ פון איהר פלאץ, אזן עס נעמט נישט קיין מינוט, אז דער פלאץ זאל פערנעמען ווערען פון אנ'אנדער שפילער. קיין מאנגעל אין שפילער אין גראד נישטא.

— איבערצושמעלצען די פארמען פון לעבען, פון דער געזעלשאפט, פון דער פולטור. אזן דאס, וואס לאק האט נים דערזאגט, האט מאנטעסקיע, האט דיסא-פענדינט, אזן די פראנצויזישע רע-וואלוציע האט עס פערווירקליכט.

ראבעספיער וואלט נים געווען מע-

צוויי יידישע אויפפירונגען

אין „אלהמבראה"

אין „אלהמבראה" — אין דער ווארשע — ווערט אויפגעפירט א יידישע אויפפירונג, אין יידיש, מיט יידישע אקטיאר-ען. דאס איז אן אויפפירונג פון דער „יידישער בינע" אין ווארשע, אונטער דער ליטעראטור פון ד"ר יעקב ווייסמאן, אונטער דער רעזיסיר פון ד"ר אלעקסאנדער ווייסמאן, אונטער דער מוזיק פון מאיסטער מאקס ווייסמאן, אונטער דער דעקאראציע פון ד"ר אלעקסאנדער ווייסמאן. אין דער אויפפירונג נעמען אנטייל אלע מיטגלידער פון דער „יידישער בינע" אין ווארשע.

אין „ראקסי"

אין „ראקסי" — אין דער ווארשע — ווערט אויפגעפירט א יידישע אויפפירונג, אין יידיש, מיט יידישע אקטיאר-ען. דאס איז אן אויפפירונג פון דער „יידישער בינע" אין ווארשע, אונטער דער ליטעראטור פון ד"ר יעקב ווייסמאן, אונטער דער רעזיסיר פון ד"ר אלעקסאנדער ווייסמאן, אונטער דער מוזיק פון מאיסטער מאקס ווייסמאן, אונטער דער דעקאראציע פון ד"ר אלעקסאנדער ווייסמאן. אין דער אויפפירונג נעמען אנטייל אלע מיטגלידער פון דער „יידישער בינע" אין ווארשע.

פעליץ-אַרבייטען — Ch. M. Fiszlewicz — פיעטריקאווער 55 טעלעפאָן 130-24

פאר דאמען און הערען, לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדע-לען, ווי אויך פערשידענע פעלץ-רעפעראַטורען פיהרט אויס סאָליד און רעיעל דער לאַנג-יעהריגער דיפל. קירזשנער-אַטעליער

מיין קירזשנער-אַטעליער עקזיסטירט זיט 1912 און ווערט אָנגעפיהרט דורך מיר זעלבסט. בעמ.: אין דרינגענדע פאלען ווערען די איבעראַרבייטונגען אויסגעפיהרט אין משך פון 24 שעה צו ערמעסיגטע פרייזען

אלע ווייסן דאס די — עלעגאַנטסטע דאַמען און הערען-שיך — פון די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעס צום הערבסט, און ווינטער - סעזאָן בעקומט מען נאר ביי מיר

הערען-שיך Original Good-Year Welt פון 22.50 זל.

הערען-שיך פון 24 זל
דאַמען-שיך פון 20 זל
קינדער-שיך פון 8 זל.

I. GRÜNBERG, Łódź, 6 Śródmiejska 6

Najlepsze i najwydajniejsze jest perfumowane mydło „ROBOTNIK"

סלאָנג Grand-Kino

היינט גראַנדיעזע פּרעמיערע! דאס פּראַנטוואַרטליכטע ווערק פון Rene Clair וואס פערקערפערט די פרייד פון לעבען אין דער ריינער פילם-קונסט, איז רעאַליזירט און קע'ן דאס גרעסטע ווערק פון דער פראַנצ. פּראָדוקציע

„זאל לעבען די פרייקייט"

דצמאַנסטרירט ווערן פאַר יעדען פאַלק און פאַר יעדען שוביליקום פון דער וועלט א.נ.

לויט רעזשי: Rene Clair מויק: Georg Aunc

אויסערן פראגראם???

אָנהויב פון 4 נאָכמיטאָג לעצטער סעאַנס 10.10.

סלאָנג-קינאָ Palace

אָנהויב פון די סעאַנסן: 4 נאָכמ. שבת אין זונטאג פון 12 מיטאג.

די לעצטע 3 טעג פרייטאג, שבת און זונטאג צו זעהר ביליגע פרייזען

מאַסקווא אהן מאַסקע

— אין די הויפּט-ראָלען: —

Lionel Barrymore
Elisza Landi

שרשטער. קלאָנג קינאָ איז לאָדזן

„SPLENDID"

נאָרוטאָוויטשאַ 20

גוף דער ערפענונג פון ווינטער-סעזאָן!

קונסט-ווערק. רעזשי פון בעניאָלן ערנעסט לוביטש — א. נ.

אין די הויפּט-ראָלען:

„אַ מענש, וועמען איך האָב דער'הרג'עט"

LIONEL BARRYMORE, NANCY CARROLL i PHILIPS HOLMER

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון ראָש טאָנד.

פאַסיצירענדע שפּיל פון אָרשיסען. אינטערעסאַנטער אינהאַלט!

קלאָנג-קינאָ-טעאַטער „CORSO"

היינט און ווייטערע טעג!

„BUFFALO BILL"

2 סעריעס צוזאַמען צום ערשטען מאָל אין פּוילען

אין די הויפּט-ראָלען:

Buffalo Bill, William Desmond, Tom Tyller, Rex B l,
Yakina Canutt, Joc Bonomo, Siting Boll, Lucile Brown

היינט און די ווייטערדיגע טעג!

„דער גנב פון ריבע"

HENRY GARAT

אין הויפּט-ראָלע:

שענקעוויטשאַ 40, טעל. 141-22

דער ווינטער איז דא!

מ. פישלעווריטש פיעטריקאווער 20 טעלעפאן 221-39

ווערלכער פיהרט אויס אמשנעלסטען אונטער אייגענער אויפזיכט לויט די שוין אנגענומענע נייעסטע מאדעלען, זעמשליכע פעלץ-ארבייטען פאר דאמען און הערען צו מעסיגע פרייזען

יעדע גוטע בעל-בית'טע

„יאסנע וויבאראווע"

ווייס, אז זי דארף נישט פערגעסען יום-טוב נאכ'ן עסען צו האבען גרייט אנשטאט'ס יורשים

אויך דאס דונקעל-זיב-ביער איז אלע מען בעקאנט און ווערט נאר געקויפט אין דער דאמף-ביער-ברויערייפון

K. ANSTADTA Sukc. Sp. Akc. Łódź, Pomorska 34/36, tel. 122-31

גאנץ לאדז

עלעגאנסטע דאמען-און הערען-שיך

האט זיך איבערצייגט, אז די פון די נייעסטע אויסלענדישע מאסען צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן

צו ערמעסיגטע פרייזען בעקומען מען נור אין דער איבעראל-ראנאמירטער שיך-פירמע

L. FRIEDLAND, Łódź 15 Cegielniana 15 telefon 171-41

אכטונג, סענסאציע! עס איז אנגעקומען א טראנספארט פון די מארערנסטע הערען-שיך Original Good-Year Welt צום פרייז פון 22.80 זל.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליהעס איז גוט פאר הויקערס און פיס

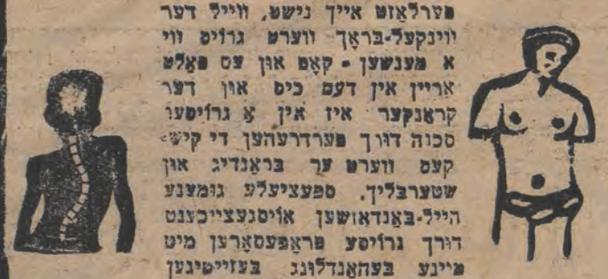

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ און עס פאלט אריין אין דעם כיס און דער קראנקער איז אין א גרויסען סכנה דורך פערדרעהען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גומענע הייל-באנדאשען אויסגעצייכענט דורך גרויסע פראפעסאָרען מיט מיינע בעהאנדלונג בעזייטיגען

זיכער דעם שווערסטען און געפעהליכסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, פערקרימטע פלעצעס לימוגגען מיט הייל-גארסעטען און אפצראצען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך, קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערען.

עמפאנג פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specjalist J. RAPOPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזיכליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט מיל. אונווערזיטעס-פראפעסארען.

מיר נעמען זויך אן פערזיכערטע פון קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין דאנק דעם ה' דיר י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10, פאר זיין זארגפעלטיגען פערלעגען מיר אן'ארטאפעדישען באנדאש. א דאנק דעם דאזיגען ארטאפעדישען באנדאש פיהל איך מיר זעהר גוט און עס דראהט מיר נישט קיין שום געפאהר, כ'מוז בעמערקען אז זייט א סך יאהרען האב איך געליטען אויף א גופעל-ברוך און אלץ באנדאשען אויסגעפיהרט אין וויען, בערלין, רוים און אנדערע שטעט און מיז בעטאנען אלס דאקטאר און אלס ליידענדער, אז אדאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט בעזיץ איך זיין פאכמאניש פערלעגטען באנדאש.

Doktór medycyny

M. Geller, Łódź, Kopernika 46.

דער רעזולטאט קאנזולטירט ראסמאן אין לאדז, פיעטריקאווער 72, do L. R 678 האט דאס דאזיגע אמטליך בעשטעטיגט.

אמביליגסטען און רעיעלסטען קויף פון

מעטאל-בעטן, מאטראצען אלערארט

קינדער-ווענעל

אין א גרויסען אויסוואהל וויזשימאטשקעס אייז-קאסטענס, פעדר-בעטן-פאטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון 1896 פאבריק-לאגער

ŁÓDŹ, NARUTOWICZA 11, TEL. 137-70.

LOMBARD. א ליציטאציע

וואַרשאווער לייה-אַקצ.-געז. אויף בעוועגליכע משכנות

אפטיילונג אין לאדז, זאכאדניא 31

מאכט בעקאנט, אז דעם 24, 25, 26 און 27 אקטאבער 1932 פון 10 פריה אין די ווייטערדיגע טעג

ווערען ווערען מערקליכע דורך א עפנטליכע ליציטאציע די אין זיין צייט גישט-פראלאנגירטע משכנות, די פראצענט דארפען איינגעצאהלט ווערען פאר'ן

מונאט אקטאבער 1932

חייל נאכ'ן דאזיגען טערמין ווערען די משכנות-אינהאבער מוזען צוצאהלען די קאסטען פון דער מלוכה'שער פראצענט-געשטאלט פאר דער דערבעפיהרטע פרעצענטעלונג און פאר אנגעסמעלונג; די ליכטע פון די נומערן פון די משכנות, וואס אינטערליגען דעם סערקליף ווערען פערשפענליכט אין „קוריער לודזי" אין עס ווערט אויסגעהאנגען ביי דער ביראָ זאכאדניא גאס נומער 31

פרייזיך-אנשטאלט

פיעטריקאווער 60 אין הויף

צוליב'ן הערשענדען קריזיס זענען די פרייזען בעדייטענד ערניידריגט: ראזירען מיט קלגיש וואסער 30 גר., שערען 50 גר., קאפ-וואשען 40 גר. אין דאמען-סאלאן: דאמען-קעמען 1 זל. קאפ-וואשען 1 זל., מאניקיר 60 גראשען.

כ'בעט זיך איבערצייגען.

מיר טיילען מיט אונזער ג' ק נד-שאפט, דאס מיר בעז'צו אויף לאגער צום קומענדען ווינטער-סעזאן די נייעסטע פאסאנען אין פארבען פון וועלור-היטען צו בעדייטענד ערמעסיגטע פרייזען.

Fabryka Kapeluszy Filcowych „KAROL GOEPPERT"

Spółka Akcyjna w Łodzi.

Te-Be

Pierwszorzędne wyroby dziane

A. Bucholtz, Piotrkowska 33

אויף די קומענדע ימים-טובים עמפעהל איך די נייעסטע מאדעלען פון

פולווערס, קאמיזעלקעס א. ד. גל.

פון דער בעקאנטער גוטקייט און אויסגעליך פון דער בעסטער אויספיהרונג.

די בעוואוסטע

פעלד-בעטען

„PALMA-PATENT"

דאס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט

מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר

ווי אויך לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך

מאטראצען געבעטן, שאפעזונג, קאנאפעס, טאפעטשאנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק

לאדז, פולנאצנא 24 טעל. 131-85

הורט דעטייל

טוך- און קארט-לאגער

Sz. Maroko

לאדז, נאוואמיעסקא № 2

פראנט 1-טער שטאק, טעל. 159-48.

עמפעהלט צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן א גרויסן אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען- און הערען-שטאפען

Sanatorjum „PALACE"

פאר דערוואקסענע און קינדער

אין כעלמי (הינטער לאדז)

נעמט אן ליידענע אויף אלערליי קראנקהייטען אין רעקאנוואלעסצענטן, אויסזיכט פון דאקטוירים ספעציאליסטען, ערצליכע הייל-בעדער, טארפאסען צו זון-לופט, ווערענדעס פאר לעזשאקעס, הייל-גימנאסטיק, מוזיק, שפיל און אנדערע פערהיילונגען, לויפענד וואסער אין די צימערן. שיינגעגעגעד אין פאסנאוו אז וואלד

--- אידעעלע אברוה-בעדינגונגען. ---

Dyrektor **Dr. Rakowski**

WYNALAZEK.

powidła ziołowe

przeciw asmie, gruźlicy i suchotom

wynalezione przeze mnie St. Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3 tysięcy które w każde chwili można przejrzeć.

WYTWÓRNIA „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"

mieści się w Łodzi, przy ul. Brzezińskiej 33

Stanisław Sliwański

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל

שפאציר-וואגענס אייזען-ניקעל בעטען

מאטראצען ספרענזינאיע „Patent" ווייזמאטשקעס אמעריקאנער

צו בעקומען אין סאבריקס-לאגער

„DOBROPOL" Łódź, Piotrkowska 73 אין הויף

7-mio kl. szkoła powsz. pryw. № 19

אין דער בעוואוסטער 7-קל. שולע פון

א. עדעלשטיין סאלנא 9

ווערען אויפגענומען שילער אין אלע קלאסען יעדען טאג פון 10—1 פארם. און פון 3—7 אוו. אין דער שולע ווערט געלערנט א חיץ אלגעמיינע למודים, עברי, חימש רש"י, נ"ך, משניות שלחון ערוך און גמרא מיט תוספות דורך די בעסטע לעהרער און מלמדים. א ספעציעלע אפט ווערט געלייגט אויף יודישע געשיכטע און העברעאישע שפראך. די ערציהונג איז א שטרענג רעליגיעזע.

דאס לאקאל איז פערברייטערט, פריש רעמאנטירט און ס'איז ערעפנט די 6-טע קלאס. די שילער ווערן פארגעברייט אין אלע יודישע נימנאזיעס.

בעמ.: אין פארברייטונגס-קלאס (גן-ילדים) ווערען אנגענומען קינדער פון 5½ יאהר אן מיט הנחה-פרייזען.

לייטער: י. עדעלשטיין.

Zatwierdzone przez Ministerstwo W. R. i O. P.

„Kursy Fortepjanowe"

Heleny Aronson - Winnikowowej, absolwentki konserwatorjum paryskiego (Lazar Levy-Cortot) pod kier. art. **prof. Józefa Turczyńskiego.**

Klasy: fortepian, solfegio, zasady i inne przedmioty. Solfegio podług najnowszej metody prof. **R. Thibergea (konserwatorjum paryskie).**

Specjalne komplety dla dzieci od lat 5. Zapisy przyjmuje kancelarja kursów przy ulicy Sienkiewicza 53, tel. 184-07, w g. od 1—12 i 4—5

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH

„KOWALSKINA"

USUWA NAJSILNIEJSZE BÓLE GŁOWY

FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

ŻĄDAJCIE „KOWALSKINY" ZE ZNAKIEM FABRYCZNYM - SERCE W PIERŚCIENIU

A·K ZNAK FABR.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

1 זאוואדזקא 1.

נור פאר ארישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע גאליקע פון בלוט און אויסלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאנישע און נערוועז-קראנקהייטען.

קוראר-לאמפ-עלעקטרישער הייל-קאבינעט - מאסמעטיס.

טעגיג פון 8 פריה ביז 9 אהנט

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכם.

בעזונדער הערען-צימער פאר פרויען.

וויזיט 3 זלאטעס

חדר „תורה ודת"

עם גן ילדים

פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און סערפולקומט אויף אלע בעדיטען פון למודי קודש און למודי חול. איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאג פון 9 ביז 1 ביישאג.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" ווי ס'ווערט געלייגט גרויס אכט אויף די ערציהונג אין דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וועס א יודיש קינד דארף צו וויסען. קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט דורך א ספעציעלען מענש. צוליב קריזיס הנחה-פריין.

פאנאמענס-פריי: פאר א הויז אין פולען א וואטיס, אין פרענקרייך אן אויסלענדישע פאנאמען 100% טייערער, אויסער דער שטאט מיט 50 טייערער, פון די פרייזען ווערט מיט ארעזענגען קיין יאנאמען-פריי: פאר א מיליאנער-שורה פאר'ן מקסט 16 גר. פרייזאג 24 גר., אין מקסט 60 גר. פרייזאג 60 גר., נאכלן מקסט 12 גר. פרייזאג 16 גר., און פעלגיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער L.25

Drukarnia E. i M. Hamburskich. Łódź, Piotrkowska 16. Dziedziniec Ż. B. Wolny

Odpowiedzialny Red.-wydawca [illegible]